

Говь ХК болон түүний охин компаниуд

Нэгтгэсэн санхүүгийн тайлан болон  
хараат бус аудиторын тайлан  
2018 оны 12 сарын 31

**ГОВЬ ХК БОЛОН ТҮҮНИЙ ОХИН КОМПАНИУД  
НЭГТГЭСЭН САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАН  
2018 ОНЫ 12 САРЫН 31**

**АГУУЛГА**

**ХУУДАС**

ГҮЙЦЭТГЭХ УДИРДЛАГЫН МЭДЭГДЭЛ

ХАРААТ БУС АУДИТОРЫН ТАЙЛАН

**НЭГТГЭСЭН САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАН**

НЭГТГЭСЭН САНХҮҮГИЙН БАЙДЛЫН ТАЙЛАН **1**

НЭГТГЭСЭН ИЖ БҮРЭН ОРЛОГЫН ТАЙЛАН **2**

НЭГТГЭСЭН ӨМЧИЙН ӨӨРЧЛӨЛТИЙН ТАЙЛАН **3**

НЭГТГЭСЭН МӨНГӨН ГҮЙЛГЭЭНИЙ ТАЙЛАН **4**

НЭГТГЭСЭН САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГУУД **5**



## “ГОВЬ” ХУВЬЦААТ КОМПАНИ

Улаанбаатар хот 17062, Хан-Уул дүүрэг  
3-р хороо, Үйлдвэрийн гудамж, Утас: 70135511  
Факс: 70143081, УБ-36 Ш/х №434  
И-мэйл: info@gobi.mn Вэб сайт: www.gobi.mn  
УБД: 9010001061

2019.03.07 № 01/139  
танай \_\_\_\_\_-ны № \_\_\_\_\_-д

### ГҮЙЦЭТГЭХ УДИРДЛАГЫН МЭДЭГДЭЛ

Цагаач овогтой Баатарсайхан би "Говь" ХК болон түүний охин компаниуд (цаашид Групп гэх)-ын Гүйцэтгэх захирлын хувьд, Ганболд овогтой Сэлэнгэ би тус Группын Санхүү Бүртгэл Удирдлагын Газрын захирлын хувьд ард хавсаргасан 1-ээс 47-р хуудас дахь "Говь" ХК болон түүний охин компаниудын нэгтгэсэн санхүүгийн тайлангуудыг холбогдох Санхүүгийн Тайлагналын Олон Стандартын дагуу бэлтгэсэн бөгөөд 2018 оны 12 дугаар сарын 31-нээрх Группын санхүүгийн байдал ба уг өдрөөр тасалбар болгосон санхүүгийн үр дүн болон мөнгөн гүйлгээг шударгаар үзүүлж байна гэдгийг үүгээр мэдэгдэж байна.



Г. Сэлэнгэ  
Санхүү Бүртгэл Удирдлагын Газрын захирал

## ХАРААТ БУС АУДИТОРЫН ТАЙЛАН

Говь ХК-ийн Хувьцаа эзэмшигчид танаа,

### Нэгтгэсэн санхүүгийн тайлангийн аудитын тайлан

#### Дүгнэлт

Бид Говь ХК (цаашид "Компани" гэх) ба түүний охин компаниуд (хамтад нь "Групп" гэх)-ын 2018 оны 12 сарын 31-ний нэгтгэсэн санхүүгийн байдлын тайлан, уг өдрөөр тасалбар болгосон тайлант жилийн нэгтгэсэн иж бүрэн орлогын тайлан, нэгтгэсэн өмчийн өөрчлөлтийн тайлан, нэгтгэсэн мөнгөн гүйлгээний тайлан болон нягтлан бодох бүртгэлийн бодлого, тайлбар тодруулгаас бүрдсэн нэгтгэсэн санхүүгийн тайланд аудит хийлээ.

Бид, Группын 2018 оны 12 дугаар сарын 31-ний нэгтгэсэн санхүүгийн байдал, уг өдрөөр тасалбар болгосон нэгтгэсэн санхүүгийн үр дүн болон нэгтгэсэн мөнгөн гүйлгээг бүх материаллаг зүйлсийн хувьд Санхүүгийн Тайлагналын Олон Улсын Стандарт (цаашид "СТОУС" гэх)-ын дагуу үнэн, шударгаар илэрхийлж байна гэж дүгнэж байна.

#### Дүгнэлтийн үндэслэл

Бид аудитаа Аудитын Олон Улсын Стандарт (цаашид "АОУС" гэх)-ын дагуу гүйцэтгэсэн болно. Уг стандартуудын дагуу бидний хүлээх үүргийг энэхүү тайлангийн Нэгтгэсэн Санхүүгийн Тайлангийн Аудиттай холбоотой Аудиторын Үүрэг хэсэгт тусгасан. Бид Нягтлан Бодогчдын Ёс Зүйн Олон Улсын Стандартын Зөвлөлөөс баталсан Мэргэжлийн нягтлан бодогчдын ёс зүйн дүрэм (цаашид "НБЁЗОУСЗ-ын дүрэм" гэх)-ийн дагуу Группээс хараат бус ба НБЁЗОУСЗ-ын дүрмийн дагуу бусад ёс зүйн үүрэг хариуцлагаа бүрэн биелүүлсэн болно. Бидний олж авсан аудитын нотолгоо нь аудитын дүгнэлт гаргах хангалттай бөгөөд зохистой үндэслэл болно гэж итгэж байна.

#### Аудитын гол асуудлууд

Бидний мэргэжлийн үнэлэмжээр Аудитын гол асуудлууд нь тайлант жилийн нэгтгэсэн санхүүгийн тайлангийн аудитад хамгийн чухал асуудлууд юм. Нэгтгэсэн санхүүгийн тайланд хийсэн аудитынхаа хүрээнд эдгээр асуудлуудыг нэгтгэсэн байдлаар авч үзсэн ба дүгнэлт гаргахдаа эдгээр асуудлууд тус бүрт тусад нь дүгнэлт гаргаагүй болно.

#### Аудитын гол асуудлууд

##### Бараа материалын үнэлгээ

Удирдлага удаан гүйлгээтэй болон хуучирсан бараа материалын хасагдуулгыг тодорхойлохдоо үлэмж хэмжээний төсөөлөл болон үнэлэмж ашигладаг учраас бид бараа материалын үнэлгээг аудитын гол асуудал гэж үзсэн. Группын нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогоор бараа материалын үнэлгээг тооцохдоо бараа материалын насжилт дээр үндэслэн өмнөх жилүүдийн туршлага, түүхэн мэдээлэлд үндэслэн тооцсон алдагдлын хувийг ашиглан тооцдог.

Энэхүү нэгтгэсэн санхүүгийн тайлангийн Тодруулга 3 болон Тодруулга 8-д тусгаснаар, Группын 2018 оны 12 сарын 31-нээрх бараа материалын дансны үнэ нь 142,538,944 мянган төгрөг (856,406 мянган төгрөгийн бараа материалын хасагдуулгыг хасч тооцсон цэвэр дүн) байна.

#### Бидний гүйцэтгэсэн аудитын горим

Бараа материалын үнэлгээтэй холбоотой бидний гүйцэтгэсэн горимууд:

- Бараа материалын цэвэр боломжит үнэ цэнийг тооцохдоо ашигласан удирдлагын үнэлгээ болон бараа материалыг тэдгээрийн цэвэр боломжит үнэ цэнэ хүртэл залруулж, бараа материалын сан байгуулах дотоод горимыг судлах, ойлгох;
- Борлуулалтын түүхэн мэдээ, өнөөгийн зах зээлийн орчин, маркетинг болон урамшууллын төлөвлөгөө, бараа материалын насжилт болон бараа материалын борлуулалтын үнэ зэрэгт үндэслэн бараа материалын хасагдуулга нь зохистой эсэхийг үнэлэх;
- Түүврийн аргаар бараа материалын насжилтыг холбогдох анхан шатны баримтууд руу тулгаж шалгах;
- Түүврийн аргаар бараа материалын борлуулалтын үнийг холбогдох анхан шатны баримтууд руу тулгаж шалгах.

Делоитт нь Нэгдсэн Вант улсад анх үүсгэн байгуулагдсан Делоитт Түш Тохмацу Лимитед (ДТТЛ) болон түүний гишүүн байгууллагууд, харьяа компаниудаас бүрдэнэ. ДТТЛ болон түүний гишүүн компаниуд нь бие даасан хуулийн этгээдүүд байх бөгөөд үйл ажиллагааны хувьд хараат бус байна. ДТТЛ (мөн "Делоитт Глобал" гэх) нь харилцагчдад үйлчилгээ үзүүлдэггүй. Илүү дэлгэрэнгүй мэдээллийг [www.deloitte.com/about](http://www.deloitte.com/about) цахим хуудаснаас авна уу.

Делоитт нь аудит, консалтинг, санхүүгийн зөвлөх үйлчилгээ, эрсдлийн удирдлага, татвар болон холбогдох чиглэлээр төрөл бүрийн салбар дахь төрийн болон хувийн хэвшлийн байгууллагуудад мэргэжлийн зөвлөх үйлчилгээ үзүүлдэг.

Делоитт Онч ХХК болон түүний охин компаниуд нь аудит, эрсдлийн удирдлага, татвар болон хуулийн зөвлөгөө, консалтинг болон санхүүгийн зөвлөгөө үзүүлэх мэргэжлийн үйлчилгээгээр дамжуулан Монголын харилцагчдад мэргэжлийн үйлчилгээг үзүүлдэг бөгөөд Делоиттын олон улсын сүлжээний гишүүн байгууллага юм.

## Аудитын гол асуудлууд

### Татварын тооцооллын үнэн, зөв байдал

Группын татварын өр төлбөрийн тооцоололт болон татварын хууль тогтоомжийн хэрэгжүүлэлт нь үнэлэмж шаарддаг учраас бид татварын тооцооллын үнэн, зөв байдлыг аудитын гол асуудал гэж үзсэн.

Зах зээлийн эдийн засагт шилжих шилжилттэй холбоотойгоор Монголын Засгийн Газар бизнес болон эдийн засгийн бүтцэд өөрчлөлт шинэчлэлтийг хийсээр байна. Үүний үр дүнд бизнесийн үйл ажиллагаанд нөлөө үзүүлэх хууль журмууд ч мөн өөрчлөгдсөөр байна.

Өөр өөр эрх бүхий байгууллагууд татварын хуулийн хэрэгжилтэнд хяналт шалгалт хийж төлбөр торгууль тавих хуулиар тогтоосон эрхтэй байдаг. Групп татварын хууль тогтоомжийн ойлголт дээрээ үндэслэн бүх татваруудыг үнэн зөв тодорхойлсон гэж итгэж байгаа боловч дээр дурдсан хүчин зүйлүүдээс үндэслэн Групп-д татварын эрсдэл байсаар байна.

### Дансны ба бусад авлагын эргэн төлөгдөх байдал

2018 оны 12 сарын 31-нээрх хорогдуулсан өртгөөрх санхүүгийн хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралт 462,385 мянган төгрөг байсан. Энэхүү дүн нь тайлант жилийн эцсээрх хүлээгдэж буй авлагын алдагдлыг илэрхийлнэ. Групп 2018 оны 1-р сарын 1-нд "СТОУС 9 Санхүүгийн Хэрэгсэл"-ийг хэрэгжүүлсэн. СТОУС 9-ын хэрэгжүүлэлтээр санхүүгийн хөрөнгийн ангилалд нөлөөлөөгүй хэдий ч Хүлээгдэж буй Авлагын Алдагдлын загварыг нэвтрүүлсэн. Зохистой хэмжээний үнэ цэнийн бууралтын алдагдлыг тодорхойлох нь аудитын гол асуудлын нэг бөгөөд уг дүнг тодорхойлохын тулд удирдлагын үнэлэмжийг шаарддаг ба тооцооллын тодорхойгүй байдал болон боломжит бэлэн байгаа мэдээллийг ашигладаг.

Санхүүгийн хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралттай холбоотой тооцооллын тодорхойгүй байдлын гол эх сурвалж болон нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогыг нэгтгэсэн санхүүгийн тайлангийн тодруулга 2.10 болон 3.2-д тодруулсан.

2018 оны 12-р сарын 31-нээрх Группын дансны ба бусад авлагын дансны дүн нь нэгтгэсэн санхүүгийн тайлангийн Тодруулга 3 болон Тодруулга 6-д тусгаснаар, 12,183,569 мянган төгрөг (462,385 мянган төгрөгийн хүлээгдэж буй авлагын алдагдлыг хасч тооцсон цэвэр дүн) байна.

## Бидний гүйцэтгэсэн аудитын горим

Татварын тооцооллын үнэн зөв, зохистой байдлыг үнэлэхтэй холбоотой бидний гүйцэтгэсэн горимууд:

- Татварын тооцоолол ба түүнтэй холбоотой нягтлан бодох бүртгэлийн бодлого болон татварын талаарх удирдлагын байр суурь, үнэлгээг судлах, ойлгох;
- Татварын хууль, журам болон практикийн туршлагатай өөрсдийн татварын мэргэжилтнүүд болон Групп ба эрх бүхий татварын албадууд хоорондын харилцааг ашиглан санхүүгийн тайланд бүртгэгдсэн татварын өр төлбөрүүд нь зохистой эсэх, эсвэл татварын өр төлбөрийг бүртгээгүй үндэслэл шалтгааныг үнэлэх;
- Санхүүгийн тайланд бүртгэгдсэн татварын өр төлбөр болон тодруулга нь хангалттай эсэх, уг өр төлбөр нь татварын хуулийн сүүлийн өөрчлөлтүүдийн дагуу тооцоологдсон эсэх, боломжит татварын торгууль болон хүүг агуулсан эсэхийг үнэлэх.

Бид удирдлагын тооцооллын арга нь зохистой эсэхийг дараах байдлаар авч үзсэн:

- Бид Группын үнэ цэнийн бууралтыг тооцоолох шинэ аргыг үнэлсэн ба СТОУС 9-ын шаардлагуудтай харьцуулсан.
- Бид тооцоололд ашигласан мэдээллийн үнэн зөв болон бүрэн байдлыг шалгасан.
- Бид СТОУС 9- тэй нийцүүлэхийн тулд СТОУС 7-д хийгдсэн тодруулгын өөрчлөлтийг хянасан.

Бидний гүйцэтгэсэн шалгалтаар үнэ цэнийн бууралтын сан нь зохих хэмжээнд байсан.

## **Бусад мэдээлэл**

Удирдлага нь бусад мэдээллийн талаар үүрэг хүлээнэ. Бусад мэдээлэлд Төлөөлөн Удирдах Зөвлөл ("ТУЗ")-ын дарга болон Гүйцэтгэх захирлын мэндчилгээ орно. Бусад мэдээлэл нь энэхүү аудиторын тайланг гаргасан өдрөөс хойш бэлтгэгдэж, бидэнд хүргүүлэхээр байна.

Энэхүү санхүүгийн тайланд өгөх манай дүгнэлт нь бусад мэдээллийг хамраагүй бөгөөд бид бусад мэдээлэлд ямар нэгэн дүгнэлт өгөхгүй.

Нэгтгэсэн санхүүгийн тайлангийн аудиттай холбоотойгоор бид дээр тодорхойлогдсон бусад мэдээллийг бэлэн болсон үед унших үүрэгтэй бөгөөд бусад мэдээлэл нь санхүүгийн тайлан эсвэл аудитын явцад цуглуулсан мэдээллээс материаллаг хэмжээний алдаатай эсэхийг авч үзэх ёстой.

Бусад мэдээллийг уншиж, бусад мэдээлэл нь материаллаг хэмжээний зөрүүтэй эсвэл алдаатай байвал бид засаглах эрх бүхий этгээдэд мэдэгдэх үүрэгтэй бөгөөд бид бусад горимыг гүйцэтгэж, дараах зүйлсийг тодорхойлно:

- Бусад мэдээлэл нь материаллаг хэмжээний алдаатай эсэх;
- Группын санхүүгийн тайлан нь материаллаг хэмжээний алдаатай эсэх; эсвэл
- Группын болон түүний орчны талаарх бидний ойлголтыг шинэчлэх хэрэгтэй эсэх.

Хэрэв бид бусад мэдээлэлд материаллаг хэмжээний алдаа байгаа гэж үзсэн ба түүнийг нь залруулаагүй бол, бид залруулагдаагүй материаллаг хэмжээний алдааг манай тайлангийн мэдээлэл хэрэглэгчдэд хүргэхийн тулд зохистой арга хэмжээ авахыг засаглах эрх бүхий этгээдээс хүсэх болно.

Хэрэв бид Группын аудитлагдсан санхүүгийн тайлан болон Группын болон түүний орчны талаарх бидний ойлголтод материаллаг хэмжээний алдаа байна гэж үзвэл, бид АОУС-ын дагуу холбогдох арга хэмжээг авна.

## **Нэгтгэсэн Санхүүгийн Тайлантай холбоотой Удирдлага болон Засаглах Эрх Бүхий Этгээдийн Үүрэг**

Удирдлага нь нэгтгэсэн санхүүгийн тайлангаа СТОУС-ын дагуу бэлтгэн шударгаар илэрхийлэх, эдгээр нэгтгэсэн санхүүгийн тайланг алдаа эсвэл санаатай зальт үйлдлээс үүсэлтэй материаллаг хэмжээний алдаагүйгээр бэлтгэж, шударгаар илэрхийлэхийн тулд удирдлагаас шаардлагатай гэж тогтоосон дотоод хяналтыг хэрэгжүүлэх үүрэгтэй.

Нэгтгэсэн санхүүгийн тайланг бэлтгэхдээ Группыг татан буулгах, үйл ажиллагааг нь зогсоох, эсвэл үүнээс өөр боломжит сонголт байхгүй байхаас бусад тохиолдолд Удирдлага Группын үйл ажиллагаагаа тасралтгүй явуулах чадамжийг үнэлэх, тодруулах, нягтлан бодох бүртгэлийн тасралтгүй байх суурийг ашиглан нэгтгэсэн санхүүгийн тайлангаа бэлтгэх үүрэгтэй.

Засаглах эрх бүхий этгээд нь Группын нэгтгэсэн санхүүгийн тайлангийн үйл явцад хяналт тавих үүрэгтэй.

## **Нэгтгэсэн Санхүүгийн Тайлангийн Аудиттай холбоотой Аудиторын Үүрэг**

Нэгтгэсэн санхүүгийн тайлан нь бүхэлдээ алдаа эсвэл санаатай зальт үйлдлийн улмаас материаллаг хэмжээний алдаагүй илэрхийлэгдсэн эсэх талаар үл үндэслэлтэй нотолгоо олж авах болон бидний дүгнэлтийг агуулсан аудиторын тайлан гаргах нь бидний зорилго юм. Үл үндэслэлтэй нотолгоо гэдэг нь өндөр түвшний нотолгоо боловч АОУС-ын дагуу хийгдсэн аудит нь байнга материаллаг хэмжээний алдааг илрүүлдэг гэсэн баталгаа болохгүй. Алдаатай илэрхийлэл нь алдаа эсвэл санаатай зальт үйлдлээс үүсч болох ба дангаараа эсвэл нийтдээ эдгээр нэгтгэсэн санхүүгийн тайланд үндэслэн шийдвэр гаргах нэгтгэсэн санхүүгийн тайлангийн хэрэглэгчдийн эдийн засгийн шийдвэрт нөлөөлөх магадлалтай бол материаллаг гэж үздэг.

АОУС-ын дагуу аудитын нэг хэсэг болгож, бид аудитын туршид мэргэжлийн үнэлэмжээ ашиглан, мэргэжлийн үл итгэх зарчмыг баримталсан болно. Мөн түүнчлэн бид:

- Залилан болон алдаанаас үүсч болохуйц нэгтгэсэн санхүүгийн тайлангийн материаллаг буруу илэрхийлэгдэх эрсдлийг тодорхойлон үнэлж, уг эрсдлүүдэд тохирох аудитын горимуудыг боловсруулан гүйцэтгэж, аудитын дүгнэлтийн үндэслэл болох хангалттай бөгөөд зохистой аудитын нотолгоог олж авсан. Залилангаас үүссэн материаллаг буруу илэрхийллийг илрүүлэхгүй байх эрсдэл нь алдаанаас үүссэн материаллаг буруу илэрхийллийг илрүүлэхгүй байх эрсдлээс өндөр байдаг. Учир нь залилангийн үед хуйвалдаан, хуурамчаар үйлдэх, санаатай орхигдуулах, буруу илэрхийлэх болон дотоод хяналтыг үл хэрэгжүүлэх явдлууд тохиолдсон байж болдог.

- Аудитын горимуудыг сонгохтой холбоотойгоор дотоод хяналтуудыг судалдаг ба энэ нь Группын дотоод хяналтын үр дүнтэй байдлын талаар дүгнэлт өгөх зорилгогүй болно.
- Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогын зохистой байдал болон удирдлагын бэлтгэсэн нягтлан бодох бүртгэлийн таамаглал болон холбогдох тодруулгуудын бодитой байдлыг үнэлдэг.
- Нягтлан бодох бүртгэлийн тасралтгүй байх зарчмыг удирдлага зохистой хэрэглэсэн эсэх, олж авсан аудитын нотолгоонд үндэслэн тасралтгүй байх нөхцлийг үргэлжлүүлэн хангах Группын чадварт мэдэгдэхүйц эргэлзээ үүсгэхүйц үйл явдал болон материаллаг тодорхой бус байдал үүссэн эсэхийг үнэлдэг. Хэрэв бид материаллаг хэмжээний тодорхой бус байдал байгаа гэж үзвэл аудиторын дүгнэлт болон нэгтгэсэн санхүүгийн тайлангийн холбогдох тодруулгад анхаарал хандуулдаг ба уг тодруулгууд нь зохистой биш гэж үзсэн тохиолдолд бид дүгнэлтээ өөрчилдөг. Бидний дүгнэлт нь манай аудиторын тайлангийн өдөр хүртэлх олж авсан аудитын нотолгоон дээр үндэслэсэн байдаг. Хэдий тийм боловч ирээдүйд болох үйл явдал эсвэл нөхцөл байдал нь Группыг үйл ажиллагаагаа явуулахад нь саад учруулж болох юм.
- Санхүүгийн тайлангийн ерөнхий толилуулга, бүтэц, агуулгыг үнэлдэг. Үүнд тодруулгаас гадна санхүүгийн тайланг үнэн зөв толилуулсан эсэхийг үнэлэхийн тулд ажил гүйлгээ, үйл явдлуудыг толилуулсан эсэхийг үнэлдэг.
- Нэгтгэсэн санхүүгийн санхүүгийн тайланд дүгнэлт өгөхийн тулд Группын доторх компаниуд болон бизнесийн үйл ажиллагаа болон санхүүгийн мэдээллийн талаарх зохистой аудитын нотолгоо олж авсан. Бид нэгтгэсэн санхүүгийн тайлангийн аудитын гүйцэтгэл болон түүнийг удирдан зохион байгуулахтай холбоотой үүргийг хүлээдэг. Мөн бид өөрсдийн аудитын дүгнэлтийн талаар үүрэг хүлээдэг.

Аудитор нь засаглах эрх бүхий этгээдтэй зөвхөн аудитын ажлын цар хүрээ, цаг хугацаа болон аудитын явцад илэрсэн ач холбогдол бүхий асуудлуудаар холбогддог ба үүнд аудитын үеэр аудиторын илрүүлсэн дотоод хяналтын мэдэгдэхүйц алдаа болон дутагдал орно.


## Бусад хууль эрх зүйн шаардлагуудын талаарх тайлан

Монгол улсын Компанийн тухай хуулийн 92 болон 94-р зүйлийн дагуу бид дараах тохиолдлуудад та бүхэнд тайлагнах үүрэгтэй:

- Сонирхлын зөрчилтэй этгээдтэй хийсэн ажил гүйлгээ;
- Нягтлан бодох бүртгэл хөтлөлт, санхүүгийн тайлан гаргалттай холбоотой зөрчил;
- Үнэт цаасны зах зээлийн тухай хууль, Санхүүгийн Зохицуулах Хороо болон Монголын Хөрөнгийн Биржээс тогтоосон бусад мэдээлэл; болон
- Компанийн дүрмийн дагуу болон аудитын гэрээний дагуу шаардагдах бусад мэдээлэл

Дээрх зүйлстэй холбоотой ямар нэгэн зөрчил илрээгүй болно.

Энэхүү хараат бус аудиторын тайлангийн аудитын партнер нь Ш.Норжинбат юм.



Ш.Норжинбат  
Захирал, МНБ  
Делоитт Онч Аудит ХХК  
2019 оны 3-р сарын 7

ГОВЬ ХК БА ТҮҮНИЙ ОХИН КОМПАНИУД  
 НЭГТГЭСЭН САНХҮҮГИЙН БАЙДЛЫН ТАЙЛАН  
 2018 ОНЫ 12 САРЫН 31  
 (МЯНГАН ТӨГРӨГӨӨР)

	Тодруулга	2018	2017
<b>Хөрөнгө</b>			
<i>Эргэлтийн хөрөнгө</i>			
Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгө	5	4,940,940	7,183,762
Дансны ба бусад авлага	6	12,183,569	11,644,199
Урьдчилгаа төлбөр	7	4,690,681	2,811,450
Бараа материал	8	142,538,944	101,271,760
Буцаах эрхтэй бараагаарх хөрөнгө	9	268,017	-
		<b>164,622,151</b>	<b>122,911,171</b>
<i>Эргэлтийн бус хөрөнгө</i>			
Үндсэн хөрөнгө	10	82,380,060	57,274,775
Хойшлогдсон татварын хөрөнгө	22.3	1,250,554	83,931
Бусад эргэлтийн бус хөрөнгүүд	12	355,697	459,043
		<b>83,986,311</b>	<b>57,817,749</b>
<b>Нийт хөрөнгө</b>		<b>248,608,462</b>	<b>180,728,920</b>
<b>Өр төлбөр ба эзэмшигчдийн өмч</b>			
<i>Богино хугацаат өр төлбөр</i>			
Дансны ба бусад өглөг	13	4,741,052	6,372,509
Орлогын албан татварын өглөг	22.2	1,755,234	1,971,410
Буцаах эрхтэй барааны өр төлбөр	14	466,329	-
Гэрээний өр төлбөр	13.1	1,037,239	-
Богино хугацаат банкны зээл	15	113,722,628	40,469,033
		<b>121,722,482</b>	<b>48,812,952</b>
<i>Урт хугацаат өр төлбөр</i>			
Урт хугацаат өглөг	16	3,231,805	-
Урт хугацаат банкны зээл	15	6,000,000	30,202,780
		<b>9,231,805</b>	<b>30,202,780</b>
<b>Нийт өр төлбөр</b>		<b>130,954,287</b>	<b>79,015,732</b>
<b>Эзэмшигчдийн өмч</b>			
Хувьцаат капитал	17	780,113	780,113
Дахин үнэлгээний нэмэгдэл	20	15,647,697	15,647,697
Гадаад валютын хөрвүүлэлтийн нөөц	21	(135,203)	(28,274)
Хуримтлагдсан ашиг		101,361,568	85,313,652
		<b>117,654,175</b>	<b>101,713,188</b>
<b>Нийт өр төлбөр ба Эзэмшигчдийн өмч</b>		<b>248,608,462</b>	<b>180,728,920</b>

Эдгээр нэгтгэсэн санхүүгийн тайланг холбогдох тодруулгын хамтаар уншина уу.



ГОВЬ ХК БА ТҮҮНИЙ ОХИН КОМПАНИУД  
 НЭГТГЭСЭН ИЖ БҮРЭН ОРЛОГЫН ТАЙЛАН  
 12 САРЫН 31-НЭЭР ТАСАЛБАР БОЛГОСОН 2018 ОН  
 (МЯНГАН ТӨГРӨГӨӨР)

	Тодруулга	2018	2017
Борлуулалтын орлого	23.1	173,439,375	124,425,107
Борлуулсан бүтээгдэхүүний өртөг	23.2	(102,147,527)	(73,880,650)
Нийт ашиг		71,291,848	50,544,457
Санхүүгийн ба бусад орлого	24	542,045	848,816
Бусад (гарз) ба олз	25	(6,561,605)	(571,863)
Хүүгийн зардал		(10,521,942)	(6,496,773)
Борлуулалт ба маркетингийн зардал	23.3	(20,210,195)	(12,121,296)
Ерөнхий ба удирдлагын зардал	23.3	(11,290,196)	(8,761,080)
Санхүүгийн хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралт		(1,523)	-
<b>Татварын өмнөх ашиг</b>		<b>23,248,432</b>	<b>23,442,261</b>
Орлогын татварын зардал	22	(5,484,268)	(5,939,277)
<b>Тайлант жилийн цэвэр ашиг</b>		<b>17,764,164</b>	<b>17,502,984</b>
<b>Дараа үеүдэд ашиг, алдагдал руу ангилагдах бусад иж бүрэн орлого:</b>			
Гадаад дахь охин компаниас үүссэн валют хөрвүүлэлтийн зөрүү	21	(106,929)	(28,274)
<b>Бусад иж бүрэн алдагдал</b>		<b>(106,929)</b>	<b>(28,274)</b>
<b>Нийт иж бүрэн орлого</b>		<b>17,657,235</b>	<b>17,474,710</b>
			(Дахин тайлагнасан)
<b>Нэгж хувьцаанд ногдох ашиг - суурь</b>	19	<b>0.02</b>	<b>0.02</b>
<b>Нэгж хувьцаанд ногдох ашиг - хорогдуулсан</b>		<b>0.02</b>	<b>0.02</b>

Эдгээр нэгтгэсэн санхүүгийн тайланг холбогдох тодруулгын хамтаар уншина уу.

ГОВЬ ХК БА ТҮҮНИЙ ОХИН КОМПАНИУД  
 НЭГТГЭСЭН ӨМЧИЙН ӨӨРЧЛӨЛТИЙН ТАЙЛАН  
 12 САРЫН 31-НЭЭР ТАСАЛБАР БОЛГОСОН 2018 ОН  
 (МЯНГАН ТӨГРӨГӨӨР)

	Тод- руулга	Хувьцаат капитал	Дахин үнэлгээний нэмэгдэл (тодруулга 20)	Гадаад валютын хөрвүүлэл тийн нөөц (тодруулга 21)	Хуримтлагд- сан ашиг	Нийт
<b>2016 оны 12 сарын 31-ний үлдэгдэл</b>		<b>780,113</b>	<b>15,647,697</b>	<b>-</b>	<b>69,370,893</b>	<b>85,798,703</b>
Тайлант жилийн цэвэр ашиг		-	-	-	17,502,984	17,502,984
Бусад иж бүрэн алдагдал	21	-	-	(28,274)	-	(28,274)
Тайлант жилийн нийт иж бүрэн орлого		-	-	(28,274)	17,502,984	17,474,710
Зарласан ногдол ашиг	18	-	-	-	(1,560,225)	(1,560,225)
<b>2017 оны 12 сарын 31-ний үлдэгдэл</b>		<b>780,113</b>	<b>15,647,697</b>	<b>(28,274)</b>	<b>85,313,652</b>	<b>101,713,188</b>
Тайлант жилийн цэвэр ашиг		-	-	-	17,764,164	17,764,164
Бусад иж бүрэн алдагдал	21	-	-	(106,929)	-	(106,929)
Тайлант жилийн нийт иж бүрэн орлого		-	-	(106,929)	17,764,164	17,657,235
Зарласан ногдол ашиг	18	-	-	-	(1,716,248)	(1,716,248)
<b>2018 оны 12 сарын 31-ний үлдэгдэл</b>		<b>780,113</b>	<b>15,647,697</b>	<b>(135,203)</b>	<b>101,361,568</b>	<b>117,654,175</b>

Эдгээр нэгтгэсэн санхүүгийн тайланг холбогдох тодруулгын хамтаар уншина уу.

ГОВЬ ХК БА ТҮҮНИЙ ОХИН КОМПАНИУД  
 НЭГТГЭСЭН МӨНГӨН ГҮЙЛГЭЭНИЙ ТАЙЛАН  
 12 САРЫН 31-НЭЭР ТАСАЛБАР БОЛГОСОН 2018 ОН  
 (МЯНГАН ТӨГРӨГӨӨР)

	Тодруулга	2018	2017
<b>Үндсэн үйл ажиллагааны мөнгөн гүйлгээ</b>			
<b>Тайлант жилийн цэвэр ашиг</b>			
Тохируулгууд:		17,764,164	17,502,984
Элэгдэл ба хорогдлын зардал	10, 12.1	6,558,878	5,633,556
Орлогын татварын зардал	22	5,484,268	5,939,277
Хүүгийн зардал		10,521,942	6,496,773
Хүүгийн орлого	24	(228,987)	(606,757)
Гадаад валютын ханшийн өөрчлөлтийн алдагдал		5,394,904	149,478
Санхүүгийн хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралт	6.3	1,523	-
Бараа материалын хасагдуулгын зардал/(буцаалт)	8	120,103	(169,909)
Үндсэн хөрөнгө данснаас хассаны гарз	25	181,707	181,228
Үндсэн хөрөнгө болон бараа материалыг бүртгэлээс хассанаас илүү давсан даатгалын нөхөн олговор	25	-	(383,784)
		45,798,502	34,742,846
Дансны ба бусад авлагын өсөлт		(1,146,933)	(5,545,377)
Урьдчилгаа төлбөрийн өсөлт		(1,564,247)	(353,745)
Бараа материалын өсөлт		(41,387,287)	(43,127,472)
Буцаах эрхтэй бараагаарх хөрөнгийн өсөлт		(268,017)	-
Дансны ба бусад өглөгийн өсөлт		439,989	2,235,534
Гэрээний өр төлбөр болон буцаах эрхтэй барааны өр төлбөрийн бууралт		(134,913)	-
		1,737,094	(12,048,214)
Төлсөн орлогын татвар	22.2	(6,867,067)	(6,312,721)
Төлсөн хүү		(9,444,335)	(6,183,446)
<b>Үйл ажиллагааны цэвэр мөнгөн гүйлгээ</b>		<b>(14,574,308)</b>	<b>(24,544,381)</b>
<b>Хөрөнгө оруулалтын үйл ажиллагааны мөнгөн гүйлгээ</b>			
Хүлээн авсан хүүгийн орлого		228,987	606,757
Үндсэн хөрөнгө борлуулснаас орж ирсэн мөнгө		99,506	245,456
Даатгалын нөхөн олговороос орж ирсэн мөнгө		-	4,400,000
Худалдан авсан үндсэн хөрөнгө		(28,077,935)	(14,530,295)
Худалдан авсан бусад эргэлтийн бус хөрөнгө	12.1	(105,736)	(38,503)
Холбоотой талд өгсөн санхүүжилт	26.2	(3,000,314)	(11,430,480)
Холбоотой талд өгсөн санхүүжилтээс төлөгдсөн дүн	26.2	3,000,314	25,430,480
<b>Хөрөнгө оруулалтын үйл ажиллагааны цэвэр мөнгөн гүйлгээ</b>		<b>(27,855,178)</b>	<b>4,683,415</b>
<b>Санхүүгийн үйл ажиллагааны мөнгөн гүйлгээ</b>			
Авсан зээл	15.2	186,137,535	100,162,894
Төлсөн зээл	15.2	(144,231,210)	(74,023,755)
Төлсөн ногдол ашиг	18	(1,717,781)	(1,681,761)
Холбоотой талаас авсан санхүүжилт	15.2	5,586,782	17,046,070
Холбоотой талаас авсан санхүүжилтэнд төлсөн дүн	15.2	(5,586,782)	(17,046,070)
<b>Санхүүгийн үйл ажиллагааны цэвэр мөнгөн гүйлгээ</b>		<b>40,188,544</b>	<b>24,457,378</b>
Мөнгөний үлдэгдэл дэх ханшийн зөрүүгийн нөлөөлөл		(1,880)	(26,920)
<b>Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгийн (бууралт)/өсөлт</b>		<b>(2,242,822)</b>	<b>4,569,492</b>
<b>Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгийн эхний үлдэгдэл</b>		<b>7,183,762</b>	<b>2,614,270</b>
<b>Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгийн эцсийн үлдэгдэл</b>	<b>5</b>	<b>4,940,940</b>	<b>7,183,762</b>

Эдгээр нэгтгэсэн санхүүгийн тайланг холбогдох тодруулгын хамтаар уншина уу.

## **1. Үндсэн үйл ажиллагаа ба зохион байгуулалт**

Говь ХК (цаашид "Компани" гэх) нь 1981 онд Монгол Улсын хуулийн дагуу байгуулагдсан. Компанийн толгой компани нь Таван Богд Кашмер ХХК бөгөөд уг толгой компанийн голлох хувьцаа эзэмшигч нь Ц.Баатарсайхан юм.

2018 оны 12 сарын 31-нээр дуусгавар болсон жилийн нэгтгэсэн санхүүгийн тайлан нь Компани болон түүний охин компаниуд (хамтад нь "Групп" гэх)-ын нэгтгэсэн санхүүгийн тайлангаас бүрдэж байна.

Группын охин компаниудын мэдээллийг тодруулга 11-с харна уу.

Групп нь 2017 болон 2018 оны 12-р сарын 31-нээр дуусгавар болсон санхүүгийн жилд сүлжмэл, оёмол, нэхмэл бүтээгдэхүүн, түүхий эд материал, хагас боловсруулсан бүтээгдэхүүнийг борлуулах болон хуурай хими цэвэрлэгээ, оёх, сүлжих захиалгат ажил зэрэг холбогдох үйлчилгээг үзүүлсэн.

Группын албан ёсны хаяг нь Монгол Улс, Улаанбаатар хот-17062, Хан-Уул дүүрэг, 3-р хороо Говь Хувьцаат Компанийн байр болно.

Группын удирдлага аудитлагдсан нэгтгэсэн санхүүгийн тайланг 2019 оны 3-р сарын 7-нд батлан гаргасан.

## **2. Нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлогын хураангуй**

### **2.1 Мөрдсөн стандарт**

Группын нэгтгэсэн санхүүгийн тайлангуудыг Нягтлан Бодох Бүртгэлийн Олон Улсын Стандартын Зөвлөл (НББОУСЗ)-с гаргасан Санхүүгийн Тайлагналын Олон Улсын Стандартууд (СТОУС)-ын дагуу бэлтгэж, тайлагнасан болно.

### **2.2 Нэгтгэсэн санхүүгийн тайлан бэлтгэсэн суурь**

Нэгтгэсэн санхүүгийн тайланг зарим үндсэн хөрөнгөөс бусад зүйлсийн хувьд түүхэн өртөгт үндэслэн бэлтгэсэн. Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогод тусгаснаар зарим үндсэн хөрөнгийг дахин үнэлсэн үнэ буюу бодит үнэ цэнээр бүртгэсэн. Түүхэн өртөг нь хөрөнгийг худалдан авах үед төлсөн эсвэл солилцсон зүйлийн бодит үнэ цэнэ байдаг.

Эдгээр нэгтгэсэн санхүүгийн тайлангуудыг Группын үйл ажиллагааны үндсэн мөнгөн тэмдэгт болох төгрөгөөр илэрхийлсэн.

Бүх санхүүгийн мэдээллийг өөрөөр заагаагүй бол мянган төгрөгөөр илэрхийлсэн.

### **2.3 Нэгтгэлийн суурь**

Нэгтгэсэн санхүүгийн тайлан нь Компанийн болон Компанийн хяналтанд байдаг охин компаниудын санхүүгийн тайлангуудаас бүрддэг. Хяналт байгаа эсэхийг дараах элементүүдээр хэмждэг:

- Санхүүжигчид үзүүлэх нөлөө;
- Санхүүжигчийн өгөөжөөс хүртэх эрх;
- Санхүүжигчийн өгөөжөөс хүртэх дүнд нөлөөлөх чадвар.

Компани санхүүжигчид хяналт тогтоож байгаа эсэхийг дээрх гурван элементүүдэд өөрчлөлт гарсан эсэхээр дахин үнэлдэг.

Компани охин компанийг хяналтандаа оруулсан өдрөөс эхлэн нэгтгэсэн санхүүгийн тайланд уг охин компанийг нэгтгэх ба охин компани дахь хяналтаа алдсан өдрөөс эхлэн нэгтгэхээ зогсоодог. Тусгайлан, охин компанийн тайлант жилийн орлого, зардлыг нэгтгэсэн санхүүгийн тайланд тусгахдаа тухайн охин компани дахь хяналтыг олж авсан өдрөөс тухайн охин компани дахь хяналтаа алдсан өдөр хүртэлх тайлант жилийн орлого, зардлыг ашиг алдагдал болон бусад нэгтгэсэн иж бүрэн орлогын тайланд нэгтгэдэг. Хэрэв шаардлагатай бол, Группын нягтлан бодох бүртгэлийн бодлоготой нийцүүлэхийн тулд охин компанийн санхүүгийн тайланд тохируулга хийж болно.

Толгой болон охин компаниудын хооронд гарсан орлого, зардал, мөнгөн гүйлгээ болон хөрөнгө, өр төлбөр, өмчийн дансдын үлдэгдлийг нэгтгэсэн санхүүгийн тайланд бүрэн устгана.

## 2. Нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлогын хураангуй (үргэлжлэл)

### 2.4 Бараа материал

Бараа материалыг жигнэсэн дундаж өртгийн арга, цэвэр боломжит үнэ цэнээр тооцоолсон худалдан авалт ба үйлдвэрлэлийн өртгөөр хэмжинэ. Худалдан авах зардал нь тайлант хугацаанд худалдан авалтын холбогдох нэмэлт зардлыг агуулдаг. Үйлдвэрлэлийн зардал нь шууд хамааралтай зардлууд ба бүтээгдэхүүнтэй холбоотойгоор шууд бус зардлын зарим хэсгийг багтаана. Цэвэр боломжит үнэ цэнэ нь тооцоолсон борлуулалтын үнээс холбогдох гүйцэтгэлийн зардал болон борлуулалтын зардлыг хассан дүн юм.

Бараа материалын хэрэглээний болон цэвэр боломжит үнэ цэнийг харгалзан материал, бүтээгдэхүүний хувьд хасагдуулга нөөцийг шаардлагатай үед тодорхойлно.

### 2.5 Урьдчилгаа төлбөр

Урьдчилгаа төлбөр нь мөнгөн хэлбэрээр төлөгдсөн боловч зардал нь гарч амжаагүй төлбөр эсвэл бараа материалаа хүлээн аваагүй төлбөрөөс бүрдэнэ. Урьдчилгаа төлбөрийг анх хөрөнгөөр бүртгэх ба төлөгдсөн мөнгөн дүнгээр нь хэмжинэ. Уг төлбөрийг тухайн зардал нь гарсан тохиолдолд ашиг, алдагдал руу, бараагаа хүлээн авсан тохиолдолд холбогдох хөрөнгө руу ангилдаг.

Урьдчилгаа төлбөртэй холбоотой бүтээгдэхүүний өртөг эсвэл үйлчилгээ нь нэг жилийн дотор зарлагдах бол урьдчилгаа төлбөрийг нэгтгэсэн санхүүгийн байдлын тайланд эргэлтийн хөрөнгөөр ангилна. Бусад тохиолдолд эргэлтийн бус хөрөнгөөр ангилна.

Тайлант жилийн эцэст Групп урьдчилгаа төлбөрийн дансны үнэд үнийн цэнийн бууралт гарсан эсэхийг хянадаг.

### 2.6 Үндсэн хөрөнгө

Групп газрын эрхийг санхүүгийн түрээсээрх хөрөнгөөр бүртгэдэг ба хөрөнгийг олз эзэмшсэн бодит үнэ цэнээр анх бүртгэдэг. Монгол улсын Газрын тухай хууль гарахаас өмнө олж эзэмшсэн газрын эрх нь ерөнхийдөө тэг үнэтэй байдаг ба уг хууль 2003 оны 1 сарын 1-нээс хүчин төгөлдөр хэрэгжиж эхэлсэн. Монгол улсын Газрын тухай хууль нь Монгол улсын аж ахуйн нэгжүүдэд газрын эрх эзэмших эрх зүйн үндсийг тогтоосон.

Газрын эрхийг хувь хүн болон бусад аж ахуйн нэгжүүдээс худалдан авсан бол худалдан авсан өдрөөрх зах зээлийн үнээр бүртгэсэн. Групп газрын эрх эзэмшиж буй бол Засгийн Газарт их хэмжээний бус газрын төлбөр төлдөг.

Газрын дансны үнэ нь худалдан авахад төлсөн нийт төлбөрийн дүнтэй тэнцүү ба газрын эрхийн хугацааг ирээдүйд урт хугацаагаар сунгах боломжтой.

Үндсэн хөрөнгийг анх өртгөөр нь бүртгэнэ. Үндсэн хөрөнгийн өртөг дараах зардлуудаас бүрдэнэ. Үүнд:

- Хөнгөлөлт урамшууллын дараах худалдан авсан үнэ, гаалийн татвар болон худалдан авалттай холбоотой буцаан олгогдохгүй татвар
- Удирдлагын зорилгоор үйл ажиллагаа явуулахад бэлэн болгож түүнийг байршуулах болон шаардлагатай нөхцлийг хангахтай холбоотой гарсан аливаа шууд зардлууд

Худалдаж авсан программ хангамж нь холбогдох тоног төхөөрөмжийн үйл ажиллагаатай салшгүй холбоотой бол тухайн тоног төхөөрөмжийн нэг хэсэг байдлаар капиталжуулна.

Тайлант үеийн эцэст газар болон барилгаас бусад үндсэн хөрөнгийг өртгөөс нь хуримтлагдсан элэгдэл болон хуримтлагдсан үнэ цэнэ бууралтыг хассан дүнгээр хэмжсэн.

Дахин үнэлсэн дүнгээр илэрхийлэгдсэн газар болон барилгыг нэгтгэсэн санхүүгийн байдлын тайланд тэдгээрийн дахин үнэлсэн дүнгээр тайлагнах ба мэргэжлийн хүлээн зөвшөөрөгдсөн үнэлгээчний зах зээлийн бодит нотолгоонд үндэслэн дахин үнэлсэн өдрийн үндсэн хөрөнгийн бодит үнэ цэнээс хуримтлагдсан элэгдэл болон хуримтлагдсан үнэ цэнэ бууралтыг хассан дүнгээр хэмждэг. Дансны үнэ ба бодит үнэ цэнийн хооронд материаллаг зөрүү гаргахгүй байх үүднээс тайлагналын үеийн эцэс бүрт хөрөнгийн бодит үнэ цэнийг тодорхойлдог.

## 2. Нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлогын хураангуй (үргэлжлэл)

### 2.6 Үндсэн хөрөнгө (үргэлжлэл)

Дахин үнэлсэн үндсэн хөрөнгийн элэгдлийг тухайн жилийн ашиг алдагдлаар тусгадаг. Дахин үнэлсэн хөрөнгийг худалдах эсвэл ашиглалтаас хасах үед дахин үнэлгээний санд үлдсэн нэмэгдлийг хуримтлагдсан ашиг руу шууд шилжүүлнэ.

Үндсэн хөрөнгөтэй холбоотой гарсан дараа үеийн зардал нь тухайн хөрөнгийн анх тооцсон бүтээмжийн түвшинг нэмэгдүүлэх замаар Групп-д эдийн засгийн ирээдүйн өгөөжийг авчрах магадлалтай үед зардлын дүнгээр хөрөнгийн дансны үнийг нэмэгдүүлдэг.

Бусад бүх худалдан авалтын дараа гарсан зардлуудыг гарсан тайлант үед нь зардлаар бүртгэнэ.

Газар болон дуусаагүй барилгаас бусад үндсэн хөрөнгийн өртөг эсвэл дахин үнэлсэн дүнгээс тэдгээрийн үлдэгдэл өртгийг хассан дүнг шулуун шугамын аргаар, ашиглалтын жилд нь элэгдүүлдэг. Тооцоолсон ашиглалтын жил, үлдэх өртөг болон элэгдлийг бодох аргыг тайлан гаргах өдрөөр хянаж үздэг ба тооцооллыг өөрчлөх шаардлагатай байвал нөлөөллийг нь ирэх жилүүдэд залруулдаг.

Үндсэн хөрөнгийн ашиглалтын жил:

Газар	Элэгдэл байгуулдаггүй
Барилга байгууламж	10 - 40 жил
Тоног төхөөрөмж	10 жил
Тавилга, эд хогшил, компьютер	3 - 10 жил
Тээрийн хэрэгсэл	10 жил

Үндсэн хөрөнгийг ашиглалтаас хасах үед болон тухайн хөрөнгийг үргэлжлүүлэн ашигласнаар ямар нэгэн эдийн засгийн үр өгөөж олохгүй гэж үзвэл үндсэн хөрөнгийн зүйлийг бүртгэлээс хасдаг. Үндсэн хөрөнгийн зүйлийг ашиглалтаас хассан, зарж борлуулснаас үүсэх ашиг алдагдлыг худалдан борлуулсан үнэ ба хөрөнгийн дансны үнэ хоёрын зөрүүгээр тодорхойлох ба тухайн жилийн ашиг алдагдалд тусгана.

### 2.7 Биет бус хөрөнгө

Ашиглагдах жил нь тодорхой, тусад нь худалдан авсан биет бус хөрөнгийг өртгөөс нь хуримтлагдсан элэгдэл ба үнэ цэнийн бууралтын алдагдлыг хассан дүнгээр хэмжсэн. Биет бус хөрөнгийн хорогдлыг шулуун шугамын аргаар, биет бус хөрөнгийн ашиглалтын жилээр тооцоолсон. Тооцоолсон ашиглалтын жил болон элэгдэл бодох аргыг тайлан гаргах өдрөөр хянаж үздэг ба тооцооллыг өөрчлөх шаардлагатай байвал нөлөөллийг нь ирэх жилүүдэд залруулдаг. Ашиглагдах жил нь тодорхойгүй, тусад нь худалдан авсан биет бус хөрөнгийг өртгөөс нь үнэ цэнийн бууралтын алдагдлыг хассан дүнгээр хэмжсэн.

Биет бус хөрөнгийн ашиглалтын жил нь 3-аас 10 жил.

Биет бус хөрөнгийг ашиглалтаас хасах үед болон тухайн хөрөнгийг үргэлжлүүлэн ашигласнаар ямар нэгэн эдийн засгийн үр өгөөж олохгүй гэж үзвэл хөрөнгийн зүйлийг бүртгэлээс хасдаг. Биет бус хөрөнгийн зүйлийг ашиглалтаас хассан, зарж борлуулснаас үүсэх ашиг алдагдлыг худалдан борлуулсан үнэ ба хөрөнгийн дансны үнэ хоёрын зөрүүгээр тодорхойлох ба тухайн жилийн ашиг алдагдалд тусгана.

### 2.8 Биет ба биет бус хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралт

Тайлант үеийн эцэст биет хөрөнгийн дансны үнийг үнэ цэнэ бууралтын шинж тэмдэг илэрсэн эсэхийг тодорхойлох шалгалтанд хамруулдаг. Хэрэв ийм шинж тэмдэг илэрсэн бол үнэ цэнэ бууралтын алдагдал (ийм алдагдал гарсан бол)-ыг тогтоохын тулд тухайн хөрөнгийн нөхөгдөх боломжтой үнийг тодорхойлно. Хөрөнгийн нөхөгдөх боломжтой үнийг тухайн хөрөнгийн хувьд тооцоолох боломжгүй бол уг хөрөнгийн харьяалагдах "мөнгөн орлого үүсгэгч нэгж"-ийн нөхөгдөх боломжтой үнийг тооцоолно. "Мөнгөн орлого үүсгэгч нэгж"-д хуваарилах боломжийн бөгөөд тууштай суурь үзүүлэлтийг тодорхойлж чадвал аж ахуйн зориулалттай хөрөнгийг тодорхой "мөнгөн орлого үүсгэгч нэгж"-д хуваарилах ба ийм боломжгүй бол хамгийн боломжийн бөгөөд тууштай ашиглах боломжтой суурь үзүүлэлтийг ашиглан хамгийн жижиг "мөнгөн орлого үүсгэгч нэгж"-д хамааруулан шалгадаг.

## 2. Нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлогын хураангуй (үргэлжлэл)

### 2.8 Биет ба биет бус хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралт (үргэлжлэл)

Хөрөнгийн эсвэл "мөнгөн орлого үүсгэгч нэгж"-ийн нөхөгдөх боломжтой үнэ гэдэг нь хөрөнгийн бодит үнээс борлуулах өртөг зардлыг хассан цэвэр дүн ба хөрөнгийг ашигласнаар олж болох өгөөж хоёрын аль ихээр нь тогтоогдоно. Ашигласнаар олж болох өгөөжийг үнэлэхдээ татварын өмнөх дискаунтын хувиар дискаунтлан тооцсон ирээдүйн мөнгөн гүйлгээний өнөөгийн үнэ цэнийг ашигладаг. Дискаунтын хувь нь мөнгөний цаг хугацааны үнэ цэнэ болон тухайн хөрөнгөтэй холбоотой эрсдлийн одоогийн зах зээлийн үнэлэмжийг тусгасан байх ёстой. Үнэ цэнэ бууралтын шалгалтын зорилгоор дангаар нь шалгах боломжгүй хөрөнгийг цаашид ашигласнаар бусад хөрөнгө эсвэл бүлэг хөрөнгөөс ("мөнгөн орлого үүсгэгч нэгж") хамааралгүйгээр дангаараа мөнгөн орлого бий болгох чадвартай хамгийн жижиг хөрөнгийн бүлэгт хамааруулан шалгадаг.

Нэгж хөрөнгө эсвэл түүний харьяалагдах "мөнгөн орлого үүсгэгч нэгж"-ийн дансны үнэ нь нөхөгдөх боломжтой тооцоолсон үнээс их байвал үнэ цэнэ бууралтын алдагдлыг бүртгэж, нэгтгэсэн иж бүрэн орлогын тайланд тусгана. "Мөнгөн орлого үүсгэгч нэгж"-ийн хувьд тодорхойлсон үнэ цэнэ бууралтын алдагдлыг бүртгэхдээ эхлээд тухайн нэгжид хуваарилагдсан гүүдвилийн дансны үнийг бууруулах ба үлдсэн алдагдлын дүнгээр тухайн нэгж (бүлэг нэгж)-д багтсан бусад хөрөнгийн дансны үнийг хувь тэнцүүлэн бууруулна.

Өмнөх жилүүдэд бүртгэсэн үнэ цэнэ бууралтын алдагдал буурсан эсвэл алдагдал үгүй болсон эсэхийг илрүүлэхийн тулд үнэ цэнэ бууралтын алдагдлыг тайлангийн өдрөөр дахин хянана. Нөхөгдөх боломжтой дүнг тодорхойлоход хэрэглэсэн тооцоолол өөрчлөгдсөн бол үнэ цэнийн бууралтын алдагдлыг буцаана. Үнэ цэнийн бууралт бүртгээгүй байсан бол байх байсан элэгдэл хорогдлыг хассан хөрөнгийн дансны үнийг бууруулахгүй байхаар бодож үнэ цэнийн бууралтын алдагдлыг буцаана.

### 2.9 Санхүүгийн хэрэгслүүд

Групп тухайн хэрэгслийн гэрээний нэг оролцогч тал болсон үед санхүүгийн хөрөнгө эсвэл санхүүгийн өр төлбөрийг нэгтгэсэн санхүүгийн байдлын тайланд тусгадаг.

Санхүүгийн хөрөнгө ба өр төлбөрийг анх бодит үнэ цэнээр нь бүртгэнэ. Санхүүгийн хэрэгсэл (бодит үнэ цэнээр бүртгэж, өөрчлөлтийг нь тухайн жилийн ашиг алдагдлаар тусгадаг санхүүгийн хөрөнгө ба өрийн хэрэгслээс бусад)-ийг гаргах эсвэл худалдан авахтай шууд холбоотой гарсан зардлыг анх бүртгэлд тусгахдаа санхүүгийн хөрөнгийн бодит үнэ цэнэ дээр нэмж эсвэл ба өр төлбөрийн бодит үнэ цэнээс хасч бүртгэнэ. Бодит үнэ цэнээр бүртгэж, өөрчлөлтийг нь тухайн жилийн ашиг алдагдлаар тусгадаг санхүүгийн хөрөнгө ба өрийн хэрэгслийг гаргах эсвэл худалдан авахтай шууд холбоотой гарсан зардлыг шууд тухайн жилийн ашиг алдагдлаар бүртгэнэ.

### 2.10 Санхүүгийн хөрөнгө

Ердийн журмаар худалдах, худалдан авах санхүүгийн хөрөнгийг бодит гүйлгээ гарсан өдрөөр нягтлан бодох бүртгэлд тусгах эсвэл бүртгэлээс хасдаг.

Ердийн журмаар худалдах, худалдан авах гэдэг нь тогтоосон хугацааны дотор эсвэл тухайн зах зээл дээр тогтсон дүрэм журмаар хөрөнгийг шилжүүлэх нөхцлөөр санхүүгийн хөрөнгийг худалдах, худалдан авахыг хэлнэ.

Санхүүгийн хөрөнгийг ангиллаас нь хамааран санхүүгийн хөрөнгийг анх бүртгэсний дараа хорогдуулсан өртгөөр эсвэл бодит үнэ цэнээр нь хэмждэг.

#### 2.10.1 Санхүүгийн хөрөнгийн ангилал

Дараах нөхцлүүдийг хангасан өрийн хэрэгслүүд нь дараа үеүдэд хорогдуулсан өртгөөр хэмжигдэнэ:

- Мөнгөн урсгалыг цуглуулахын тулд санхүүгийн хөрөнгийг эзэмших зорилготой бизнесийн загвараар эзэмшдэг;
- Зөвхөн үндсэн төлбөрийн төлөлт ба гэрээний нөхцлөөр тодорхой заасан өдрөөрх төлөгдөөгүй үндсэн төлбөрийг үлдэгдэлд тооцсон хүүгийн төлбөрөөс бүрдэх төлбөрүүдийн мөнгөн урсгалыг тогтоосон хугацаанд хуваарийн дагуу хүлээн авах нөхцөлтэй байх.

## 2. Нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлогын хураангуй (үргэлжлэл)

### 2.10 Санхүүгийн хөрөнгө (үргэлжлэл)

#### 2.10.1 Санхүүгийн хөрөнгийн ангилал (үргэлжлэл)

Дараах нөхцлүүдийг хангасан өрийн хэрэгслүүдийг хэмжихдаа бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг нь тухайн жилийн бусад иж бүрэн орлогоор тусгана (БҮЦБИБО):

- Мөнгөн урсгалыг цуглуулахын тулд эсвэл арилжаалах зорилгоор санхүүгийн хөрөнгийг эзэмших зорилго бүхий бизнесийн загвараар эзэмшдэг;
- Тодорхойлон заасан өдрүүдэд зөвхөн төлөгдөөгүй үлдсэн үндсэн төлбөр ба хүү төлөлтийн мөнгөн урсгалыг хүлээн авах санхүүгийн хөрөнгийн гэрээний нөхцөлтэй байх

Бусад санхүүгийн хөрөнгийг хэмжихдээ бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг нь тухайн жилийн ашиг алдагдлаар тусгадаг (БҮЦАА).

Дээр дурдсанаас үл хамааран, Групп санхүүгийн хөрөнгийг анх хүлээн зөвшөөрөх үед дараах ангиллыг сонгон бүртгэж болно:

- Групп тодорхой шалгууруудыг хангасан тохиолдолд буцаах сонголтгүйгээр өмчийн хэрэглүүр дэх хөрөнгө оруулалтыг дараа үеүдэд хэмжихдээ бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг бусад иж бүрэн орлогоор тусгана.
- Групп өрийн хэрэглүүрээрх хөрөнгө оруулалтыг хорогдуулсан өртөг эсвэл бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг бусад иж бүрэн орлогоор бүртгэх зарчмыг сонгосон байсан боловч бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг нь тухайн жилийн ашиг алдагдлаар тайлагнах нь илүү тохиромжтой, бүртгэлийн нийцгүй байдлыг арилгана гэж үзэж байвал бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг тухайн жилийн ашиг алдагдлыг тусгаж болно.

Группын санхүүгийн хөрөнгө нь хорогдуулсан өртгөөрх санхүүгийн хөрөнгөөс бүрдэж байна.

#### *(i) Хорогдуулсан өртөг болон үр ашигт хүүгийн арга*

Үр ашигт хүүгийн арга гэдэг нь санхүүгийн өрийн хорогдуулсан өртгийг тооцолон, хүүгийн орлогыг хугацааны туршид хуваарилах арга юм.

Худалдаж авсан эсвэл бий болгосон үнэ цэнийн бууралт бүхий зээл ба авлагын санхүүгийн хөрөнгөөс бусад (анхлан хүлээн зөвшөөрөхдөө үнэ цэнэ нь буурсан хөрөнгө) санхүүгийн хөрөнгийн хувьд үр ашигт хүүгийн хувь нь ирээдүйд төлөхөөр тооцоолсон бүх мөнгөн төлбөр (үр ашигт хүүгийн хувьд нөлөөлөх бүхий л төлбөр хураамж, ажил гүйлгээний зардал, хөнгөлөлт урамшууллыг багтаасан)-ийг санхүүгийн өрийн гэрээний хугацааны эцэс гэхэд анх бүртгэсэн цэвэр дансны үнэтэй тэнцүү байхаар үнэ цэнийн бууралтын нөөцийг хасахын өмнөх төлбөрийг өрийн хугацаа эсвэл шаардлагатай тохиолдолд түүнээс богино хугацаанд хуваарилахад хэрэглэдэг хүүгийн хувь юм. Худалдаж авсан эсвэл бий болгосон үнэ цэнийн бууралт бүхий зээл ба авлагын санхүүгийн хөрөнгийн хувьд гэрээний мөнгөн урсгалыг тооцоолох үед ирээдүйн нийт хугацаанд хүлээгдэж буй авлага ба зээлийн алдагдлыг оруулан тохируулсан үр ашигт хүүгийн түвшинг ашиглан өрийн хэрэглүүрийг анхлан хорогдуулан бүртгэнэ.

Санхүүгийн хөрөнгийн хорогдуулсан өртөг гэдэг нь санхүүгийн хөрөнгийг анх хүлээн зөвшөөрөх үед хэмжсэн дүнгээс үндсэн төлбөрийн эргэн төлөлтийг хасаж, анхны дүн ба дуусгавар болох үеийн дүнгийн хооронд үүссэн аливаа зөрүүг үр ашигт хүүний арга ашиглан тооцсон хорогдуулгыг нэмж аливаа алдагдлын нөөцийг тохируулсан дүнгээр тодорхойлогдоно. Санхүүгийн хөрөнгийн дансны үнэ нь аливаа алдагдлын нөөцөөр тохируулаагүй дүн байна.

Хүүгийн орлогыг бодит үнэ цэнээр бүртгэж, өөрчлөлтийг нь дараа үеүдэд тухайн жилийн бусад иж бүрэн орлогоор тусгах эсвэл хорогдуулсан өртгөөр хэмжигдэх өрийн хэрэгслийн хүүгийн орлогыг үр ашигт хүүгийн аргыг ашиглан бүртгэлд тусгадаг. Худалдаж авсан эсвэл бий болгосон үнэ цэнийн бууралт бүхий зээл ба авлагын санхүүгийн хөрөнгийн хувьд, дараа үед үнэ цэнэ буурсан зээл ба авлагаас бусад, санхүүгийн хөрөнгийн хувьд үр ашигт хүүний түвшинг ашиглан авлага ба зээлийн дансны дүнгээс хүүгийн орлогыг тооцно. Санхүүгийн хөрөнгийн анх хүлээн зөвшөөрснөөс хойш зээл ба авлагын үнэ цэнийн бууралт бий болсон санхүүгийн хөрөнгийн хувьд үр ашигт хүүний түвшинг ашиглан аливаа алдагдлын нөөцийг багтаасан цэвэр дансны дүнгээс хүүний орлогыг тооцно.



## 2. Нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлогын хураангуй (үргэлжлэл)

### 2.10 Санхүүгийн хөрөнгө (үргэлжлэл)

#### 2.10.1 Санхүүгийн хөрөнгийн ангилал (үргэлжлэл)

Хэрэв дараагийн тайлагналын үеүдэд, үнэ цэнэ буурсан зээл ба авлагын санхүүгийн хэрэгслийн эрсдэл буурч, үнэ цэнийн бууралтгүй болох үед үр ашигт хүүгийн түвшинг ашиглан санхүүгийн хөрөнгийн дансны дүнгээс хүүгийн орлогыг тооцно.

Групп худалдаж авсан эсвэл бий болгосон үнэ цэнийн бууралт бүхий зээл ба авлагын санхүүгийн хөрөнгийн хувьд анх хүлээн зөвшөөрсөн гэрээний мөнгөн урсгалыг тооцоолох үед ирээдүйн нийт хугацаанд хүлээгдэж буй авлага ба зээлийн алдагдлыг оруулан тохируулсан үр ашигт хүүгийн түвшинг ашиглан хүүгийн орлогыг тооцоолон бүртгэнэ. Хэрэв дараагийн тайлагналын үеүдэд, үнэ цэнэ буурсан зээл ба авлагын санхүүгийн хэрэгслийн эрсдэл буурч, үнэ цэнийн бууралтгүй болсон тохиолдол цэвэр дансны дүнгээс тооцно.

Хүүгийн орлогыг тайлант үеийн ашиг, алдагдлаар тайлагнадаг ба "санхүүгийн болон бусад орлого - хүүгийн орлого" хэсэгт ангилна.

#### 2.10.2 Санхүүгийн хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралт

Групп хорогдуулсан өртгөөр хэмжигдсэн өмчийн хэрэгслээрх хөрөнгө оруулалтанд хүлээгдэж буй алдагдлыг хүлээн зөвшөөрөн бүртгэдэг. Тухайн санхүүгийн хэрэгслийг хүлээгдэж буй алдагдлын дүн анх хүлээн зөвшөөрч бүртгэснээс хойш эрсдэлийн өөрчлөлтийг үнэлж тайлант хугацаа болгонд шинэчилнэ.

Групп дансны авлагад нийт хугацааны туршид хүлээгдэж буй алдагдлыг тооцоолон бүртгэдэг. НББОУС 39-ийн дагуу үнэ цэнийн бууралттай авлагаас бусад дансны авлагын үлдэгдэл нь 400 сая төгрөгөөс давсан бөгөөд даатгагдаагүй авлагыг тусгайлан үнэлж, үлдсэн авлагын дүнг хугацаа хэтэрсэн хоногт үндэслэн багцын аргаар тооцсон. Эдгээр санхүүгийн хөрөнгийн хүлээгдэж буй алдагдлыг тооцоолохдоо алдагдлын түүхэн мэдээллийг зээлдэгчдэд тусгайлан тодорхойлсон хүчин зүйлс, үндсэн үйл ажиллагаа явуулж буй зах зээлийн нөхцөл байдал, одоогийн болон ирээдүйг таамаглаж буй мэдээллийг тайлагналын өдрөөр харгалзан тохируулсан матрицыг ашиглан тооцоолж болох бөгөөд уг тооцоололд тохиромжтой гэж үзвэл мөн мөнгөний цаг хугацааны үнэ цэнийг харгалзан үзэж болно.

Нийт хугацааны туршид хүлээгдэж буй алдагдал нь санхүүгийн хэрэгслийн хүлээгдэж буй нийт хугацааны туршид гарах бүхий л боломжит дефолт үйл явдлаас үүсэх алдагдлыг илэрхийлнэ.

##### *(i) Зээл ба авлагын эрсдлийн мэдэгдэхүйц өсөлт*

Санхүүгийн хэрэгслийн зээлийн эрсдэл нь анх бүртгэлд тусгаснаас хойш мэдэгдэхүйц хэмжээгээр өссөн эсэхийг үнэлэхдээ Групп анх бүртгэлд тусгасан өдрийн санхүүгийн хэрэгслээс үүссэн эрсдлийг, тайлант өдрөөрх эрсдлийн дүнтэй харьцуулдаг. Энэхүү үнэлгээг хийхдээ Групп үндэслэлтэй бөгөөд дэмжигдэхүйц тоон болон чанарын мэдээллийн аль алиныг нь харгалзан үзэх ба эдгээр нь түүхэн туршлага болон өндөр хүчин чармайлт, өртөг шаардахааргүйгээр олж авах боломжтой ирээдүйг таамаглаж буй мэдээллүүд байна.

Ирээдүйг таамаглаж буй мэдээлэл нь Группын зээлдэгчийн үйл ажиллагаа эрхэлдэг салбарын ирээдүйн хэтийн төлвийг агуулсан, эдийн засгийн шинжээчийн тайлангаас авсан мэдээлэл болон санхүүгийн шинжээч, засгийн газрын байгууллага, холбогдох судалгааны байгууллага, бусад ижил төстэй байгууллагаас гаргасан мэдээллүүд болон Группын үндсэн үйл ажиллагаатай холбоотой эдийн засгийн бодит болон урьдчилан таамагласан янз бүрийн гадаад эх сурвалжийн мэдээллүүдийг авч үздэг.

Зээл ба авлагын эрсдэл нь анх хүлээн зөвшөөрснөөс хойш мэдэгдэхүйц хэмжээгээр өссөн эсэхийг үнэлэхдээ дараах мэдээллийг харгалзан үзнэ:

- Санхүүгийн хэрэгслийн гадаад (хэрэв байгаа бол) эсвэл дотоод зээл ба авлагын үнэлгээний бодит эсвэл хүлээгдэж буй мэдэгдэхүйц бууралт;

## 2. Нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлогын хураангуй (үргэлжлэл)

### 2.10 Санхүүгийн хөрөнгө (үргэлжлэл)

#### 2.10.2 Санхүүгийн хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралт (үргэлжлэл)

- Тухайн санхүүгийн хэрэгслийн гадаад зах зээлийн эрсдлийн үзүүлэлтүүдийн бууралт. Үүнд: ижил төстэй хэрэглүүрийн өгөөжийн түвшин ихээхэн ялгаатай байх, зээл ба авлагын эрсдлийг солилцох гэрээний үнэ эсвэл шаардагдах цаг хугацаа болон үргэлжлэх байдлын улмаас санхүүгийн хөрөнгийн бодит үнэ цэнэ нь хорогдуулсан өртгөөсөө бага байх зэрэг юм;
- Одоо байгаа эсвэл урьдчилан таамагласан бизнест нөлөөлж болохуйц сөрөг өөрчлөлт, зээлдэгчийн өрийг эргэн төлөх чадварыг бууруулж болзошгүй нөлөөлөх санхүүгийн эсвэл эдийн засгийн нөхцөл байдлууд;
- Зээлдэгчийн үйл ажиллагааны бодит эсвэл хүлээгдэж буй үр дүнгийн мэдэгдэхүйц бууралт;
- Зээлдэгчийн бусад санхүүгийн хэрэгслүүдийн зээлийн эрсдлийн мэдэгдэхүйц өсөлт;
- Зээлдэгчийн хууль эрх зүй, эдийн засаг, технологийн орчинд гарч буй бодит буюу хүлээгдэж буй томоохон сөрөг өөрчлөлтүүд нь төлбөрийн үүргээ биелүүлэх чадварыг мэдэгдэхүйцээр бууруулах.

Дээрх үнэлгээний үр дүнгээс үл хамааран Групп анх бүртгэлд тусгаснаас хойш гэрээний төлбөр 30 хоногоос дээш хугацаагаар хэтэрсэн үед санхүүгийн хөрөнгийн зээл ба авлагын эрсдэл мэдэгдэхүйц хэмжээгээр нэмэгдсэн гэж үзнэ. Хэрвээ зээл ба авлагын эрсдэл мэдэгдэхүйцээр нэмэгдээгүйг илтгэх үндэслэлтэй бөгөөд дэмжигдэхүйц нотолгоо байгаа тохиолдолд эрсдлийг мэдэгдэхүйцээр нэмэгдсэн гэж үзэхгүй байж болно.

Хэрэв санхүүгийн хэрэгсэл нь тайлант өдрөөр эрсдлийн түвшин бага гэж тодорхойлогдсон бол дээр дурдсанаас үл хамааран Групп санхүүгийн хэрэгслийн зээл ба авлагын эрсдэл анхны хүлээн зөвшөөрөлтөөс хойш мэдэгдэхүйц өсөлт гараагүй гэж үздэг. Санхүүгийн хэрэгсэл нь дараах нөхцөлд зээл ба авлагын эрсдэл бага гэж тодорхойлогдоно:

- Санхүүгийн хэрэгсэл нь эргэн төлөгдөхгүй байх эрсдэл багатай,
- Зээлдэгч ойрын хугацаанд гэрээний мөнгөн урсгалын үүргийг биелүүлэх бүрэн чадавхитай, мөн
- Урт хугацаанд эдийн засгийн болон бизнесийн нөхцөл байдалд гарах сөрөг өөрчлөлт нь зээлдэгч гэрээний мөнгөн урсгалын үүргээ биелүүлэх чадварыг бууруулж болзошгүй боловч энэ нь заавал бууруулна гэж тооцохгүй байж болно.

Хэрэв Группын хөрөнгө нь дэлхийн түвшинд танигдсан зээл ба авлагын үнэлгээний тодорхойлолттой нийцсэн эсвэл хөндлөнгийн үнэлгээний мэдээллийн олдоц хомс тохиолдолд, дотооддоо "хэвийн" гэж үнэлсэн санхүүгийн хөрөнгийг эрсдэл багатай гэж үзнэ. Хэвийн" гэсэн үнэлгээ нь оролцогч тал санхүүгийн хувьд өндөр чадавхтай бөгөөд өнгөрсөн хугацаанд хугацаа хэтэрсэн төлөгдөөгүй үүрэг үүсээгүй байхыг хэлнэ.

Групп зээл ба авлагын эрсдэлд мэдэгдэхүйц өсөлт гарсан эсэхийг тодорхойлоход ашигласан шалгуурууд нь зээл ба авлагын төлөгдөх хугацаа хэтрэхээс өмнө эрсдлийн мэдэгдэхүйц өсөлтийг тодорхойлох үр ашигтай үзүүлэлтүүд гэдгийг тогтмол хянадаг ба шаардлагатай тохиолдолд өөрчилдөг.

#### (ii) Дефаултын тодорхойлолт

Групп дотоод удирдлагын зорилгоор түүхэн туршлагад үндэслэн зээл ба авлагын эрсдлийн дараах шалгууруудын аль нэгийг нь хангасан санхүүгийн хөрөнгүүд нь нөхөгдөх боломжгүй болсон үед үүнийг дефалт үйл явдал гэж үздэг:

- Зээлдэгч гэрээнд заасан санхүүгийн харьцаа үзүүлэлтүүдийг зөрчсөн тохиолдолд; эсвэл
- Зээлдэгчийн талаар дотооддоо боловсруулсан эсвэл гадаад эх сурвалжаас авсан мэдээлэл нь зээлдэгч бусад зээлдүүлэгчдэд болон Групп-д зээл ба авлагаа бүрэн эргүүлэн төлөх магадлал багатайг илэрхийлж буй тохиолдолд (Группын эзэмшиж буй барьцаа хөрөнгийг харгалзан үзэхгүй).

## 2. Нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлогын хураангуй (үргэлжлэл)

### 2.10 Санхүүгийн хөрөнгө (үргэлжлэл)

#### 2.10.2 Санхүүгийн хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралт (үргэлжлэл)

Дээрх шалгуураас үл хамааран Группын санхүүгийн хөрөнгийн төлбөр төлөх хугацаа 90 хоногоос дээш хугацаагаар хэтэрсэн бол дефолт үйл явдал гэж үзнэ. Хэрвээ гэрээнд заасан үүргээ биелүүлэхэд нэмэлт хугацаа хэрэгтэй болсныг батлах үндэслэлтэй бөгөөд дэмжигдэхүйц мэдээлэл байгаа бол дээрх тодорхойлолтонд хамаарахгүй байж болно.

*(iii) Зээл ба авлагын үнэ цэнийн бууралттай санхүүгийн хөрөнгүүд*

Нэг болон түүнээс дээш үйл явдал тухайн санхүүгийн хөрөнгөөс хүлээн авахаар тооцоолсон ирээдүйн мөнгөн урсгалд сөрөг нөлөө үзүүлж болзошгүй тохиолдолд тухайн санхүүгийн хөрөнгө нь зээл ба авлагын үнэ цэнийн бууралттай гэж үзнэ. Дараах тодорхойлолтууд нь санхүүгийн хөрөнгийн зээл ба авлагын үнэ цэнэ буурсан илэрхий нотолгоо болох юм:

- a) Үнэт цаас гаргагч эсвэл зээлдэгч талд томоохон хэмжээний санхүүгийн хүндрэл үүссэн;
- b) Гэрээний үүргээ биелүүлэхгүй байх, тухайлбал эргэн төлөлтийг төлбөрийн хугацааг хэтрүүлэх эсвэл төлөх чадамжгүй болох (дээр дурдсан (ii)- ийг харна уу);
- c) Зээлдэгчийн санхүүжүүлэгч нь зээлдэгчийн санхүүгийн хүндрэлтэй байдлаас үүссэн эдийн засгийн болон гэрээний шалтгааны улмаас зээлдэгчидтэй тохирсон үүрэг амлалтаа хэрэгжүүлэх боломжгүй болох;
- d) Зээлдэгч нь дампуурлаа зарлах эсвэл санхүүгийн хувьд дахин бүтцийн өөрчлөлт хийх магадлалтай болсон;
- e) Санхүүгийн хүндрэлээс болж тухайн санхүүгийн хөрөнгийн идэвхтэй зах зээл байхгүй болох.

*(iv) Бүртгэлээс хасах*

Групп санхүүгийн хөрөнгийг зээлдэгч нь томоохон санхүүгийн хүндрэлд орсон ба зээлдэгчийн татан буугдах эсвэл дампуурах үйл явц эхэлсэн, авлага төлөгдөх хугацаа 2 жилээс дээш хугацаагаар хэтэрсэн зэрэг үйл явдлын аль нэг нь бий болсон үед буюу авлагын эргэн төлөлт хийгдэх бодит боломж байхгүй болсон үед бүртгэлээс хасна. Бүртгэлээс хасагдсан санхүүгийн хөрөнгийг Группын бодлогын дагуу авлага цуглуулах үйл явц хийгдэж, хуулийн дагуу шаардлагатай арга хэмжээг авч болно. Бүртгэлээс хасагдсан авлага нь эргэн төлөгдсөн тохиолдолд тайлант жилийн ашиг, алдагдлын тайланд тусгана.

*(v) Хүлээгдэж буй зээл ба авлагын алдагдлыг хүлээн зөвшөөрөх, хэмжих*

Хүлээгдэж буй зээл ба авлагын алдагдал нь төлбөр төлөгдөхгүй байх магадлал, алдагдал үүсэх магадлал болон эрсдэлд өртөх боломжтой зээл ба авлагын дүнгийн үржвэр юм. Төлбөр төлөгдөхгүй байх магадлал болон алдагдал үүсэх магадлалын үнэлгээ нь ирээдүйг таамаглаж буй мэдээллээр залруулагдсан түүхэн мэдээлэлд үндэслэгддэг.

Тайлагналын өдрийн байдлаар дансны үнээрээ толилуулагдсан эрсдэлтэй зээл ба авлагын санхүүгийн хөрөнгийг Группын зээлдэгчийн ирээдүйд шаардагдах санхүүжилтийн хэмжээ болон ирээдүйг таамаглаж буй мэдээлэлүүд ашиглан тодорхойлно.

Тайлангийн өдрөөрх эрсдэлд өртөх магадлалтай зээл ба авлага нь тухайн санхүүгийн хөрөнгийн дансны үнээрээ илэрхийлэгдсэн.

## **2. Нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлогын хураангуй (үргэлжлэл)**

### **2.10 Санхүүгийн хөрөнгө (үргэлжлэл)**

#### **2.10.2 Санхүүгийн хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралт (үргэлжлэл)**

Санхүүгийн хөрөнгийн хувьд хүлээгдэж буй зээл ба авлагын алдагдал нь гэрээний дагуу Группын хүлээн авах эрх бүхий нийт мөнгөн урсгал болон Группын хүлээн авахаар тооцоолсон бүх мөнгөн гүйлгээг үр ашигт хүүгийн аргаар дискаунтчилсан дүнгийн зөрүүгээр тооцоологддог. Түрээсийн авлагын хувьд хүлээгдэж буй авлагын алдагдлыг тооцоолоход ашигласан мөнгөн урсгал нь НББОУС 17 Түрээс-ийн дагуу түрээсийн авлагыг хэмжихэд ашигласан мөнгөн урсгалтай тэнцүү байна.

Хэрэв өмнөх тайлант үед санхүүгийн хэрэгслийн алдагдлын нөөц сан нь нийт хугацаанд хүлээгдэж буй зээл ба авлагын алдагдлаар хэмжигдсэн хэдий ч тайлант жилийн эцэст нийт хугацаанд хүлээгдэж буй зээл ба авлагын алдагдлын шалгуурыг хангаагүй бол Групп хялбарчилсан аргачлал ашигласан хөрөнгөөс бусад санхүүгийн хөрөнгийн хувьд тайлант жилийн эцсээрх 12 сарын хүлээгдэж буй зээл ба авлагын алдагдлыг тооцоолдог.

Групп бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг нь тухайн жилийн бусад иж бүрэн орлогоор хэмждэг өрийн хэрэгслээрх хөрөнгө оруулалтаас бусад бүх санхүүгийн хэрэгслийн үнэ цэнийн бууралтын алдагдал болон буцаалтыг үнэ цэнийн бууралтын нөөц сангийн дансаар дамжуулан тэдгээрийн дансны үнийг залруулж, ашиг алдагдлаар бүртгэнэ. Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг нь тухайн жилийн бусад иж бүрэн орлогоор хэмждэг өрийн хэрэгслээрх хөрөнгө оруулалтын алдагдал нь бусад иж бүрэн орлогоор бүртгэгдэж, хөрөнгө оруулалтын үнэлгээний нөөцөөр хуримтлуулан бүртгэж, тус дүнгээр санхүүгийн байдлын тайланд тусгагдсан санхүүгийн хөрөнгийн дансны үнийг бууруулж тайлагнадаггүй.

#### **2.10.3 Санхүүгийн хөрөнгийг данснаас хасах**

Групп нь санхүүгийн хөрөнгийг дараах тохиолдолд данснаас хасна: санхүүгийн хөрөнгийн мөнгөн урсгалыг хүлээн авах эрх дуусгавар болсон эсвэл санхүүгийн хөрөнгийн мөнгөн урсгалыг хүлээн авах эрх ба хөрөнгийг эзэмшихтэй холбоотой бүх эрсдэл болон өгөөжийг бусдад шилжүүлсэн. Хэрэв Групп нь санхүүгийн хөрөнгийг шилжүүлээгүй боловч санхүүгийн хөрөнгийг эзэмшихтэй холбоотой ихэнх эрсдэл ба өгөөжийг хадгалж үлдээгүй бол уг хөрөнгөөс Групп-д үлдсэн хувь хэмжээгээр хөрөнгийг бүртгэлдээ хэвээр үлдээх ба төлбөр төлөх үүрэг байгаа бол холбогдох өрийг бүртгэнэ. Хэрэв Групп нь шилжүүлсэн хөрөнгөтэй холбоотой эрсдэл ба өгөөжийн ихэнхийг өөртөө хадгалсаар байгаа бол санхүүгийн хөрөнгийг бүртгэлээс хасахгүй ба санхүүгийн хөрөнгөөр барьцаалсан зээлийн өрийг бүртгэнэ.

Хорогдуулсан өртгөөрх санхүүгийн хөрөнгийг данснаас хасахдаа тухайн хөрөнгийн дансны үнэ ба хүлээн авсан дүн болон авлагын нийлбэрийн зөрүүг ашиг алдагдлын тайланд хүлээн зөвшөөрнө.

#### **2.10.4 Санхүүгийн хөрөнгийн ангилал (2018 оны 1 сарын 1-ний СТОУС 9-ийн хэрэгжилтээс өмнө)**

Санхүүгийн хөрөнгийг дараах байдлаар ангилдаг. Үүнд: бодит үнэ цэнээр бүртгэж, өөрчлөлтийг нь тухайн жилийн ашиг алдагдлаар тусгадаг санхүүгийн хэрэгсэл, гэрээний хугацаа дуустал эзэмших хэрэгсэл, арилжаалах боломжтой хэрэгсэл ба зээл ба авлага болно. Энэхүү ангилал нь тухайн санхүүгийн хөрөнгийн мөн чанар болон тэдгээрийг ямар зориулалтаар эзэмшиж байгаагаас хамаарах ба анх бүртгэхдээ ангиллыг тогтоодог. Ердийн журмаар худалдах, худалдан авах санхүүгийн хөрөнгийг бодит гүйлгээ гарсан өдрөөр нягтлан бодох бүртгэлд тусгах эсвэл бүртгэлээс хасдаг. Ердийн журмаар худалдах, худалдан авах гэдэг нь тогтоосон хугацааны дотор эсвэл тухайн зах зээл дээр тогтсон дүрэм журмаар хөрөнгийг шилжүүлэх нөхцлөөр санхүүгийн хөрөнгийг худалдах, худалдан авахыг хэлнэ.

Группын санхүүгийн хөрөнгө нь зээл ба авлага болон арилжаалах боломжтой санхүүгийн хөрөнгөөс бүрдэж байна.

## 2. Нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлогын хураангуй (үргэлжлэл)

### 2.10 Санхүүгийн хөрөнгө (үргэлжлэл)

#### 2.10.4 Санхүүгийн хөрөнгийн ангилал (2018 оны 1 сарын 1-ний СТОУС 9-ийн хэрэгжилтээс өмнө) (үргэлжлэл)

##### 2.10.4.1. Зээл ба авлага

Зээл ба авлага нь идэвхитэй зах зээл дээр арилжаалагддаггүй бөгөөд тогтмол эсвэл тодорхойлж болохуйц төлбөрийн хуваарьтай үүсмэл бус санхүүгийн хөрөнгө юм. Анхдагч хүлээн зөвшөөрөлтийн дараа зээл ба авлага (үүнд дансны ба бусад авлагууд, касс болон харилцах дансан дахь мөнгөн хөрөнгө багтана) нь үр ашигт хүүгийн аргаар тооцсон хорогдуулсан өртгөөс үнэ цэнийн бууралтыг хассан дүнгээр хэмжигдэж, тухайн тайлангийн өдрөөс хойш 12 сараас доош хугацаанд төлөгдөх хугацаатайгаас бусад тохиолдолд эргэлтийн хөрөнгөөр тайлагнагдана.

##### 2.10.4.2 Арилжаалах боломжтой санхүүгийн хөрөнгө

Арилжаалах боломжтой санхүүгийн хөрөнгө нь бодит үнэ цэнээр бүртгэж, өөрчлөлтийг нь тухайн жилийн ашиг алдагдлаар тусгадаг санхүүгийн хэрэгсэл, гэрээний хугацаа дуустал эзэмших хэрэгсэл болон зээл ба авлагаас ангилагдаагүй дериватив бус санхүүгийн хөрөнгө юм.

Идэвхтэй зах зээл дээр арилжаалагддаггүй өмчийн үнэ цаасны бодит үнэ цэнийг нь найдвартай тодорхойлох боломжгүй учраас тайлант жилийн эцэст өртгөөс үнэ цэнийн бууралтыг хассан дүнгээр хэмжсэн.

##### 2.10.4.3 Санхүүгийн хөрөнгийг бүртгэлээс хасах

Групп нь санхүүгийн хөрөнгөөс орж ирэх мөнгөн гүйлгээг авах гэрээний эрхийн хугацаа дууссан, эсвэл санхүүгийн хөрөнгө шилжүүлсэн, хөрөнгийг эзэмшихтэй холбоотой ихэнх эрсдэл ба өгөөжийг бусдад шилжүүлсэн бол санхүүгийн хөрөнгийг данснаас хасна. Хэрэв Групп нь санхүүгийн хөрөнгийг шилжүүлээгүй боловч санхүүгийн хөрөнгийг эзэмшихтэй холбоотой ихэнх эрсдэл ба өгөөжийг хадгалж үлдээгүй бол уг хөрөнгөөс Групп-д үлдсэн хувь хэмжээгээр хөрөнгийг бүртгэлдээ хэвээр үлдээх ба төлбөр төлөх үүрэг байгаа бол холбогдох өрийг бүртгэнэ. Хэрэв Групп нь шилжүүлсэн хөрөнгөтэй холбоотой эрсдэл ба өгөөжийн ихэнхийг өөртөө хадгалсаар байгаа бол санхүүгийн хөрөнгийг бүртгэлээс хасахгүй ба санхүүгийн хөрөнгөөр барьцаалсан зээлийн өрийг бүртгэнэ.

Бүртгэлээс хассан хэсэгт хуваарилагдсан дансны үнээс түүний төлбөрт хүлээн авсан мөнгө ба бүртгэлээс хассан хэсэгтэй холбоотойгоор бусад иж бүрэн орлогоор тусгасан нийт олз гарзын нийлбэрийг хасаад гарсан зөрүүг ашиг алдагдалд тусгана.

##### 2.10.4.4 Санхүүгийн хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралт

Бодит үнэ цэнээр бүртгэж, өөрчлөлтийг нь тухайн жилийн ашиг алдагдлаар тусгадаг санхүүгийн хэрэгслээс бусад санхүүгийн хөрөнгийн хувьд үнэ цэнэ буурсан эсэхийг тайлант өдрөөр тодорхойлдог. Санхүүгийн хөрөнгийг анх бүртгэлд тусгаснаас хойш тохиолдсон нэг ба хэд хэдэн үйл явдал нь хөрөнгө оруулалтын ирээдүйн мөнгөн гүйлгээнд нөлөөлсөн гэдэг бодит нотолгоо байвал тухайн санхүүгийн хөрөнгийн үнэ цэнэ буурсан гэж үздэг.

Өртгөөр нь хэмжсэн санхүүгийн хөрөнгийн үнийн цэнийн бууралтын гарзыг тухайн хөрөнгийн дансны үнэ болон ижил төрлийн санхүүгийн хөрөнгөөс олох бодит өгөөжийн хувийг ашиглан ирээдүйн мөнгөн үрсгалын өнөөгийн үнэ цэнийн зөрүүгээр тооцдог.

Бусад бүх санхүүгийн хөрөнгийн хувьд үнэ цэнийн бууралтын бодит нотолгоонд:

- үнэт цаас гаргагч буюу харилцагч тал ихээхэн санхүүгийн хүндрэлтэй болох;
- гэрээний үүргээ биелүүлэхгүй байх, тухайлбал хүү ба үндсэн төлбөрийн хугацааг хэтрүүлэх, төлж чадахгүй болох;
- зээлдэгч нь дампуурлаа зарлах эсвэл санхүүгийн хувьд дахин бүтцийн өөрчлөлт хийх магадлалтай болсон; эсвэл
- санхүүгийн хүндрэлийн улмаас тухайн санхүүгийн хөрөнгийн идэвхитэй зах зээл үгүй болсон гэх зэрэг орно.

## **2. Нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлогын хураангуй (үргэлжлэл)**

### **2.10 Санхүүгийн хөрөнгө (үргэлжлэл)**

#### **2.10.4 Санхүүгийн хөрөнгийн ангилал (2018 оны 1 сарын 1-ний СТОУС 9-ийн хэрэгжилтээс өмнө) (үргэлжлэл)**

Дансны авлага гэх мэт зарим санхүүгийн хөрөнгө нь дангаараа үнэ цэнийн бууралтанд өртөөгүй гэж үзсэн ч нийт багцын хувьд үнэ цэнийн бууралт явагдсан эсэхийг шалгана. Группын авлагаа цуглуулдаг туршлага, 30 хоногийн дундаж зээлийн хоногоос хугацаа хэтэрсэн авлагын тоо нийт авлагын багцад өссөн, мөн авлага төлөгдөхгүй, төлбөрийн чадваргүй болж байгаа нь улсын болон орон нутгийн эдийн засгийн нөхцөл байдал мэдэгдэхүйц өөрчлөлттэй холбоотой байвал авлагын багцын үнэ цэнийн бууралтын бодит нотолгоо гэж үздэг. Хорогдуулсан өртгөөр хэмжигддэг санхүүгийн хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын алдагдлыг тухайн хөрөнгийн анх олж бэлтгэх үеийн хүүгийн хувиар дискаунтласан ирээдүйн мөнгөн гүйлгээний өнөөгийн үнэ цэнэ ба хөрөнгийн дансны үнэ хоёрын зөрүүгээр тодорхойлно.

Өртгөөр хэмжигддэг санхүүгийн хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын алдагдлыг ижил төстэй хөрөнгийн одоогийн зах зээлийн хүүгийн хувиар дискаунтласан ирээдүйн мөнгөн гүйлгээний өнөөгийн үнэ цэнэ ба хөрөнгийн дансны үнэ хоёрын зөрүүгээр тодорхойлно. Ийм үнэ цэнийн бууралтын алдагдлыг хожим нь буцааж бүртгэдэггүй. Авлагаас бусад санхүүгийн хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын алдагдлыг тухайн хөрөнгийн дансны үнийг бууруулж бүртгэнэ. Худалдааны авлагын хувьд найдваргүй авлагын сангийн дансаар дамжуулж үнэ цэнэ бууралтын алдагдлыг бүртгэдэг. Авлагыг цуглуулах найдваргүй гэж үзвэл авлагыг найдваргүй авлагын сан руу хааж данснаас хасдаг. Данснаас хассан авлага дараа нь төлөгдвөл найдваргүй авлагын санд бичсэн бичилтийг буцаана. Найдваргүй авлагын сангийн дансны үлдэгдлийн өөрчлөлтийг ашиг алдагдалд тусгана.

Хорогдуулсан өртгөөр хэмжигддэг санхүүгийн хөрөнгийн хувьд дараагийн санхүүгийн жилд үнэ цэнийн бууралтын алдагдал буурсан ба ийнхүү буурсан нь үнэ цэнийн алдагдлыг бүртгэсний дараа бий болсон үйл явдалтай холбоотой гэдэг нь бодитойгоор нотлогдож байвал өмнө бүртгэсэн үнэ цэнэ бууралтын алдагдлыг буцаана. Ингэхдээ үнэ цэнийн бууралт бүртгээгүй байсан бол байх байсан хөрөнгийн хорогдуулсан өртгийг бууруулахгүй байхаар бодож үнэ цэнийн бууралтын алдагдлыг буцаана.

### **2.11 Санхүүгийн өрийн ба өмчийн хэрэгсэл**

#### **2.11.1 Өр төлбөр эсвэл өмчийн хэрэгслээр ангилах**

Өрийн болон өмчийн хэрэгслийг тэдгээрийн гэрээгээр хүлээсэн нөхцлийн бодит байдал ба санхүүгийн өр төлбөр болон өмчийн хэрэгслийн тодорхойлолтонд үндэслэн өр эсвэл өмчийн хэрэгслээр ангилдаг.

#### **2.11.2 Өмчийн хэрэгсэл**

Группын бүх хөрөнгөөс өр төлбөрийг хассаны дараа үлдэх хэсгээс хувь хүртэх нөхцөл бүхий аливаа гэрээг өмчийн хэрэгсэл гэдэг. Группээс гаргаж байгаа өмчийн хэрэгслийг хүлээн авсан мөнгөнөөс санхүүгийн хэрэгслийг гаргахтай холбоотой шууд зардлыг хассан дүнгээр хэмжиж бүртгэдэг.

#### **2.11.3 Санхүүгийн өр төлбөр**

Бүх санхүүгийн өр төлбөрийг анх бүртгэсний дараа үр ашигт хүүгийн аргыг ашиглан хорогдуулсан өртгөөр бүртгэдэг. Группын санхүүгийн өр төлбөр нь үр ашигт хүүгийн аргыг ашиглан хорогдуулсан өртгөөр хэмжсэн санхүүгийн хэрэгслүүдээс бүрддэг.

##### **2.11.3.1 Хорогдуулсан өртгөөрх санхүүгийн өр төлбөр**

Үр ашигт хүүгийн арга гэдэг нь санхүүгийн өр төлбөрийн хорогдуулсан өртгийг тооцож, холбогдох хугацааны туршид хүүгийн зардлыг хуваарилах арга юм. Үр ашигт хүүгийн хувь нь ирээдүйд төлөхөөр тооцоолсон бүх мөнгөн төлбөр (үр ашигт хүүгийн хувьд нөлөөлөх бүхий л төлбөр хураамж, ажил гүйлгээний зардал, хөнгөлөлт урамшууллыг багтаасан) -ийг санхүүгийн өр төлбөрийн хугацааны туршид эсвэл шаардлагатай тохиолдолд түүнээс богино хугацаанд хорогдуулахад хэрэглэдэг хүүгийн хувь юм.

## 2. Нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлогын хураангуй (үргэлжлэл)

### 2.11 Санхүүгийн өрийн ба өмчийн хэрэгсэл (үргэлжлэл)

#### 2.11.3 Санхүүгийн өр төлбөр (үргэлжлэл)

##### 2.11.3.2 Санхүүгийн өр төлбөрийг данснаас хасах

Групп нь санхүүгийн өр төлбөрийг зөвхөн гэрээний үүрэг биелэгдсэн, цуцлагдсан эсвэл гэрээний хугацаа дууссан тохиолдолд данснаас хасна. Данснаас хасч буй санхүүгийн өр төлбөрийн дансны үнэ ба төлсөн дүн болон өглөгийн нийлбэрийн зөрүүг ашиг алдагдлын тайланд хүлээн зөвшөөрнө.

### 2.12 Орлого хүлээн зөвшөөрөлт

Худалдан авагчтай байгуулсан гэрээний орлого (СТОУС 15- ыг анх удаа хэрэгжүүлсэн)

Группын орлого нь дараах үндсэн эх үүсвэрээс бүрддэг:

- а) Барааны борлуулалт;
- б) Үйлчилгээний орлого;
- с) Бусад орлого.

Үйлчилгээний орлого нь холбоотой талууд болон бусад харилцагчдад үзүүлсэн хуурай цэвэрлэгээ болон оёдлын үйлчилгээтэй холбоотой.

Бусад орлого нь түүхий эд материал болон хагас боловсруулсан бүтээгдэхүүнийг дотоодын харилцагчдад борлуулсантай холбоотой.

СТОУС 15-ын дагуу Групп нь гэрээнд заасан гүйцэтгэлийн үүрэг хангагдсан буюу бүтээгдэхүүн, үйлчилгээний хяналтыг худалдан авагч талд шилжүүлсэн тохиолдолд орлогыг хүлээн зөвшөөрнө.

Гүйцэтгэлийн үүрэг гэдэг нь өөр хоорондоо ялгаатай бүтээгдэхүүн, үйлчилгээг нийлүүлэх үүргийг хэлнэ.

Дараах шалгууруудын аль нэг нь хангагдсан тохиолдолд Групп холбогдох гүйцэтгэлийн үүргийг тодорхой хугацааны туршид биелэгдэх гүйцэтгэлийн үүрэг гэж үзэж тэрхүү хугацааны туршид орлогоо хэсэгчлэн хүлээн зөвшөөрнө. Үүнд:

- Групп гүйцэтгэлийн үүргээ биелүүлсэн цаг хугацаатай зэрэгцэн, уг ажлын гүйцэтгэлээр дамжуулан худалдан авагч үр өгөөж хүртэх;
- Группын гүйцэтгэлийн үүргийн биелэлт нь ямар нэг хөрөнгийг бий болгодог эсвэл хөрөнгийн үнэ цэнийг нэмэгдүүлдэг бөгөөд уг хөрөнгө бий болсон эсвэл үнэ цэнэ нь нэмэгдэх бүрт худалдан авагч хяналтыг өөртөө авах;
- Группын гүйцэтгэлийн үүргийн биелэлтээр дамжин бий болж буй хөрөнгийг Групп ашиглаж үр өгөөж хүртэх боломжгүй хэдий ч гүйцэтгэлийн үүрэг хангагдах бүрт төлбөр хүлээн авах эрхтэй байх.

Бусад тохиолдолд, худалдан авагч нь өөр хоорондоо ялгаатай бүтээгдэхүүн эсвэл үйлчилгээний хяналтыг авах үед тодорхой нэг хугацаанд хангагдах гүйцэтгэлийн үүрэг гэж үзэж орлогыг хүлээн зөвшөөрнө.

Орлогыг худалдан авагчтай байгуулсан гэрээний дагуу Группын хүлээн авах эрхтэй гэж үзэж буй төлбөрийн дүнд үндэслэн хэмжинэ. Групп нь гэрээнд заасан гүйцэтгэлийн үүрэг хангагдсан буюу тусгайлан бүтээгдэхүүн, үйлчилгээний хяналтыг худалдан авагч талд шилжүүлсэн тохиолдолд орлогыг хүлээн зөвшөөрнө.

Гэрээний хөрөнгө нь хөрөнгийг худалдан авагчид шилжүүлсэн боловч бүтээгдэхүүн эсвэл үйлчилгээтэй холбоотой төлбөрийг Групп хүлээн авах эрх үүсээгүй үед бий болох хөрөнгө юм. Уг гэрээний хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтыг СТОУС 9-ийн дагуу хэмжинэ. Авлага нь тодорхой хугацааны дотор төлөгдөх, цаг хугацаанаас өөр хүчин зүйлээс хамааралгүй, төлбөр хүлээн авах эрх юм.

## 2. Нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлогын хураангуй (үргэлжлэл)

### 2.12 Орлого хүлээн зөвшөөрөлт (үргэлжлэл)

Гэрээний өр төлбөр нь худалдан авагчаас төлбөр хүлээн авсан боловч худалдан авагчид барааг шилжүүлэх эсвэл үйлчилгээ үзүүлэх Группын үүргийг илэрхийлнэ. Нэг гэрээтэй холбоотой гэрээний хөрөнгө ба гэрээний өр төлбөрийг цэвэр дүнгээр нь тайлагнана.

#### 2.12.1 Барааны борлуулалт

Барааны борлуулалт

Групп нэхмэл, оёмол болон сүлжмэл ноолууран бүтээгдэхүүнийг жижиглэнгийн болон бөөний худалдан авагчид борлуулдаг.

Бөөний худалдан авагчид хийсэн борлуулалтыг тухайн бүтээгдэхүүний хяналтыг худалдан авагчид шилжүүлсэн үед бүртгэдэг. Хяналт шилжсэн гэдэг нь бүтээгдэхүүнийг бөөний худалдан авагчид хүргэсэн, бөөний худалдан авагч нь тухайн бүтээгдэхүүний борлуулалтын суваг болон бүтээгдэхүүний үнэтэй холбоотой шийдвэр гаргах эрх худалдан авагчид бүрэн шилжсэнийг хэлнэ. Бөөний худалдан авагчтай байгуулсан гэрээнд заасан тодорхой цэгт барааг хүргүүлсэн, бараатай холбоотой бүхий л эрсдэл бөөний худалдан авагчид шилжсэн, худалдан авагч гэрээнд заасан барааг хүлээн авснаа зөвшөөрсөн зэрэг барааны өмчлөл ба эрсдэлтэй холбоотой бүх нөхцөл биелсэн үед барааг худалдан авагчид хүргэсэн гэж үзнэ.

Барааг худалдан авагчид хүргэсэн тухайн цаг үед буюу төлбөрийг хүлээн авах нь тодорхой бөгөөд төлбөрийг хүлээн авах нь зөвхөн цаг хугацааны асуудал болсон үед авлагыг бүртгэнэ.

Жижиглэн худалдааны борлуулалтын орлогыг барааны хяналтыг шилжүүлсэн үед буюу худалдан авагч дэлгүүрт барааг худалдан авсан үед бүртгэнэ. Худалдан авагч барааг худалдан авмагц гүйлгээний төлбөрийг нэхэмжилдэг.

Группын бодлогын дагуу жижиглэнгийн худалдан авагчид худалдан авсан бараагаа 7 хоногийн дотор, бөөний худалдан авагчид гэрээгээр тохирсон хязгаарт багтаан буцаах эрхтэй. Тиймээс гэрээний өр төлбөр (буцаагдах боломжит өр төлбөр) болон буцаах эрхтэй бараагаарх хөрөнгө (эргэлтийн хөрөнгөөр тайлагнагдсан)-ийг буцаагдах боломжит дүнд үндэслэн бүртгэнэ. Групп буцаагдах боломжит дүнг түүхэн мэдээлэл болон хуримтлуулсан туршлага дээрээ үндэслэн тооцоолдог.

Хувьсах төлбөртэй холбогдсон тодорхойгүй хүчин зүйлс нь хожим тодорхой болоход хүлээн зөвшөөрөгдсөн орлогын дүнд материаллаг нөлөөгүй бол хувьсах төлбөрийн тооцоолсон дүнг ажил гүйлгээний үнэд оруулан тооцно.

#### 2.12.2 Үйлчилгээний орлого

Групп гүйцэтгэлийн үүргээ биелүүлэх үед уг гүйцэтгэлээр дамжуулан харилцагч үр өгөөж хүртэлх болон хяналтыг нэгэн зэрэг шилжүүлэн авснаар борлуулалтын орлогыг үйлчилгээ үзүүлж буй хугацааны туршид хүлээн зөвшөөрнө.

Гүйцэтгэлийн үүргийн ахиц дэвшлийг гарцын аргаар хэмжих бөгөөд тодорхой өдөр хүртэл харилцагчид шилжүүлсэн бараа, үйлчилгээний бодит үнэ цэнийг Группын гэрээний дагуу шилжүүлэхээр амласан үлдсэн бараа, үйлчилгээнд ногдох дүнгээр орлого хүлээн зөвшөөрнө.

#### 2.12.3 Бусад орлого

Бүтээгдэхүүнийг Группын агуулахаас илгээж, бүтээгдэхүүний хяналтыг харилцагч авах үед бусад орлогыг хүлээн зөвшөөрдөг. Борлуулалтын нэхэмжлэхийн дагуу тодорхой нэг хугацаанд орлого хүлээн зөвшөөрдөг. Орлогыг Группын харилцагчтай байгуулсан гэрээгээр авах эрхтэй хүлээгдэж буй төлбөрийг үндэслэн хэмжинэ. Групп нь гүйцэтгэлийн үүргээ биелүүлж, тухайлбал бараа бүтээгдэхүүн, үйлчилгээний хяналтыг харилцагчид шилжүүлж, ялангуяа бараа харилцагчийн тодорхой байршилд (хүргэлт) хүргэгдсэн үед бусад орлогыг хүлээн зөвшөөрнө.



## 2. Нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлогын хураангуй (үргэлжлэл)

### 2.12 Орлого хүлээн зөвшөөрөлт (үргэлжлэл)

#### 2.12.4 Буцаах эрхтэй бараагаарх хөрөнгө болон өр төлбөр

##### *Буцаах эрхтэй бараагаарх хөрөнгө*

Буцаах эрхтэй бараагаарх хөрөнгө нь харилцагчаас буцаагдаж ирэхээр хүлээгдэж буй барааг хүлээн авах Группын эрхийг илэрхийлнэ. Хөрөнгийг барааны өмнөх дансны үнээс буцаагдаж ирэх барааны боломжит үнийн бууралтыг багтаасан барааг буцаах үед гарах хүлээгдэж буй зардлыг хасч хэмжинэ. Групп буцаагдахаар хүлээгдэж буй барааны хөрөнгийн хэмжилтэнд орох аливаа өөрчлөлт болон үнэ цэнийн аливаа нэмэлт бууралтыг байгаа эсэхийг үнэлж шинэчилдэг. Буцаалтын дүнг тооцоолохын тулд Групп хүлээгдэж буй үнэ цэнийн аргыг ашиглан багцын түвшин дэх буцаалтын тоо хэмжээг өөрийн хуримтлагдсан түүхэн туршлагаад үндэслэн тодорхойлдог. Өмнөх жилүүдэд тогтмол хэмжээний барааны буцаалт хийгдэж байсан тул мэдэгдэхүйц хэмжээний орлогын буцаалт бүртгэгдэх магадлал бага байна гэж үздэг.

##### *Буцаах эрхтэй барааны өр төлбөр*

Буцаах эрхтэй барааны өр төлбөр нь харилцагчаас хүлээн авсан нийт төлбөр (эсвэл авлага) эсвэл төлбөрийн зарим хэсгийг буцаан олгох үүрэг хариуцлага бөгөөд Групп харилцагчид буцаан олгоно гэж хүлээгдэж буй тооцоолсон дүнгээр хэмжигдэнэ. Групп тайлант үе бүрийн эцэст буцаах эрхтэй барааны өр төлбөр (ба гүйлгээний үнийн харгалзах өөрчлөлт)-ийн тооцооллыг шинэчилдэг.

##### Орлого хүлээн зөвшөөрөлт (2018 оны 1 сарын 1-ээс өмнөх)

Орлогыг харилцагчаас хүлээн авсан болон хүлээн авах зүйлийн бодит үнэ цэнээр хэмждэг. Орлогыг тооцоолж буй борлуулалтын буцаалт, борлуулалтын хөнгөлөлт, эдгээртэй ижил төстэй хөнгөлөлтүүдийг хассан цэвэр дүнгээр бүртгэдэг:

- Барааг эзэмших, өмчлөхтэй холбоотой эрсдэл ба өгөөж нь худалдан авагчид шилжсэн;
- Борлуулсан барааныхаа өмчлөлд холбогдох удирдлагын болон хяналтын үүргийг өөртөө хадгалаагүй;
- Орлогыг найдвартайгаар хэмжих боломжтой;
- Ажил гүйлгээний эдийн засгийн өгөөжийг Групп хүртэх магадлалтай;
- Тухайн ажил гүйлгээтэй холбоотой гарсан болон гарах зардлуудыг найдвартайгаар хэмжиж, тодорхойлох боломжтой.

Ялангуяа, барааг худалдан авагчид хүргэсэн мөн хууль ёсны өмчлөл нь худалдан авагчид шилжсэн үед бараа, бүтээгдэхүүний борлуулалтын орлогыг хүлээн зөвшөөрдөг. Хэрэв хөнгөлөлт үзүүлэх нь магадлалтай, мөн дүнг нь найдвартайгаар хэмжих боломжтой бол орлогыг хүлээн зөвшөөрөхдөө уг хөнгөлөлтийг орлогоос хасч бүртгэнэ.

##### *Хүүгийн орлого*

Эдийн засгийн өгөөж нь Групп-д ирэх өндөр магадлалтай ба орлогын дүнг найдвартайгаар тооцоолох боломжтой тохиолдолд хүүгийн орлогыг хүлээн зөвшөөрнө. Хүүг хугацаанаас хамааралтайгаар үндсэн өрийг үр ашигт хүүгийн хувиар үржүүлж хуримтлуулан бүртгэдэг. Үр ашигт хүүгийн хувь гэдэг нь санхүүгийн хөрөнгийг хорогдуулсан өртгийг бодох ба хүү тооцох хугацааны турш бүртгэх хүүгийн зардлыг хуваарилах арга юм.

##### *Түрээсийн орлого*

Үйл ажиллагааны түрээсийн орлогыг түрээсийн хугацаанд шулуун шугамын аргаар тооцож ашиг алдагдлаар тусгадаг.

##### *Бусад орлого*

Бусад орлого нь бизнесийн хэвийн бус нөхцөлд үүссэн бөгөөд эдийн засгийн өгөөжийг найдвартай хэмжих боломжтой, үүнийг Групп хүртэх магадлалтай үед бусад орлогыг хүлээн зөвшөөрч бүртгэнэ.

## 2. Нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлогын хураангуй (үргэлжлэл)

### 2.13 Түрээс

Хөрөнгийн өмчлөлтэй холбоотой бараг бүх эрсдэл болон өгөөжийг түрээслэгчид шилжүүлж байвал уг түрээсийг санхүүгийн түрээсээр тайлагнадаг. Бусад бүх түрээсийг үйл ажиллагааны түрээсээр тайлагнадаг.

#### 2.13.1 Түрээслүүлэгч

Үйл ажиллагааны түрээсийн орлогыг түрээсийн нийт төлбөрийг түрээсийн хугацаанд шулуун шугамын арга ашиглан бүртгэдэг. Түрээсийн гэрээ байгуулах үед гарсан нэмэлт зардлуудыг түрээсийн хөрөнгө оруулалт дээр нэмж бүртгэж, түрээсийн хугацаанд шулуун шугамын аргаар хорогдуулдаг.

#### 2.13.2 Түрээслэгч

Групп-д томоохон түрээсийн гэрээ байхгүй. Үйл ажиллагааны түрээсийн нийт төлбөрийг түрээсийн хугацаанд шулуун шугамын арга ашиглан зардлаар бүртгэдэг. Үйл ажиллагааны түрээстэй холбоотой болзошгүй төлбөрийг тэдгээрийг гарсан жилд зардлаар бүртгэдэг. Үйл ажиллагааны түрээсийн гэрээний дагуу урамшуулал авсан бол түүнийг өр төлбөр гэж бүртгэдэг ба түрээсийн хугацаанд шулуун шугамын арга ашиглан түрээсийн өглөгийг бууруулж, зардлаар бүртгэдэг.

### 2.14 Гадаад валютын ажил гүйлгээ

Группын бие даасан компани бүрийн хувьд санхүүгийн тайланг бэлтгэхдээ компанийн тайлагналын валютаас бусад валютыг (гадаад валют) ажил гүйлгээ гарсан өдрийн ханшаар хөрвүүлэн бүртгэсэн. Төгрөгөөс бусад мөнгөн тэмдэгт нь гадаад валют гэж тооцогддог ба гадаад валютаар хийгдсэн гүйлгээнүүд нь тухайн гүйлгээний өдрийн зах зээлийн ханшаар төгрөг рүү хөрвүүлэгддэг.

Гадаад валютаар илэрхийлэгдсэн мөнгөн хөрөнгө болон өр төлбөр нь тухайн нэгтгэсэн санхүүгийн байдлын тайлангийн өдрийн ханшаар төгрөг рүү хөрвүүлэгддэг. Энэхүү гадаад валютын хөрвүүлгийн гүйлгээнээс үүссэн ханшийн зөрүүг тухайн тайлант хугацаанд нэгтгэсэн иж бүрэн орлогын тайлангийн хэсэгт тусгадаг. Гадаад валютаар илэрхийлэгдсэн мөнгөн бус зүйлсийн хөрөнгө ба өр төлбөр нь тухайн гүйлгээний өдрийн зах зээлийн ханшаар хөрвүүлэгддэг.

Нэгтгэсэн санхүүгийн тайлан бэлтгэхтэй холбоотойгоор, Группын гадаад үйл ажиллагааны хөрөнгө болон өр төлбөрийг тайлант хугацаа бүрийн эцсийн өдрийн ханшаар Төгрөг рүү хөрвүүлсэн. Тайлант хугацааны турш дахь орлого болон зардлын зүйлсийг хөрвүүлэхдээ ажил гүйлгээ үүссэн өдрийн ханшийг ашигласан. Ханшийн зөрүүнээс үүссэн зөрүүг бусад иж бүрэн орлогын тайланд тусган эздийн өмчийн хэсэгт хуримтлуулан бүртгэнэ.

### 2.15 Зардал хүлээн зөвшөөрөлт

Зардлыг нэгтгэсэн иж бүрэн орлогын тайланд зардлын чиг үүргийн аргыг ашиглан тайлагнадаг. Борлуулсан бүтээгдэхүүний өртөгт борлуулсан барааны бүтээгдэхүүнтэй шууд холбоотой зардлууд багтдаг. Группын үйл ажиллагааны зардалд ерөнхий ба удирдлагын, борлуулалт ба маркетингийн болон бусад бизнесийн үйл ажиллагааны зардлууд ордог.

### 2.16 Зээлийн зардал

Шалгуурт нийцсэн хөрөнгийн олж бэлтгэх, барьж байгуулах ба үйлдвэрлэхэд шууд холбоотой хүүгийн зардлыг тэдгээр хөрөнгийн өртөгт оруулж бүртгэдэг. Шалгуурт нийцсэн хөрөнгө гэдэг нь түүнийг зориулалтаар нь ашиглах эсвэл борлуулахад бэлэн болгоход их хэмжээний хугацаа зарцуулдаг хөрөнгийг хэлэх ба уг хөрөнгийг ашиглах ба борлуулахад бэлэн болгох хүртэлх хугацаанд хүүгийн зардлыг хөрөнгийн өртөгт оруулдаг.

Шалгуурт нийцсэн хөрөнгийг санхүүжүүлэхээр хүлээж буй зээлийг сул чөлөөтэй үед нь богино хугацаагаар хүү олох хөрөнгө оруулалтанд ашигласан бол олсон хүүг капиталжуулах хүүгийн зардлыг бууруулж бүртгэнэ.

Бусад бүх зээлийн хүүг тэдгээрийг гарсан жилийн ашиг алдагдлын тайланд тусгана.

## 2. Нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлогын хураангуй (үргэлжлэл)

### 2.17 Ажилчдын тэтгэмж

Групп нь тайлант хугацаанд ажилчдад олгох цалингийн зардлаас төлсөн төлбөрийг хассан цэвэр дүнгээр өрийг бүртгэдэг. Түүнчлэн Групп нь ойрын хугацаанд мөнгөн шагнал олгох, ашиг хуваах хөтөлбөрийн хүрээнд төлөх дүнгээр өр бүртгэдэг. Ингэхдээ Групп нь ажилчдынхаа үзүүлсэн үйлчилгээний үр дүнд ийнхүү төлөхөөр хуулиар хүлээсэн эсвэл үүсмэл үүрэг хүлээсэн бөгөөд холбогдох өрийн дүнг найдвартайгаар тооцоолох боломжтой бол өрийн санг бүртгэдэг.

Богино хугацаат тэтгэвэр, тэтгэмжийг ажилчид үйлчилгээ үзүүлсэн үед дискаунтлаагүй сууриар хэмжиж, зардлаар хүлээн зөвшөөрдөг.

### 2.18 Нөөц

Групп нь өнгөрсөн үйл явдлын улмаас хуулиар үүрэг хүлээсэн эсвэл үүсмэл үүрэг хариуцлага хүлээсэн бөгөөд энэхүү үүргийг барагдуулахад эдийн засгийн өгөөжийг зарцуулах өндөр магадлалтай бөгөөд үүрэг хариуцлагыг бодитоор хэмжих боломжтой бол нөөцийг нэгтгэсэн санхүүгийн байдлын тайланд хүлээн зөвшөөрч бүртгэдэг.

Бүртгэлд тусгагдсан нөөцийн дүн нь үүссэн өрийг төлж барагдуулахад шаардагдах мөнгөн дүнгийн хэмжээг тайлант жилийн эцсийн байдлаар тухайн өртэй холбоотой нөхцөл байдал, эрсдэлийг харгалзан тооцоолсон удирдлагын хийж чадах хамгийн сайн тооцоололд үндэслэдэг. Одоогийн үүссэн өрийг барагдуулахад хэрэгтэй тооцоолж буй мөнгөн гүйлгээнд үндэслэн нөөцийг хэмждэг ба түүний дансны дүн нь тэдгээр мөнгөн гүйлгээний өнөөгийн үнэ цэнээр тодорхойлогддог.

Нөөцийг барагдуулахад шаардлагатай эдийн засгийн өгөөжийг бүгдийг нь эсвэл заримыг нь гуравдагч тал нөхөн төлөх магадлалтай ба хэрэв нөхөн төлөх нь тодорхой болсон бөгөөд нөхөн төлбөрийн хэмжээг найдвартай хэмжих боломжтой үед түүнийг авлага хэмээн бүртгэнэ.

Нөөцийг тайлант хугацаа бүрийн эцэст дахин хянах ба тайлант хугацааны эцэст хамгийн сайн тооцооллыг тусгаж залруулдаг. Эдийн засгийн өгөөжийг шилжүүлж өр төлбөрийг барагдуулах шаардлагагүй болсон үед нөөцийг буцаана.

### 2.19 Болзошгүй өр төлбөр ба хөрөнгө

Аж ахуйн нэгжийн бүрэн хяналтаас гадуурх нэг болон түүнээс дээш ирээдүйн үйл явдал тохиолдох, эс тохиолдохоос хамаарч үүсэх эсэх нь тодорхойлогддог тул болзошгүй өр ба болзошгүй хөрөнгийг бүртгэдэггүй. Эдийн засгийн өгөөжийг агуулсан нөөцийн гадагш урсгал гарах магадлал маш бага биш л бол бүх тохиолдолд болзошгүй өр төлбөрийг нэгтгэсэн санхүүгийн тайланд нэмж тодруулна.

### 2.20 Холбоотой тал

Групп болон Группын толгой компани болон түүнтэй холбоотой этгээдүүдийн хооронд нөөц, ажил үйлчилгээ эсвэл үүрэг хариуцлага шилжүүлэхдээ төлбөр нэхэмжилсэн эсэхээс үл хамааран тэдгээрийн хооронд хийгдсэн ажил гүйлгээг холбоотой талуудтай хийсэн ажил гүйлгээ гэнэ. Аливаа хувь хүн эсвэл түүний гэр бүлийн ойр дотны гишүүнийг дараах тохиолдолд Групп-тэй холбоотой гэж үзнэ:

- Группыг шууд эсвэл хамтран хянадаг
- Группын үйл ажиллагаанд мэдэгдэхүйц нөлөө үзүүлдэг
- Группын болон Группын толгой компанийн удирдах ажилтан

Хэрэв дараах нөхцлийн аль нэг нь хангагдаж байвал тухайн аж ахуйн нэгжийг Групп-тэй холбоотой гэж үзнэ:

- Тухайн аж ахуйн нэгж болон Групп нь нэг бүлэг аж ахуйн нэгжийн бүрэлдэхүүнд багтаж байвал өөрөөр хэлбэл, толгой компани, охин компани болон нэг толгой компанид багтдаг охин компаниуд бүгд бусадтайгаа холбоотой гэсэн үг юм.
- Нэг аж ахуйн нэгж нь нөгөө аж ахуйн нэгжийн хараат эсвэл хамтарсан үйлдвэр бол эсвэл нөгөө аж ахуйн нэгжийг багтаасан бүлгийн нэг аж ахуйн нэгжийнх нь хараат эсвэл хамтарсан үйлдвэр бол

## 2. Нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлогын хураангуй (үргэлжлэл)

### 2.20 Холбоотой тал (үргэлжлэл)

- Хоёр компани хоёулаа нэг гуравдагч этгээдийн хамтарсан хөрөнгө оруулалттай компани бол
- Нэг аж ахуйн нэгж нь гуравдагч аж ахуйн нэгжийн хамтарсан үйлдвэр ба харин нөгөө аж ахуйн нэгж нь уг гуравдагч аж ахуйн нэгжийн хараат компани бол
- Тухайн аж ахуйн нэгж нь Групп эсвэл Групп-тэй холбоотой аж ахуйн нэгжийн аль нэгнийх нь ажилчдын тэтгэвэр тэтгэмжинд зориулсан ажил эрхлэлтийн дараах тэтгэмжийн төлөвлөгөө байгаа бол
- Тухайн аж ахуйн нэгж нь дээр дурьдсан холбоотой талаар тодорхойлогдсон хувь хүний шууд эсвэл хамтарсан хяналтан дор байх
- Группыг шууд эсвэл хамтран хянадаг этгээд нь тухайн аж ахуйн нэгжийн үйл ажиллагаанд их хэмжээний нөлөөтэй байх, тухайн аж ахуйн нэгжийн, эсвэл түүний толгой компанийн удирдах ажилтан

### 2.21 Татвар

Орлогын татварын зардал нь тухайн жилд төлөхөөр тооцсон татвар ба хойшлогдсон татварын нийлбэрээс бүрдэнэ.

#### 2.21.1 Тухайн жилийн орлогын албан татвар

Тухайн жилийн татварын өглөг нь тухайн жилийн татвар ногдуулах орлогод суурилсан байна. Татвар ногдуулах орлого нь Группын санхүүгийн тайлангаар тодорхойлсон ашгаас зөрүүтэй байдаг нь санхүүгийн тайланд тусгагдсан орлого, зарлагын зүйлсийн татвар ногдох, татвар ногдох орлогоос хасагдах хугацаа нь татварын тайлангийн зорилгоор өөр тайлант хугацаанд үүсдэг эсвэл эдгээр нь огт татвар ногдохгүй эсвэл татвар ногдох орлогоос хасагдахгүй байдагтай холбоотой. Группын тухайн жилийн татварын өрийг тайлангийн өдрөөр хүчин төгөлдөр эсвэл хүчин төгөлдөр болох нь тодорхой татварын хувь хэмжээгээр тооцож, тодорхойлно.

#### 2.21.2 Хойшлогдсон татвар

Хойшлогдсон татварыг нэгтгэсэн санхүүгийн тайлан дахь хөрөнгө, өр төлбөрийн дансны үнэ болон татвар ногдуулах орлогыг тооцоход хэрэглэсэн тэдгээрийн татварын суурь хоёрын хоорондын түр зөрүүнд тооцдог. Ерөнхийдөө бүх татвар ногдох түр зөрүүгээр хойшлогдсон татварын өрийг бүртгэдэг. Хойшлогдсон татварын хөрөнгийг бараг бүх хасагдах түр зөрүүнд тооцдог боловч ирээдүйд тэдгээр хасагдах түр зөрүүг шингээхэд хүрэлцэхүйц татвар ногдуулах ашигтай байх өндөр магадлалтай эсэхийг харгалздаг. Эдгээр хойшлогдсон татварын хөрөнгө ба өр төлбөрийг гүүдвил болон татварын ногдуулах орлого ба санхүүгийн ашгийн аль алинд нь нөлөөлдөггүй ажил гүйлгээ (бизнесийн нэгдлээс бусад)-ний үед бусад хөрөнгө бө өр төлбөрийг анх бүртгэхэд үүссэн түр зөрүүгээр бүртгэдэггүй.

Хойшлогдсон татварын хөрөнгийн дансны үнийг тайлант хугацааны эцэст хянаж үздэг ба уг хөрөнгийг болон хөрөнгийн зарим хэсгийг нөхөхөд хүрэлцэхүйц татвар ногдуулах ашигтай байх магадлал бага болсон бол дансны үнийг бууруулдаг. Тайлант жилийн татварын зардал нь тухайн жилийн татвар ногдох орлогод нэгтгэсэн санхүүгийн байдлын тайлангийн өдрөөр хүчин төгөлдөр эсвэл хүчин төгөлдөр болох нь тодорхой татварын хувь хэмжээг ашиглан ногдуулсан татварын өр болон өмнөх жилүүдийн татварын өртэй холбоотой залруулгаас бүрдэнэ.

Хойшлогдсон татварын хөрөнгө ба өр төлбөрийг уг татварыг үүсгэж байгаа хөрөнгө, өр төлбөрийг борлуулах, барагдуулах үеийн татварын хувийг ашиглан хэмжих ба тайлангийн өдрөөр хүчин төгөлдөр эсвэл хүчин төгөлдөр болох нь тодорхой татварын хувь хэмжээгээр тооцож, тодорхойлно. Хойшлогдсон татварын хөрөнгө ба өр төлбөрийг хэмжихдээ уг татварыг үүсгэж байгаа хөрөнгө, өр төлбөрийг тайлангийн өдрийн байдлаар Групп хэрхэн борлуулах, барагдуулахаар төлөвлөж байгаа ба түүнээс хамаарсан татварын нөлөөллийг тусгасан байх ёстой.

#### 2.21.3 Тухайн жилийн болон хойшлогдсон татвар

Тухайн жилийн болон хойшлогдсон татварыг тайлант жилийн ашиг алдагдлаар бүртгэх ба харин тэдгээр нь иж бүрэн орлого эсвэл өмчийн хэсэгт шууд бүртгэгдсэн зүйлстэй холбоотой бол харгалзан иж бүрэн орлого эсвэл өмчийн хэсэгт бүртгэдэг. Тухайн жилийн болон хойшлогдсон татвар нь бизнесийн нэгдлийг анх бүртгэхтэй холбоотой бол татварын нөлөөллийг бизнесийн нэгдлийн бүртгэлд оруулж тусгана.

### **3. Нягтлан бодох бүртгэлийн үнэлэмж ба тодорхой бус байдал дахь таамаглал, тооцооллын үндсэн эх сурвалж**

Нэгтгэсэн санхүүгийн тайланг СТОУС-д нийцүүлэн бэлтгэх үйл явц нь таамаглал тооцоолол, үнэлэмж хэрэглэхийг удирдлагаас шаарддаг ба энэхүү таамаглал, тооцоолол, үнэлэмж нь нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогын хэрэгжилт, нэгтгэсэн санхүүгийн тайлангийн өдрөөр тайлагнагдсан хөрөнгө, өр төлбөрийн дүн, болзошгүй хөрөнгө, өр төлбөрийн тодруулга болон тайлант үед хүлээн зөвшөөрөгдсөн орлого, зардлын дүнд тус тус нөлөөлдөг. Ирээдүйд гарах бодит үр дүн нь эдгээр тооцооллоос зөрүүтэй байж болно.

Тооцоолол, түүнийг хийхэд хэрэглэсэн таамаглал, төсөөллийг байнга хянадаг. Нягтлан бодох бүртгэлийн тооцоололд хийсэн өөрчлөлтийг өөрчлөлт хийгдсэн тайлант үе болон ирээдүйн тайлант үеүдэд тус тус тусгадаг.

#### **3.1 Нягтлан бодох бүртгэлийн үнэлэмж**

##### *3.1.1 Газрын эрхийн ашиглалтын жил ба элэгдэл*

Групп нь Монгол улсад орших газрыг 15-аас 60 жилээр түрээсэлдэг.

Монгол улсын Газрын тухай хууль нь Монгол улсын аж ахуйн нэгжүүдэд газрын эрх эзэмших эрх зүйн үндсийг тогтоосон.

Групп газрыг гэрээний дагуу олж эзэмшсэн бодит үнэ цэнээр нь анх бүртгэлд тусгадаг. Групп өнгөрсөн жилүүдэд газар ашиглах эрхийн хугацааг маш бага хэмжээний жил тутмын төлбөр төлж амжилттай сунгуулсан. Группын удирдлага газар ашиглах эрхийн хугацааг бага хэмжээний төлбөр төлж, цаашид тодорхойгүй хугацаагаар эзэмшинэ гэдэгт итгэлтэй байна. Тиймээс нэгтгэсэн санхүүгийн байдлын тайланд 2,576,718 мянган төгрөгийн (2017: 2,576,718 мянган төгрөг) дансны үнэ бүхий газар нь үнэ цэнийн бууралтыг хассан, дахин үнэлсэн дүнгээр илэрхийлэгдсэн бөгөөд газрыг элэгдүүлдэггүй.

##### *3.1.2 Монгол улсын татварын систем*

Зах зээлийн эдийн засагт шилжих шилжилттэй холбоотойгоор Монголын Засгийн Газар бизнес болон эдийн засгийн бүтцэд өөрчлөлт шинэчлэлтийг хийсээр байна. Үүний үр дүнд бизнесийн үйл ажиллагаанд нөлөө үзүүлэх хууль журмууд ч мөн өөрчлөгдсөөр байна.

Өөр өөр эрх бүхий байгууллагууд татварын хуулийн хэрэгжилтэнд хяналт шалгалт хийж төлбөр торгууль тавих хуулиар тогтоосон эрхтэй байдаг. Групп татварын хууль тогтоомжийн ойлголт дээрээ үндэслэн бүх татваруудыг үнэн зөв тодорхойлсон гэж итгэж байгаа боловч дээр дурдсан хүчин зүйлүүдээс үндэслэн Групп-д татварын эрсдэл байсаар байна.

#### **3.2 Тодорхой бус байдал дахь таамаглал, тооцооллын үндсэн эх сурвалж**

Дараах нэгтгэсэн санхүүгийн тайлангийн их хэмжээний дүн бүхий үзүүлэлтүүдэд дараах таамаглал төсөөллийг ашиглан, нэгтгэсэн санхүүгийн тайланд хүлээн зөвшөөрсөн.

##### *3.2.1 Алдагдлын нөөц сангийн тооцоолол*

Групп дансны авлагын хүлээгдэж буй алдагдлыг тооцоолохдоо бусад авлагын хувьд тусгайлсан үнэлгээний аргаар ашигласнаас бусад авлагад матрицийн аргыг ашигласан. Зээлдэгчдийг ижил төстэй алдагдлын хандлагаар бүлэглэсэн дотоод зээл ба авлагын зэрэглэлд суурилан хасагдуулгын хувийг тодорхойлдог. Нөөц сан тооцоолох матрицын арга нь Группын түүхэн дефаултын түвшинд суурилдаг бөгөөд хэт их зардал болон өндөр хүчин чармайлт, өртөг шаардахааргүйгээр олж авах боломжтой ирээдүйг таамаглаж буй мэдээллүүдийг харгалзан үздэг. Тайлант үе бүрийн эцэст ажиглагдах түүхэн дефаултын түвшинг дахин үнэлэх ба ингэхдээ ирээдүйг таамаглаж буй мэдээлэлд гарсан өөрчлөлтүүдийг авч үзнэ.

2018 оны 12 сарын 31-нээрх Группын дансны ба бусад авлагын дансны үнэ нь 12,183,569 мянган төгрөг, авлагын нөөц сангийн үлдэгдэл 462,385 мянган төгрөг (2017 оны 12 сарын 31-ний байдлаар дансны ба бусад авлагын дансны үнэ нь 11,644,199 мянган төгрөг, авлагын нөөц сангийн үлдэгдэл 1,425,547 мянган төгрөг) байсан.

### **3. Нягтлан бодох бүртгэлийн үнэлэмж ба тодорхой бус байдал дахь таамаглал, тооцооллын үндсэн эх сурвалж (үргэлжлэл)**

3.2 Тодорхой бус байдал дахь таамаглал, тооцооллын үндсэн эх сурвалж (үргэлжлэл)

#### *3.2.2 Удаан гүйлгээтэй бараа материалын хасагдуулгын нөөц*

Группын удирдлага удаан гүйлгээтэй, зарагддаггүй болон эвдэрч гэмтсэн бараа материалыг тодорхой хугацаагаар хянадаг ба үнэлэмж болон тооцооллыг ашигладаг. Эдгээр тооцооллоос хамаарч бараа материалын үнэлгээ өөрчлөгдөх боломжтой.

Группын нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогын дагуу бараа материалын үнэлгээг тооцохдоо бараа материалын насжилт дээр үндэслэн өмнөх жилүүдийн туршлага, түүхэн мэдээлэлд үндэслэн тооцсон хувиар тооцдог.

Удирдлага дээрх бараа материалын үнэлгээг тодорхойлоход хэрэглэсэн төсөөлөл болон үнэлэмж зохистой буюу тохиромжтой гэдэгт итгэж байна.

2018 оны 12 сарын 31-нээрх бараа материалын дансны үнэ нь 142,538,944 мянган төгрөг (буцаах эрхтэй барааны 268,017 мянган төгрөгөөс гадна), бараа материалын хасагдуулгын үлдэгдэл 856,406 мянган төгрөг (2017 оны 12 сарын 31-ний байдлаар бараа материалын дансны үнэ нь 101,271,760 мянган төгрөг, бараа материалын хасагдуулгын үлдэгдэл 736,303 мянган төгрөг) байсан.

#### *3.2.3 Үндсэн хөрөнгийн ашиглалтын жил*

Тодруулга 2.6-д тайлбарласнаар, Групп үндсэн хөрөнгийн ашиглалтын жилийн тооцооллыг нэгтгэсэн санхүүгийн тайлангийн өдрөөр хянадаг ба тооцооллыг өөрчлөх шаардлагатай бол залруулдаг. Тайлант жилийн эцэст үндсэн хөрөнгийн ашиглалтын жилийн тооцоололд өөрчлөлт гараагүй. Үндсэн хөрөнгийн ашиглалтын жилийг тооцоолоход үнэлэмж ашигладаг ба уг тооцоолол нь тайлант жилийн цэвэр ашигт нөлөө үзүүлэх боломжтой.

Удирдлага дээрх тооцоолсон үндсэн хөрөнгийн ашиглалтын жил уг хөрөнгийн бодитой эдийн засгийн ашиглах жил гэдэгт итгэж байна.

#### *3.2.4 Барилга ба газрын бодит үнэ цэнийн хэмжилт*

Газар болон барилга нь санхүүгийн тайлагналын зорилгоор бодит үнэ цэнээр хэмжигдсэн. Групп хөрөнгийн бодит үнэ цэнийг тооцоолохдоо ажиглаж болох зах зээлийн үнийн мэдээллийг ашигладаг. Идэвхитэй зах зээлийн үнэ цэнийн мэдээлэл тодорхойгүй бол Групп хараат бус мэргэжлийн үнэлгээчнээр хөрөнгийн үнэлгээг тооцоолуулдаг. Эдгээр тооцооллоос хамаарч газар болон барилгын үнэлгээ өөрчлөгдөх боломжтой.

Барилга болон газрын бодит үнэ цэнийг тооцоолоход ашигласан мэдээлэл болон үнэлгээний аргачлалын талаар тодруулга 10.2-г харна уу.

#### 4. Шинэ болон шинэчлэгдсэн Санхүүгийн Тайлагналын Олон Улсын Стандартууд (СТОУС)

##### *Тайлант жилд хэрэгжиж эхэлсэн шинэчлэгдсэн СТОУС болон шинэ тайлбарууд*

Нягтлан Бодох Бүртгэлийн Олон Улсын Стандартын Зөвлөл (НББОУСЗ)-өөс гаргасан 2018 оны 1 сарын 1-нээс хэрэгжиж эхэлсэн СТОУС-ын өөрчлөлтүүдийг тайлант жилд хэрэгжүүлсэн.

Хэрэгжиж эхэлсэн хугацаа	Шинэчлэгдсэн СТОУС болон өөрчлөлтүүд
2018 оны 1 сарын 1	СТОУС 9 Санхүүгийн хэрэгсэл
	СТОУС 15 Худалдан авагчтай байгуулсан гэрээнээс орох орлого
	СТОУС 2-д хийгдсэн өөрчлөлт – Хувьцаанд суурилсан төлбөрийн Хэмжилт болон Ангилал
	СТОУТХ 22 Гадаад валютын гүйлгээ ба урьдчилгаа
	НББОУС 40-д хийгдсэн өөрчлөлт – Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгийн шилжүүлэлт
	СТОУС 4-д хийгдсэн өөрчлөлт – СТОУС 9-ийг хэрэгжүүлэхтэй холбоотой СТОУС 4 Даатгалын Гэрээ
	СТОУС-ын 2014-өөс 2016 оны мөчлөгт хийгдсэн Жилийн шинэчлэлүүд

Доор дурьдсанаас бусад стандартуудын хэрэгжилт нь Группын нэгтгэсэн санхүүгийн тайланд нөлөө үзүүлээгүй.

##### **"СТОУС 9 Санхүүгийн хэрэгсэл"-г анхлан хэрэгжүүлэлтийн нөлөөлөл**

Тайлант жилд Групп "СТОУС 9 Санхүүгийн хэрэгсэл" болон түүнтэй холбоотойгоор шинэчлэгдсэн бусад СТОУС-уудын өөрчлөлтүүдийг хэрэгжүүлсэн. "СТОУС 9" нь 1) санхүүгийн хөрөнгө ба санхүүгийн өр төлбөрийн ангилал болон хэмжилт, 2) хүлээгдэж буй алдагдал ("ХБА") болон 3) хейджийн ерөнхий бүртгэл зэрэгт шинэ шаардлагуудыг танилцуулсан.

Групп СТОУС 9-д заасан шилжилтийн нөхцлийн дагуу тус стандартыг хэрэгжүүлсэн.

##### *(a) Санхүүгийн хөрөнгийн ангилал болон хэмжилт*

2018 оны 1 дүгээр сарын 1-нээс энэхүү стандартыг анх мөрдөж эхэлсэн. Групп 2018 оны 1 дүгээр сарын 1-ний байдлаарх бүртгэлтэй байсан санхүүгийн хэрэгслүүдэд СТОУС 9-ийн шаардлагыг мөрдсөн бөгөөд 2018 оны 1 дүгээр сарын 1 гэхэд аль хэдийн бүртгэлээс хасагдсан байсан санхүүгийн хэрэгсэлд уг стандартыг мөрдөөгүй болно. Групп СТОУС 9-ийн шилжилтийн нөхцлөөр зөвшөөрөгдсөн, зэрэгцүүлэгдэх тоон үзүүлэлтүүдийг дахин тайлагнахгүй байх аргыг сонгосон. Шилжилтийн өдрөөрх санхүүгийн хөрөнгө болон өглөгийн дансны үнэд нөлөөлөх нөлөөллийг хуримтлагдсан ашгийн эхний үлдэгдэлд тохируулан бүртгэсэн.

Группын удирдлагууд 2018 оны 1 дүгээр сарын 1-нээрх санхүүгийн хөрөнгийг тухайн өдрийн оршин байсан бодит баримт болон нөхцөл байдалд тулгуурлан үнэлж, Группын санхүүгийн байдал, ашиг болон алдагдал, бусад иж бүрэн орлого эсвэл нийт иж бүрэн орлогод нөлөөлөхүйц санхүүгийн хөрөнгийн дахин ангиллын нөлөө байхгүй гэж үзсэн.

##### *(b) Хүлээгдэж буй алдагдлын загвараарх үнэ цэнийн бууралт*

Групп бүх дансны авлагын нийт хугацааны туршид хүлээгдэж буй алдагдлыг тодорхойлохдоо СТОУС 9-ын дагуу хүлээгдэж буй алдагдлыг тооцох хялбаршуулсан аргыг мөрдсөн. НББОУС 39-ийн дагуу үнэ цэнэ нь буурсан гэж тодорхойлогдсон зээл ба авлага болон дефолт болсон түүхтэй дансны авлагуудыг тусгайлан, үлдсэн хэсгийг хугацаа хэтрэлтийн мэдээлэлд үндэслэн бүлэглэн үнэлсэн.

СТОУС 9-ийн хэрэгжилттэй холбоотойгоор Группын удирдлага дотоод үнэлгээ хийсэн ба үнэлгээний үр дүнд уг стандартын хэрэгжилт нь Группын нэгтгэсэн санхүүгийн тайланд материаллаг нөлөөгүй гэж үзсэн.

**4. Шинэ болон шинэчлэгдсэн Санхүүгийн Тайлагналын Олон Улсын Стандартууд (СТОУС) (үргэлжлэл)**

**"СТОУС 15 Худалдан авагчтай байгуулсан гэрээний орлого" хэрэгжүүлэлтийн нөлөөлөл**

Групп СТОУС 15-г тайлант жилд анх удаа хэрэгжүүлсэн. НББОУС 18 Орлого болон холбогдох тайлбаруудыг СТОУС 15 хүчингүй болгож, орлосон болно.

Групп СТОУС 15-г буцаан мөрдөж анхлан хэрэгжүүлсэн 2018 оны 1 дүгээр сарын 1-ний өдрөөр уг стандартыг анхлан мөрдөж эхэлсэнтэй холбоотой хуримтлагдсан нөлөөллийг хүлээн зөвшөөрч бүртгэсэн.

Анхлан хэрэгжүүлсэн өдөр үүссэн ямар нэгэн зөрүүг хуримтлагдсан ашгийн эхний үлдэгдэл (эсвэл бусад өмчийн зохих бүрэлдэхүүн)-д хүлээн зөвшөөрч, харьцуулсан мэдээллийг дахин илэрхийлээгүй болно. Үүнээс гадна, СТОУС 15-ийн шилжилтийн нөхцөлийн дагуу Групп нь зөвхөн 2018 оны 1 дүгээр сарын 1-ний өдөр бүрэн дуусаагүй байсан гэрээнүүдэд Стандартыг буцаан мөрдөх аргыг сонгож хэрэглэсэн.

Анхлан хэрэгжүүлсэн өдөр үүссэн аливаа зөрүүг хуримтлагдсан ашгийн эхний үлдэгдэл (эсвэл бусад өмчийн зохих бүрэлдэхүүн)-д хүлээн зөвшөөрч, зэрэгцүүлэгдэх мэдээллийг дахин тайлагнаагүй болно. Үүнээс гадна, СТОУС 15-ийн шилжилтийн шаардлагын дагуу Групп зөвхөн 2018 оны 1 дүгээр сарын 1-ний өдөр хүчин төгөлдөр мөрдөгдөж байсан гэрээнүүдэд уг стандартыг буцаан мөрдөх аргыг сонгон хэрэглэсэн.

Иймээс, зарим зэрэгцүүлэгдэх мэдээллүүд нь НББОУС 18 Орлого болон холбогдох тайлбарын дагуу бэлтгэсэн зэрэгцүүлэгдэх мэдээллүүдтэй харьцуулах боломжгүй байж болно.

*"СТОУС 15"-г анхлан хэрэгжүүлэхтэй холбоотой нөлөөллийн хураангуй*

Группын удирдлагууд 2018 оны 1-р сарын 1-ний өдрөөрх хүчин төгөлдөр мөрдөгдөж байсан гэрээнүүдийг хянаж, үнэлэн дүгнэсэн.

Шинэ стандартын хэрэгжилт нь Группын нэгтгэсэн санхүүгийн тайланд материаллаг нөлөөгүй болно.

2018 оны 12 сарын 31-нээрх бэлтгэсэн Группын нэгтгэсэн санхүү байдлын тайлан болон нэгтгэсэн мөнгөн гүйлгээний тайланд тусгагдах СТОУС 15-н нөлөөлийг доорх хүснэгтэд хураангуйлав. Уг стандартын хэрэгжилт нөлөө үзүүлэхгүй санхүүгийн тайлангийн мөрүүдийг тусгаагүй болно.

Нэгтгэсэн санхүүгийн байдлын тайланд үзүүлсэн нөлөөлөл:

	<b>Тайлагнасан</b>	<b>Дахин ангилсан</b>	<b>СТОУС 15-н нөлөөллийг оруулаагүй дүн</b>
<b>Эргэлтийн өр төлбөр</b>			
Дансны болон бусад өглөг	4,741,052	1,037,239	5,778,291
Гэрээний өр төлбөр	1,037,239	(1,037,239)	-

Нэгтгэсэн мөнгөн гүйлгээний тайланд үзүүлсэн нөлөөлөл:

	<b>Тайлагнасан</b>	<b>Дахин ангилсан</b>	<b>СТОУС 15-н нөлөөллийг оруулаагүй дүн</b>
Тайлант жилийн цэвэр ашиг	17,764,164	-	17,764,164
Ажлын капиталын хөдөлгөөний өмнөх үйл ажиллагааны мөнгөн гүйлгээ:			
Дансны болон бусад өглөгийн өөрчлөлт	439,989	(134,913)	305,076
Гэрээний өр төлбөр болон буцаах эрхтэй барааны өр төлбөрийн өөрчлөлт	(134,913)	134,913	-



#### 4. Шинэ болон шинэчлэгдсэн Санхүүгийн Тайлагналын Олон Улсын Стандартууд (СТОУС) (үргэлжлэл)

СТОУХТ 22 Гадаад валютын гүйлгээ ба урьдчилгаа

Тус тайлбар нь ажил гүйлгээ гарсан өдрийг урьдчилгаа төлбөрийг хүлээн авсан эсвэл төлснөөс үүсэх мөнгөн бус хөрөнгө болон мөнгөн бус өр төлбөрийг анхлан хүлээн зөвшөөрсөн өдөр гэж тодорхойлсон. Хэрэв олон тооны урьдчилгаа хүлээн авсан эсвэл төлбөр төлсөн бол Групп нь урьдчилгаа төлбөр хийгдсэн өдөр тус бүрийг тодорхойлж бүртгэх шаардлагатай. Тус тайлбар нь нэгтгэсэн санхүүгийн тайланд материаллаг нөлөөгүй үзүүлээгүй болно.

#### Батлагдсан боловч хэрэгжиж эхлээгүй стандартууд

Группын санхүүгийн тайлангуудыг батлан гаргах үед батлагдсан боловч хэрэгжиж эхлээгүй байгаа стандартууд болон тайлбаруудыг дор тодруулсан болно. Эдгээр стандартууд болон өөрчлөлтүүд нь Группын нэгтгэсэн санхүүгийн тайланд нөлөө үзүүлэхээр бол Групп эдгээрийг хэрэгжиж эхэлсэн үеэс дагаж мөрдөнө.

Хэрэгжих хугацаа	Шинэ стандартууд болон өөрчлөлтүүд
2019 оны 1 сарын 1	СТОУС 16 Түрээс
	СТОУХТ 23 Орлогын албан татвар дахь тодорхойгүй байдал
	СТОУС 9-д хийгдсэн өөрчлөлт Хасах нөхөн төлбөртэй урьдчилгаа төлбөрийн онцлог
	НББОУС 19-д хийгдсэн өөрчлөлт Төлөвлөгөөний өөрчлөлт, цомхотхол
	НББОУС 28-д хийгдсэн өөрчлөлт Хараат эсвэл Хамтарсан үйлдвэрийн урт хугацаа дахь сонирхол
	СТОУС-ын 2015-өөс 2017 оны мөчлөгт хийгдсэн Жилийн шинэчлэлүүд
2020 оны 1 сарын 1	СТОУС 3-д хийгдсэн өөрчлөлт - Бизнесийн тодорхойлолт
	НББОУС 1 болон НББОУС 8-д хийгдсэн өөрчлөлт-Материалын тодорхойлолт
2021 оны 1 сарын 1	СТОУС 17 Даатгалын гэрээ
Тодорхойгүй	СТОУС 10 болон НББОУС 28-д хийгдсэн өөрчлөлт –Хөрөнгө оруулагч болон Хараат эсвэл Хамтарсан Үйлдвэрийн хооронд хийгдсэн хөрөнгийн борлуулалт болон хөрөнгөөрх хөрөнгө оруулалт

Группын гүйцэтгэх удирдлага нь эдгээр шинэ болон шинэчилсэн СТОУС-ыг нэвтрүүлэх явцад хяналт тавин ажиллаж байна. Нэгтгэсэн санхүүгийн тайланд үзүүлэх нөлөөг тодорхойлж дуусаагүй байгаа боловч Групп уг нөлөөлөл нь материаллаг бус байна гэж үзэж байна.

#### СТОУС 16 Түрээс

СТОУС 16 нь түрээслэгч, түрээслүүлэгчийн бүртгэл болон түрээсийн гэрээг тодорхойлох иж бүрэн загварыг танилцуулсан. СТОУС 16 хүчин төгөлдөр хэрэгжиж эхэлснээр НББОУС 17 болон түүнтэй холбогдох тайлбаруудыг хүчингүй болгож орлуулна.

СТОУС 16 нь тодорхой хөрөнгийг харилцагч хянаж байгаа эсэхээс хамааран түрээс эсвэл үйлчилгээний гэрээг аль болохыг ялгахыг шаарддаг. Түүнчлэн, СТОУС 15-н шаардлагын дагуу холбоотой хөрөнгийн шилжүүлэлт нь борлуулалт болон буцаан түрээслэх ажил гүйлгээ гэж бүртгэгдэх ёстой эсэхийг СТОУС 16 тодорхойлохыг шаарддаг. СТОУС 16 хэсэгчилсэн түрээс болон түрээсийн гэрээний өөрчлөлттэй холбоотой шалгууруудыг мөн тодорхойлсон байдаг.

Түрээслэгчийн хувьд санхүүгийн түрээс болон үйл ажиллагааны түрээсийн бүртгэл нь ялгаагүй болсон бөгөөд түрээслэгч нь богино хугацаат түрээс болон бага үнэтэй хөрөнгийн түрээсүүдээс бусад ашиглах эрхтэй хөрөнгө ба холбогдох өр төлбөрийг бүртгэх загвараар орлуулагдсан.

Ашиглах эрхтэй хөрөнгийг анх өртгөөр нь хүлээн зөвшөөрдөг ба дараа үеүдэд хэмжихдээ өртгөөс хуримтлагдсан элэгдэл болон үнэ цэнийн бууралтын алдагдлыг болон өр төлбөрийн дахин хэмжилтийн тохируулгыг хасдаг. Түрээсийн өр төлбөрийг анх хүлээн зөвшөөрөхдөө тухайн өдрөөр төлөгдөөгүй түрээсийн төлбөрийн өнөөгийн үнэ цэнээр хэмжинэ.

#### 4. Шинэ болон шинэчлэгдсэн Санхүүгийн Тайлагналын Олон Улсын Стандартууд (СТОУС) (үргэлжлэл)

##### Батлагдсан боловч хэрэгжиж эхлээгүй стандартууд (үргэлжлэл)

Дараа үеүдэд түрээсийн өр төлбөр нь хүү, түрээсийн төлбөрүүд болон түрээсийн гэрээнд орсон өөрчлөлтүүдээр тохируулагддаг. Мөнгөн гүйлгээний ангиллын хувьд, Групп өөрийн хэрэгцээнд ашиглахаар түрээсэлсэн газар, хугацааны эхэнд урьдчилан төлсөн түрээсийн төлбөрүүдийг хөрөнгө оруулалтын мөнгөн гүйлгээнд толилуулдаг бөгөөд харин бусад үйл ажиллагааны түрээсийн төлбөрүүд нь үйл ажиллагааны мөнгөн гүйлгээгээр толилуулагддаг. СТОУС 16 хэрэгжиж эхэлснээр түрээсийн өр төлбөрийн үндсэн болон хүүгийн төлбөрийг тус тусад нь санхүүжилтийн мөнгөн гүйлгээгээр толилуулахыг Группээс шаардана.

СТОУС 16-н хэрэгжилт нь ашиглах эрхтэй хөрөнгүүд болон Группын өөрийн эзэмшиж буй хөрөнгүүдийн ангиллын толилуулганд нөлөөлж болох ба хөрөнгүүдийг тусад нь эсвэл нэгтгэсэн байдлаар толилуулж болно.

СТОУС 16-н түрээслүүлэгчид холбогдох хэдэн тодорхой шалгууруудаас бусад нь НББОУС 17-н түрээслүүлэгчийн бүртгэлийн ерөнхий шаардлагуудад томоохон өөрчлөлт ороогүй бөгөөд үйл ажиллагааны болон санхүүгийн түрээсээр ангилахыг шаардсаар байна.

Цаашилбал, СТОУС 16-н дагуу дэлгэрэнгүй тодруулгыг толилуулахыг шаардана.

Групп 2018 оны 12 сарын 31-нээр 95,455 мянган төгрөгийн үл цуцлагдах үйл ажиллагааны түрээсийн үүргийг тодруулга 31.2-д толилуулсан.

Групп НББОУС 17-ы дагуу түрээслэх эрхтэй төлсөн буцаан хүлээн авах түрээсийн барьцаа хөрөнгийн дүн 119,794 мянган төгрөг байна. СТОУС 16-д заасны дагуу түрээсийн төлбөрийн тодорхойлолтод нь ашиглах эрхтэй холбоотойгоор төлсөн барьцааг түрээсийн төлбөрийн хэсэг гэж үзэхгүй бөгөөд барьцааны дансны үнээр хорогдуулсан өртгийг тохируулж болно.

Төлсөн буцаан авах түрээсийн барьцааны тохируулга нь нэмэлт түрээсийн төлбөрүүд болон ашиглах эрхтэй хөрөнгийн дансны үнэд орсон гэж үзэж болно. Хүлээн авсан буцаан төлөх түрээсийн барьцааны тохируулгыг урьдчилгаа түрээсийн төлбөр гэж үзэж болно.

#### 5. Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгө

	2018	2017
Гадаад валютын харилцах данс болон касс	1,656,522	5,539,450
Төгрөгийн харилцах данс болон касс	3,284,418	1,644,312
	<b>4,940,940</b>	<b>7,183,762</b>

Банкин дахь төгрөгийн харилцах дансанд жилийн 7.2% хүртэл, гадаад валютын харилцах дансанд жилийн 1.2%-ийн хүү боддог.

#### 6. Дансны ба бусад авлага

	2018	2017
Дансны авлага	12,089,446	12,599,819
Авлагын алдагдлын нөөц сан	(462,385)	(1,425,547)
	11,627,061	11,174,272
Холбоотой талаас авах авлага (Тодруулга 26.1-г үзнэ үү)	500	8,409
Бусад авлага	556,008	461,518
	<b>12,183,569</b>	<b>11,644,199</b>

## 6. Дансны ба бусад авлага (үргэлжлэл)

### 6.1 Дансны авлага

Группын зээлийн борлуулалтыг урьдчилан батлагдсан зээлийн хязгаарт багтаан төлөгдөх хугацаа нь дунджаар 90 хоног байна. Хугацаа хэтэрсэн авлагад хүү тооцдоггүй. Аливаа шинэ харилцагчийг хүлээн зөвшөөрөхөөс өмнө Группын удирдлага харилцагчийн зээлийн эрсдлийн чанарыг үнэлэн зээлийн хязгаарыг харилцагч тус бүрийн хувьд тодорхойлдог.

Групп дансны авлагын алдагдлын нөөц санг бүртгэхдээ нийт хугацааны туршид хүлээгдэж буй алдагдлыг тооцоолдог. Тайлагналын өдрөөр авлагын хүлээгдэж буй алдагдлыг тооцоолохдоо алдагдлын түүхэн мэдээлэл, тухайн зээлдэгчид тусгайлан хамааралтай хүчин зүйлс, үндсэн үйл ажиллагаа явуулж буй зах зээлийн орчин, одоогийн болон ирээдүйг таамаглаж буй мэдээллийг харгалзан тохируулсан нөөц сан тооцоолох матрицыг ашигладаг.

Тооцооллын арга аргачлал болон нөлөө үзүүлэхүйц таамаглалуудад тайлант жилд өөрчлөлт ороогүй болно.

Харилцагчид томоохон хэмжээний санхүүгийн хүндрэл үүссэн бөгөөд ирээдүйд нөхөн төлөгдөх үндэслэл байхгүй гэдэг нотолгоо байгаа жишээ нь татан буугдсан, дампуурлаа зарлаж үйл ажиллагаа зогсоосон эсвэл дансны авлагын төлөгдөх хугацаа 10 жил ба түүнээс дээш жилээр хэтэрсэн тохиолдсон Групп тухайн авлагыг данснаас хасдаг. Хууль сахиулах байгууллагын шийдвэрээр данснаас хассан авлага байхгүй.

Группын худалдан авагчдын сегмент тус бүрийн зээлийн алдагдлын мэдээлэл нь Группын түүхэн зээлийн алдагдлын мэдээллээс материаллаг зөрүүгүй учир нийт харилцагчдын хугацаа хэтрэлттэй мэдээлэлд үндэслэн тооцсон нөөцийн сан нь Группын худалдан авагчдын сегмент тус бүрийн хувьд тодорхойлсон алдагдлын нөөцөөс хол зөрүү байхгүй гэж үзсэн.

Групп тусгайлан үнэлгээг хийсний үндсэн дээр тухайн авлагын дүнгийн 100%-ийн алдагдлын нөөц сан байгуулсан 460,862 мянган төгрөгийн дансны авлагаас бусад бүх авлагын хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлыг тооцохдоо алдагдлын түүхэн мэдээллийг өнөөгийн болон ирээдүйг таамаглаж буй мэдээллийг харгалзан үзсэн. Үүний үр дүнд, Групп хугацаа хэтрээгүй болон даатгагдаагүй авлагын хүлээгдэж буй алдагдлын нөөцийг 0.01% гэж тодорхойлсон. Иймээс, тайлант жилд 1,523 мянган төгрөгийн хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлыг хүлээн зөвшөөрч бүртгэсэн.

### 6.2 Бусад авлага

	2018	2017
НӨАТ-н авлага	403,838	262,406
Ажилчдаас авах авлага	118,920	143,243
Бусад авлага	33,250	55,869
	<b>556,008</b>	<b>461,518</b>

### 6.3 Авлагын алдагдлын нөөц сан

Дараах хүснэгтэнд СТОУС 9-н хялбаршуулсан аргын дагуу тооцоолсон дансны болон бусад авлагатай холбоотой нийт хугацааны туршид хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын хөдөлгөөнийг харуулав.

	Нийт хугацааны туршид хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал		Нийт
	(үнэ цэнэ буураагүй)	(үнэ цэнэ буурсан)	
2018 оны 1 сарын 1-нээрх үлдэгдэл	-	1,425,547	1,425,547
Тайлант жилд байгуулсан авлагын нөөц сан	1,523	-	1,523
Данснаас хассан авлага		(964,685)	(964,685)
<b>2018 оны 12 сарын 31-нээрх үлдэгдэл</b>	<b>1,523</b>	<b>460,862</b>	<b>462,385</b>

**ГОВЬ ХК БА ТҮҮНИЙ ОХИН КОМПАНИУД  
НЭГТГЭСЭН САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГУУД  
12 САРЫН 31-НЭЭР ТАСАЛБАР БОЛГОСОН 2018 ОН  
(МЯНГАН ТӨГРӨГӨӨР)**

**7. Урьдчилгаа төлбөр**

	<b>2018</b>	<b>2017</b>
Бэлтгэн нийлүүлэгчдэд төлсөн урьдчилгаа	3,944,070	2,787,958
Урьдчилж төлсөн зардал	451,308	5,397
Урьдчилж төлсөн татвар	295,303	18,095
	<b>4,690,681</b>	<b>2,811,450</b>

**8. Бараа материал**

	<b>2018</b>	<b>2017</b>
Түүхий эд материал	55,979,147	41,998,818
Дуусаагүй үйлдвэрлэл	32,442,697	21,536,660
Бэлэн бүтээгдэхүүн	40,075,657	27,922,191
Үйлдвэрлэлийн хангамжийн материал	14,207,691	9,607,192
Замд яваа бараа	690,158	943,202
	143,395,350	102,008,063
Бараа материалын хасагдуулга	(856,406)	(736,303)
	<b>142,538,944</b>	<b>101,271,760</b>

Түүхий эд материалд түүхий ноолуур, самнасан ноолуур болон ноолууран утас багтсан. 2018 онд бараа материалаас борлуулсан бүтээгдэхүүний өртөгт 94.9 тэрбум төгрөгийг (2017 оны 12 сарын 31: 72.4 тэрбум төгрөг) бүртгэсэн.

Тайлант жилд бараа материалын өртөгт 20,970 сая төгрөг (2017 оны 12 сарын 31: 15,204 сая төгрөг)-ийн ажилчдын цалин болон түүнтэй адилтгах зардлыг бүртгэсэн.

*Бараа материалын хасагдуулгын хөдөлгөөн:*

	<b>2018</b>	<b>2017</b>
Хасагдуулгын эхний үлдэгдэл	736,303	906,212
Тайлант жилд байгуулсан бараа материалын хасагдуулга	120,103	44,742
Өмнө байгуулсан хасагдуулгын нөхөлт	-	(214,651)
Хасагдуулгын эцсийн үлдэгдэл	<b>856,406</b>	<b>736,303</b>

2018 оны 12 сарын 31-ны байдлаар нийт 138,009 сая төгрөг (2017 оны 12 сарын 31-ны байдлаар нийт 99.2 сая төгрөг) – ийн бараа материал Группын зээлийн барьцаанд байна.

**9. Буцаах эрхтэй бараагаарх хөрөнгө**

	<b>2018</b>	<b>2017</b>
Буцаах эрхтэй бараагаарх хөрөнгө	268,017	-
	<b>268,017</b>	-

Буцаах эрхтэй бараагаарх хөрөнгө нь Группын худалдан авагчдаас буцаагдах магадлалтай барааг илэрхийлнэ. Групп хүлээгдэж буй борлуулалтын буцаалтыг өмнөх жилүүдийн түүхэн мэдээлэлд үндэслэн хүлээгдэж буй үр дүнгийн аргаар тооцоолсон.

ГОВЬ ХК БА ТҮҮНИЙ ОХИН КОМПАНИУД  
НЭГТГЭСЭН САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГУУД  
12 САРЫН 31-НЭЭР ТАСАЛБАР БОЛГОСОН 2018 ОН  
(МЯНГАН ТӨГРӨГӨӨР)

10. Үндсэн хөрөнгө

	Газар	Барилга	Тоног төхөөрөмж	Тавилга эд хогшил	Тээврийн хэрэгсэл	Дуусаагүй барилга/ ашиглаж эхлээгүй тоног төхөөрөмж	Нийт
<b>Өртөг эсвэл дахин үнэлэгдсэн дүн:</b>							
2017 оны 1 сарын 1	<b>2,576,718</b>	<b>21,058,097</b>	<b>41,961,351</b>	<b>2,389,516</b>	<b>1,559,439</b>	<b>9,529,292</b>	<b>79,074,413</b>
Нэмэгдсэн	-	4,301,440	6,935,882	1,114,185	400,148	1,778,640	14,530,295
Хасагдсан	-	(63,946)	(936,655)	(174,369)	(213,965)	-	(1,388,935)
Данснаас хассан (Тодруулга 25)	-	(3,490,667)	-	-	-	-	(3,490,667)
Гадаад валютын ханшийн нөлөө	-	-	-	27,533	-	-	27,533
Биет бус хөрөнгө рүү ангилсан (Тодруулга 12.1)	-	-	-	(124,658)	-	-	(124,658)
Дахин ангилал	-	1,667,578	1,399,891	-	-	(3,067,469)	-
2017 оны 12 сарын 31	<b>2,576,718</b>	<b>23,472,502</b>	<b>49,360,469</b>	<b>3,232,207</b>	<b>1,745,622</b>	<b>8,240,463</b>	<b>88,627,981</b>
Нэмэгдсэн	-	6,455,263	15,093,244	1,179,635	316,880	8,758,691	31,803,713
Хасагдсан	-	-	(616,747)	(329,815)	(48,580)	-	(995,142)
Дахин ангилал	-	13,418,999	91,733	30,277	-	(13,541,009)	-
2018 оны 12 сарын 31	<b>2,576,718</b>	<b>43,346,764</b>	<b>63,928,699</b>	<b>4,112,304</b>	<b>2,013,922</b>	<b>3,458,145</b>	<b>119,436,552</b>
<b>Хуримтлагдсан элэгдэл:</b>							
2017 оны 1 сарын 1	-	<b>1,139,543</b>	<b>24,676,116</b>	<b>700,768</b>	<b>522,226</b>	-	<b>27,038,653</b>
Элэгдэл	-	909,558	4,093,670	346,056	177,992	-	5,527,276
Хасагдсан	-	(5,279)	(698,706)	(110,554)	(147,712)	-	(962,251)
Данснаас хассан (Тодруулга 25)	-	(237,933)	-	-	-	-	(237,933)
Гадаад валютын ханшийн нөлөө	-	-	-	969	-	-	969
Биет бус хөрөнгө рүү ангилсан (Тодруулга 12.1)	-	-	-	(13,508)	-	-	(13,508)
2017 оны 12 сарын 31	-	<b>1,805,889</b>	<b>28,071,080</b>	<b>923,731</b>	<b>552,506</b>	-	<b>31,353,206</b>
Элэгдэл	-	963,243	4,664,262	602,948	186,762	-	6,417,215
Хасагдсан	-	-	(480,310)	(203,245)	(30,374)	-	(713,929)
Дахин ангилал	-	(51,254)	48,439	2,815	-	-	-
2018 оны 12 сарын 31	-	<b>2,717,878</b>	<b>32,303,471</b>	<b>1,326,249</b>	<b>708,894</b>	-	<b>37,056,492</b>
<b>Дансны үнэ:</b>							
2017 оны 12 сарын 31	<b>2,576,718</b>	<b>21,666,613</b>	<b>21,289,389</b>	<b>2,308,476</b>	<b>1,193,116</b>	<b>8,240,463</b>	<b>57,274,775</b>
2018 оны 12 сарын 31	<b>2,576,718</b>	<b>40,628,886</b>	<b>31,625,228</b>	<b>2,786,055</b>	<b>1,305,028</b>	<b>3,458,145</b>	<b>82,380,060</b>

Дуусаагүй барилга нь Группын барьж буй үйлдвэрийн барилга болон угсарч суурьлуулж дуусаагүй тоног төхөрөмжтэй холбоотой.

## 10. Үндсэн хөрөнгө (үргэлжлэл)

### 10.1 Барьцаалсан үндсэн хөрөнгө

2018 оны 12 сарын 31-ний байдлаар нийтдээ 58,984 сая төгрөг (2017 оны 12 сарын 31: 38,455 сая төгрөг)-ийн дансны үнэтэй газар, барилга, дуусаагүй барилга ба тоног төхөөрөмжийг банкны зээлэнд барьцаалсан байна (тодруулга 15.1-г харна уу).

### 10.2 Газар болон барилгын бодит үнэ цэнийн хэмжилт

Группын барилга болон газар нь хуримтлагдсан элэгдэл болон үнэ цэнийн бууралтыг хассан дахин үнэлсэн дүнгээр тусгагдсан. Группын барилга 2015 оны 12 сарын 31-нээр, газар 2016 оны 12 сарын 31-нээр Группээс хараат бус мэргэжлийн үнэлгээчний тодорхойлсон бодит үнэ цэнээр хэмжигдсэн.

Газрын бодит үнэ цэнийг ижил төрлийн хөрөнгийн зах зээлд арилжаалагдсан үнийг ашиглан зах зээлийн жишиг үнийн хандлагаар тодорхойлсон.

Групп 2018 оны 12 сарын 31-ний байдлаар дээрх хөрөнгүүдийн бодит үнэ цэнийг дахин үнэлсэн ба 2018 оны 12 сарын 31-ний байдлаарх дансны үнэд нөлөөлөхүйц материаллаг дүнтэй залруулга үүсээгүй учир НББОУС 16-н дагуу дансны үнийг тохируулаагүй болно.

Тайлант хугацааны эцсээрх Группын барилга болон газрын бодит үнэ цэнийн мэдээлэл:

	2018		2017	
	Зэрэглэл 3	2018 оны 12 сарын 31-нээрх бодит үнэ цэнэ	Зэрэглэл 3	2017 оны 12 сарын 31-нээрх бодит үнэ цэнэ
Газар	2,576,718	2,576,718	2,576,718	2,576,718
Барилга	40,628,886	40,628,886	21,666,613	21,666,613
	<b>43,205,604</b>	<b>43,205,604</b>	<b>24,243,331</b>	<b>24,243,331</b>

Газар болон барилгыг өртгөөр нь бүртгэж байсан бол газар болон барилгын дансны үнэ дараах байдалтай байна:

	2018	2017
Газар	300,000	300,000
Барилга	29,834,625	8,295,634

### 10.3 Бүрэн элэгдсэн үндсэн хөрөнгө

	2018	2017
Өртөг	<b>9,652,382</b>	<b>5,675,205</b>

### 10.4 Бараа материал болон ашиг, алдагдлаар бүртгэсэн элэгдэл ба хорогдол

Борлуулалт ба ерөнхий удирдлагын зардлаар бүртгэсэн элэгдэл ба хорогдол:

	2018	2017
Үндсэн хөрөнгийн элэгдэл	1,117,579	827,393
Биет бус хөрөнгийн хорогдол	141,663	79,513
	<b>1,259,242</b>	<b>906,906</b>

Тайлант жилд 5,299 сая төгрөг (2017 оны 12 сарын 31-нээр 4,727 сая төгрөг)-ийн элэгдлийн зардлыг бараа материалын өртөгт капиталжуулсан.

#### 11. Охин компани дахь хөрөнгө оруулалт

Охин компанийн нэр	Үндсэн үйл ажиллагаа	Үйл ажиллагаа явуулж буй улс	Группын эзэмшлийн хувь	
			2018	2017
Говь Кашмир Европ	Гадаад худалдаа	Герман	100%	100%
Говь Кашмир (Өвөр Монгол)	Гадаад худалдаа	Хятад	100%	100%
Говь Кашмир Эс Фи Ар Эл	Гадаад худалдаа	Бельги	100%	100%

#### 12. Бусад эргэлтийн бус хөрөнгө

	2018	2017
Биет бус хөрөнгө	235,903	280,115
Түрээсийн дэлгүүрт байршуулсан барьцаа	119,794	169,928
Бусад хөрөнгө	-	9,000
	<b>355,697</b>	<b>459,043</b>

##### 12.1 Биет бус хөрөнгө

	2018	2017
<b>Дансны үнэ</b>		
1 сарын 1	280,115	236,742
Худалдан авалт	105,736	38,503
Данснаас хассан	(8,285)	-
Үндсэн хөрөнгөөс ангилсан (Тодруулга 10)	-	111,150
Тухайн жилийн хорогдол	(141,663)	(106,280)
12 сарын 31-нээрх цэвэр дүн	<b>235,903</b>	<b>280,115</b>

Биет бус хөрөнгө нь 172,014 мянган төгрөгийн програм хангамж (2017 оны 12 сарын 31: 190,143 мянган төгрөг) болон 63,889 мянган төгрөгийн барааны тэмдэгт (2017 оны 12 сарын 31: 89,972 мянган төгрөг)-ээс бүрдэж байна.

#### 13. Дансны ба бусад өглөг

	2018	2017
Дансны өглөг	1,353,375	2,226,192
Цалингийн өглөг	1,465,517	985,822
Бусад татварын өглөг (орлогын татварын өглөг ороогүй)	938,445	1,275,324
Ногдол ашгийн өглөг (Тодруулга 18-г үзнэ үү)	168,325	169,858
Харилцагчаас авсан урьдчилгаа	-	1,638,481
Бусад өглөг	815,390	76,832
	<b>4,741,052</b>	<b>6,372,509</b>

Дансны өглөг нь голчлон гадаадын болон дотоодын бэлтгэн нийлүүлэгчдэд өгөх өглөгөөс бүрдэх ба төлбөрийн нөхцөл нь 30-90 хоногийн хооронд байна. Групп нь бүх өглөг гэрээний нөхцлийн дагуу төлөгдсөнийг баталгаажуулах санхүүгийн эрсдийн удирдлагын бодлоготой.

### 13. Дансны ба бусад өглөг (үргэлжлэл)

#### 13.1 Гэрээний өр төлбөр

	2018	2017
Харилцагчаас авсан урьдчилгаа	1,037,239	-
	<b>1,037,239</b>	<b>-</b>

2018 оны 12 сарын 31-нээрх гэрээний өр төлбөр 2019 онд борлуулалтын орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөж бүртгэгдэнэ.

### 14. Буцаах эрхтэй барааны өр төлбөр

	2018	2017
Буцаах эрхтэй барааны өр төлбөр		
Борлуулалтын буцаалтаас үүссэн	466,329	-
	<b>466,329</b>	<b>-</b>

Буцаах эрхтэй барааны өр төлбөр нь борлуулалтын гэрээний дагуу харилцагчдын худалдан авсан барааг буцаах эрхтэй холбоотой. Борлуулалтын орлогын хүлээн зөвшөөрөх үед буцаах эрхтэй барааны өр төлбөр болон хүлээгдэж буй борлуулалтын буцаалтыг тооцоолон бүртгэдэг. Групп хүлээгдэж буй борлуулалтын буцаалтыг өмнөх жилүүдийн түүхэн мэдээлэлд үндэслэн хүлээгдэж буй үр дүнгийн аргаар тооцоолсон.

### 15. Зээл

	2018	2017
Богино хугацаат зээл	113,722,628	40,469,033
Урт хугацаат зээл	6,000,000	30,202,780
	<b>119,722,628</b>	<b>70,671,813</b>

Зээлийн нөхцөл, төрлөөр:

	2018		2017	
	Богино хугацаат зээл	Урт хугацаат зээл	Богино хугацаат зээл	Урт хугацаат зээл
<b>Барьцаат зээл:</b>				
Монгол Улсын Хөгжлийн Банк (i)	53,143,360	-	19,417,040	-
Европын Сэргээн Босголт Хөгжлийн Банк ("ЕСБХБ") (ii)	42,286,720	-	-	14,562,780
Худалдаа Хөгжлийн Банк (iii)	9,640,000	6,000,000	120,000	15,640,000
Голомт Банк (iv)	6,343,008	-	5,928,952	-
Хас Банк (v)	-	-	14,562,780	-
Хүүгийн өглөг	2,309,540	-	440,261	-
<b>Нийт зээл</b>	<b>113,722,628</b>	<b>6,000,000</b>	<b>40,469,033</b>	<b>30,202,780</b>



## 15. Зээл (үргэлжлэл)

Группын зээлийн үр ашигт хүүгийн түвшин (зээлийн гэрээний хүүтэй тэнцүү) нь дараах байдалтай байна:

	2018	2017
<b>Үр ашигт хүүгийн хувь:</b>		
Тогтмол хүү	8% - 12%	7% - 9%
Хувьсах хүү	8.51%	7.35%

### 15.1 Зээлийн гэрээний хураангуй

(i) 2018 болон 2017 оны 12 сарын 31-ний байдлаар Монгол Улсын Хөгжлийн Банкнаас дараах зээлүүд авсан:

- Групп 2017 оны 7 сард Монгол Улсын Хөгжлийн Банкнаас 8 сая ам.доллар (18,871,920 мянган төгрөг)-ийн зээлийг 11.3 сарын хугацаатайгаар жилийн 8 хувийн хүүтэйгээр төлбөрийн чадвар болон ажлын капитал аа нэмэгдүүлэхээр авсан. Уг зээлийн гэрээг 2018 оны 6 дугаар сард сунгаж "2019 оны 6 дугаар сарын 15-ны өдөр" болгон өөрчилсөн. Уг зээлд Группын бараа материалыг барьцаалсан.
- Групп нь 2018 оны 5 сард түүхий эд материал худалдан авах зорилгоор 48 тэрбум төгрөгийг жилийн 12 хувийн хүүтэй авсан. 2018 оны 12 сарын 31-ны байдлаар 16 тэрбум төгрөгийг төлсөн бөгөөд үлдэгдэл 32 тэрбум төгрөг байна. Зээлийн хугацаа 2019 оны 12 дугаар сард дуусна. Уг зээлд Группын барилга, газар болон бараа материалыг барьцаалсан.

(ii) 2018 болон 2017 оны 12 сарын 31-ний байдлаар Европын Сэргээн Босголт Хөгжлийн Банкнаас дараах зээлүүд авсан:

- Групп 2017 оны 9-р сард 6 сая ам.доллар (14.7 тэрбум төгрөг), 2018 оны 2 сард 4.0 сая ам.доллар (9.6 тэрбум төгрөг) болон 2018 оны 7 сард 6 сая ам.долларын (14.7 тэрбум төгрөг) буюу нийт 16.0 сая ам.доллар-ын зээлийг Европын Сэргээн Босголт Хөгжлийн Банк (ЕСБХ Банк)-наас төлбөрийн чадвар болон ажлын капитал аа нэмэгдүүлэхээр авсан ба уг зээлийн жилийн хүү нь 5.3-6.0 хувийн суурь хүү нэмэх нь 6 сарын LIBOR хүү. Уг зээлээс 2019 онд 1.8 сая ам.доллар, 2020 онд 2.9 сая ам.доллар, 2021-2025 онуудад нийт 11.3 сая ам.доллар тус тус төлнө. Тус зээлд Группын барилга, үйлдвэрийн тоног төхөөрөмж болон бараа материал барьцаалсан. 2018 оны 12 сарын 31-ний байдлаар Групп зээлийн гэрээнд тусгагдсан зарим санхүүгийн харьцааны шалгууруудыг хангаагүй бөгөөд уг зөрчилтэй холбоотой "Зөвшөөрсөн захидал (waiver letter)"-г 2019 оны 3 сарын 6-ны өдөр ЕСБХ Банкнаас авсан тул уг зээлийг богино хугацаат зээлээр ангилсан.

(iii) 2018 болон 2017 оны 12 сарын 31-ний байдлаар Худалдаа Хөгжлийн Банкнаас дараах зээлүүд авсан:

- Групп 2016 оны 12 сард хөрөнгө оруулалтын зориулалтаар 6.0 тэрбум төгрөг, жилийн 8 хувийн хүүтэй, 60 сарын хугацаатай Худалдаа, Хөгжлийн банкнаас зээлсэн. Уг зээлээс 2020 оны 1 сарын 31-нээс эхлэн сарын 170 сая төгрөгийг хувиарын дагуу төлөх ба 2021 оны 12 сарын 21-нд бүрэн төлж дуусна. Тус зээлд Группын барилга болон газрыг барьцаалсан. Уг зээл нь Азийн Хөгжлийн Банкнаас санхүүжигдсэн.
- Групп 2015 онд Засгийн Газраас дотоодын үйлдвэрлэгчдийг дэмжих бодлогын хүрээнд олгосон зээлээс 10.0 тэрбум төгрөг, жилийн 9 хувийн хүүтэй зээлийг Худалдаа, Хөгжлийн банкнаас авсан. Зээлийн эргэн төлөлтийн хуваарийн дагуу сард 10 сая төгрөгийг төлөх бөгөөд 2019 оны 12 сард бүрэн төлөгдөж дуусна. Энэхүү зээлд Группын барилга болон газрыг барьцаалсан байсныг 2018 оны 3 дугаар сард Таван Богд Кашмер ХХК (толгой компани)-ийн өмчлөлийн Говь ХК-ийн 600,000 ширхэг хувьцаа болгон өөрчилсөн.
- Групп 2018 оны 4 сард жилийн 12 хувийн хүүтэй, 3 сарын хугацаатай 20 сая ам.долларын зээлийг (48 тэрбум төгрөг) эргэлтийн хөрөнгийг санхүүжүүлэх зориулалтаар авсан. Уг зээлд Группын бараа материалын барьцаалсан байсан бөгөөд зээлийг 2018 оны 6 сард бүрэн төлж дууссан.

## 15. Зээл (үргэлжлэл)

### 15.1 Зээлийн гэрээний хураангуй (үргэлжлэл)

(iv) 2018 болон 2017 оны 12 сарын 31-ний байдлаар Голомт Банкнаас дараах зээлүүд авсан:

- Групп 2017 оны 1 сард болон 2017 оны 3 сард тус тус 725,968 евро (1,926,546 мянган төгрөг) болон 1,320,000 еврогийн (3,825,188 мянган төгрөг)-ийн зээлүүдийг жилийн 8.2 хувийн болон 7.8 хувийн хүүтэйгээр авсан. Эдгээр зээлүүдийг 2018 оны 1-р сар болон 2018 оны 2-р сард тус тус бүрэн төлж дуусгасан. Уг зээлд Группын барилга болон газрыг барьцаалсан.
- Групп 2018 оны 4 сард 10 сая ам.долларын зээлийн шугамыг 24 сарын хугацаатай, 8.4 хувийн хүүтэй нээсэн. 2018 оны 12 сарын 31-ний байдлаар 2.4 сая доллар (6.3 тэрбум төгрөг)-г авч ашигласан байна. Зээлийн үндсэн төлбөрийг 2020 оны 2 сараас 4 сарын хооронд тэнцүү хуваан төлнө. Уг зээлд Группын барилга, газар болон бараа материалыг барьцаалсан. Европын Сэргээн Босголт Хөгжлийн Банкнаас авсан зээлийн гэрээнд тусгагдсан зарим санхүүгийн харьцаа үзүүлэлтүүд зөрчигдсөний улмаас уг зээлийг богино хугацаат зээлээр ангилсан нь Голомт Банкны зээлийн гэрээний харьцаа үзүүлэлт зөрчигдөхөд нөлөөлсөн.

(v) Групп 2017 оны 10 сард Хас Банканд 6 сая ам.доллар (14,778,120 мянган төгрөг)-ийн зээлийн шугамыг 12 сарын хугацаатайгаар жилийн 8 хувийн хүүтэйгээр нээсэн. Энэхүү зээлийн гэрээг 2018 оны 9 сард өөрчлөлт оруулан жилийн 9 хувийн хүүтэйгээр 12 сарын хугацаатайгаар сунгасан. Зээлийн шугам 2018 оны 12 сарын 31-ний байдлаар бүрэн төлөгдсөн бөгөөд уг зээлийн шугамд Группын бараа материалыг барьцаалсан.

### 15.2 Санхүүжилтийн үйл ажиллагаанаас үүсэх өр төлбөрийг тохируулах нь

	2017 оны 12 сарын 31	Санхүүжилтийн мөнгөн урсгал		Ханшийн зөрүү	Бусад өөрчлөлт (i)	2018 оны 12 сарын 31
		Орох урсгал	Гарах урсгал			
Банкны зээл (Тодруулга 15)	70,671,813	186,137,535	(144,231,210)	5,275,211	1,869,279	119,722,628
Холбоотой талын зээл (Тодруулга 26.2)	-	5,586,782	(5,586,782)	-	-	-
	<b>70,671,813</b>	<b>191,724,317</b>	<b>(149,817,992)</b>	<b>5,275,211</b>	<b>1,869,279</b>	<b>119,722,628</b>

	2016 оны 12 сарын 31	Санхүүжилтийн мөнгөн урсгал		Ханшийн зөрүү	Бусад өөрчлөлт (i)	2017 оны 12 сарын 31
		Орох урсгал	Гарах урсгал			
Банкны зээл (Тодруулга 15)	43,514,943	100,162,894	(74,023,755)	704,404	313,327	70,671,813
Холбоотой талын зээл (Тодруулга 26.2)	-	17,046,070	(17,046,070)	-	-	-
	<b>43,514,943</b>	<b>117,208,964</b>	<b>(91,069,825)</b>	<b>704,404</b>	<b>313,327</b>	<b>70,671,813</b>

(i) Бусад өөрчлөлт нь хуримтлуулсан хүү болон зээл авахтай холбоотой гарсан зардлуудыг агуулна.

#### 16. Урт хугацаат өглөг

	2018	2017
Бусад урт хугацаат өглөг	3,231,805	-
	<b>3,231,805</b>	<b>-</b>

Бусад урт хугацаат өглөгт үйлдвэрийн тоног төхөөрөмж худалдан авах зорилгоор хийсэн жилийн 3%-н хүүтэй гэрээний дүн багтсан. Уг зээл нь 2020 онд бүрэн төлөгдөж дуусах бөгөөд худалдан авч буй тоног төхөөрөмжийг барьцаалсан.

#### 17. Хувьцаат капитал

	Хувьцааны тоо		Хувьцаат капитал	
	2018	2017	2018	2017
Эхний болон эцсийн үлдэгдэл	780,112,500	7,801,125	780,113	780,113
	<b>780,112,500</b>	<b>7,801,125</b>	<b>780,113</b>	<b>780,113</b>

2018 оны 10 сарын 1-ны хувьцаа эзэмшигчдийн хурлаас гаргасан шийдвэрийн дагуу Компани нь өөрийн 1 ширхэг хувьцааг 100 ширхэг болгон хуваасан.

2018 оны 12 сарын 31-нээрх Компанийн 780,112.5 мянган төгрөгийн хувьцаат капитал нь нэг бүр нь 1 төгрөгийн үнэтэй 780,112,500 ширхэг (2017 оны 12 сарын 31: нэг бүр нь 100 төгрөгийн үнэтэй 7,801,125 ширхэг) зөвшөөрөгдсөн ба гаргасан хувьцаанаас бүрдэж байна.

Компани нь Улсын Бүртгэлийн Ерөнхий Газарт бүртгүүлж, улсын бүртгэлийн 2076357 тоот регистрийн дугаартай гэрчилгээ авсан болно.

#### 18. Ногдол ашиг

	2018	2017
Ногдол ашгийн өглөгийн эхний үлдэгдэл	169,858	291,394
Зарласан ногдол ашиг	1,716,248	1,560,225
Ногдол ашгийн төлөлт	(1,717,781)	(1,681,761)
Ногдол ашгийн өглөгийн эцсийн үлдэгдэл	<b>168,325</b>	<b>169,858</b>

2018 оны 2-р сарын 2-ний өдөр Группын Төлөөлөн Удирдах Зөвлөлийн тогтоолоор нэгж хувьцаанд 220 төгрөг (нийт 1,716,248 мянган төгрөг)-ийн ногдол ашиг зарласан (2017 онд нэгж хувьцаанд 200 төгрөгийн, нийт 1,560,225 мянган төгрөгийн ногдол ашиг зарласан).

#### 19. Нэгж хувьцаанд хувьцаанд ногдох ашиг

	2018	2017
Тайлант жилийн ашиг (мянган төгрөгөөр)	17,764,164	17,502,984
Энгийн хувьцааны жигнэсэн дундаж тоо	780,112,500	780,112,500
Нэгж хувьцаанд ногдох ашиг (мянган төгрөгөөр)	<b>0.02</b>	<b>0.02</b>

2018 оны 10 сарын 1-ны хувьцаа эзэмшигчдийн хурлаас гаргасан шийдвэрийн дагуу Компани нь өөрийн 1 ширхэг хувьцааг 100 ширхэг болгон хуваасан. Хувьцааны хуваагдлын улмаас энгийн хувьцаа болон нэгж хувьцаанд ногдох ашигт нөлөөлөх нөлөөллүүд буцаан мөрдөх зарчмаар тохируулагдсан.

Нэгж хувьцаанд ногдох суурь ашгийг тооцохдоо Группын ашгийг жилийн туршид эргэлтэнд байсан хувьцааны жигнэсэн дундажаар тооцоолно.

Нэгж хувьцаанд ногдох хорогдуулсан ашгийг тооцоолохдоо боломжит бүх хувьцааг хорогдуулах нөлөөтэй хөрвүүлснээр жигнэсэн дундаж хувьцааны жигнэсэн дундажийг тохируулна.

## 20. Хөрөнгийн дахин үнэлгээний нэмэгдэл

	2018	2017
Эхний үлдэгдэл	15,647,697	15,647,697
Эцсийн үлдэгдэл	<b>15,647,697</b>	<b>15,647,697</b>

## 21. Гадаад валютын хөрвүүлэлтийн нөөц

	2018	2017
Эхний үлдэгдэл	(28,274)	-
Гадаад дахь охин компаниас үүссэн валют хөрвүүлэлтийн зөрүү	(106,929)	(28,274)
Эцсийн үлдэгдэл	<b>(135,203)</b>	<b>(28,274)</b>

## 22. Орлогын татварын зардал

	2018	2017
<b>Тайлант жилийн татварын зардал:</b>		
Тайлант жилийн орлогын татварын зардал	6,650,891	6,087,201
<b>Хойшлогдсон татварын зардал:</b>		
Тайлант жилд тооцсон хойшлогдсон татварын өгөөж	(1,166,623)	(147,924)
	<b>5,484,268</b>	<b>5,939,277</b>

### 22.1 Тайлант жилийн татвар

Тайлант жилийн татварын зардлыг санхүүгийн тайлангаарх цэвэр ашгаас тооцсон тохируулга:

	2018	2017
Санхүүгийн тайлангаарх татварын өмнөх цэвэр ашиг	23,248,432	23,442,261
Татварын өмнөх ашгаас татварын хувь хэмжээгээр тооцсон татварын зардал (25%)	5,812,108	5,860,565
Татвар ногдохгүй орлогын нөлөөлөл	(459,916)	(42,477)
Татвар ногдох орлогоос хасагдахгүй зардлын нөлөөлөл	417,664	418,203
Хүүгийн орлогын татварын нөлөөлөл	(34,348)	(91,014)
Өмнө бүртгээгүй ба түр зөрүүний нөлөөллийг одоо хойшлогдсон татварын өрөөр бүртгэсний нөлөөлөл	-	8,035
Охин компаниудын ашиглаагүй татварын алдагдал дээр хойшлогдсон татварын хөрөнгө бүртгээгүйн нөлөөлөл	198,760	235,965
Татварын бага хувь хэмжээний нөлөөлөл	(450,000)	(450,000)
<b>Нийт орлогын татварын зардал</b>	<b>5,484,268</b>	<b>5,939,277</b>

Монгол улсын Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуульд заасны дагуу 3 тэрбум төгрөг хүртэлх албан татвар ногдуулах жилийн орлого олсон бол 10 хувиар, 3 тэрбум төгрөгөөс дээш албан татвар ногдуулах жилийн орлого олсон бол 3 тэрбум төгрөгөөс дээш давсан орлогын дүнгийн 25 хувиар нэмж албан татвар ногдуулдаг.

### 22.2 Орлогын татварын өглөг

	2018	2017
Эхний үлдэгдэл	1,971,410	2,196,930
Тайлант жилийн татварын зардал	6,650,891	6,087,201
Төлсөн орлогын татвар	(6,867,067)	(6,312,721)
Эцсийн үлдэгдэл	<b>1,755,234</b>	<b>1,971,410</b>

## 22. Орлогын татварын зардал (үргэлжлэл)

### 22.3 Хойшлогдсон татварын хөрөнгө

Хойшлогдсон татварын хөрөнгө нь гадаад валютаар үүссэн мөнгө болж хөрвөх хөрөнгө болон өр төлбөрийн ханшийн тэгшитгэлийн улмаас үүссэн татвар ногдох эсвэл татвараас хасагдах түр зөрүүтэй холбоотой.

2018	Эхний үлдэгдэл	Ашиг алдагдлаар бүртгэсэн дүн	Эцсийн үлдэгдэл
<b>Хойшлогдсон татварын хөрөнгө:</b>			
Санхүүгийн хөрөнгө	(44,447)	(120,066)	(164,513)
Үндсэн хөрөнгө	(32,141)	(15,241)	(47,382)
Санхүүгийн өр төлбөр	(9,594)	91,534	81,940
Зээл	170,113	1,210,396	1,380,509
	<b>83,931</b>	<b>1,166,623</b>	<b>1,250,554</b>

2017	Эхний үлдэгдэл	Ашиг алдагдлаар бүртгэсэн дүн	Эцсийн үлдэгдэл
<b>Хойшлогдсон татварын хөрөнгө :</b>			
Санхүүгийн хөрөнгө	(68,344)	23,897	(44,447)
Үндсэн хөрөнгө	-	(32,141)	(32,141)
Санхүүгийн өр төлбөр	2,885	(12,479)	(9,594)
Зээл	1,466	168,647	170,113
	<b>(63,993)</b>	<b>147,924</b>	<b>83,931</b>

## 23. Борлуулалтын орлого ба зардал

### 23.1 Борлуулалтын орлого

	2018	2017
Сүлжмэл бүтээгдэхүүн	85,560,542	67,101,195
Оёмол бүтээгдэхүүн	42,170,254	26,462,796
Нэхмэл бүтээгдэхүүн	34,853,446	27,469,670
Үйлчилгээний орлого	9,356,857	579,078
Бусад	1,498,276	2,812,368
	<b>173,439,375</b>	<b>124,425,107</b>

### 23.2 Борлуулсан бүтээгдэхүүний өртөг

	2018	2017
Сүлжмэл бүтээгдэхүүн	49,842,077	40,231,861
Оёмол бүтээгдэхүүн	17,861,181	16,855,492
Нэхмэл бүтээгдэхүүн	26,171,295	14,304,438
Үйлчилгээний орлого	7,445,051	449,019
Бусад	827,923	2,039,840
	<b>102,147,527</b>	<b>73,880,650</b>

**ГОВЬ ХК БА ТҮҮНИЙ ОХИН КОМПАНИУД  
НЭГТГЭСЭН САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГУУД  
12 САРЫН 31-НЭЭР ТАСАЛБАР БОЛГОСОН 2018 ОН  
(МЯНГАН ТӨГРӨГӨӨР)**

**23. Борлуулалтын орлого ба зардал (үргэлжлэл)**

23.3 Зардлын төрлөөр

	<b>2018</b>	<b>2017</b>
Бэлэн бүтээгдэхүүн, дуусаагүй үйлдвэрлэл, замд яваа бараа материалын өөрчлөлт	(27,286,855)	(24,917,169)
Ашигласан түүхий эд материал	94,921,005	71,864,481
Цалин ба түүнтэй холбоотой зардлууд	33,092,258	24,114,521
Элэгдэл хорогдлын зардал (Тодруулга 10 болон 12.1)	6,114,310	5,633,556
Зар сурталчилгааны зардал	4,879,579	1,748,725
Харилцагчийн урамшууллын зардал	4,010,354	3,970,629
Хангамжийн зардал	2,837,338	1,473,015
Ашиглалтын зардал	2,645,031	2,648,543
Банкны үйлчилгээний шимтгэл	2,014,738	1,368,564
Засвар үйлчилгээний зардал	1,865,874	584,750
Хөдөлмөр хамгааллын зардал	1,813,633	1,580,310
Түрээсийн зардал	1,488,680	1,077,970
Тээврийн зардал	1,082,841	166,417
Бизнесийн томилолтын зардал	979,614	873,578
Даатгалын зардал	349,241	524,135
Харуул, хамгаалалтын зардал	302,999	259,834
Мэргэжлийн үйлчилгээний хөлс	257,859	156,464
Түлш, шатахууны зардал	221,833	345,634
Хүний нөөц ба бусад холбоотой зардлууд	103,907	259,452
Харилцаа холбооны зардал	55,742	104,474
Бусад зардал	1,897,937	925,143
Нийт үйлдвэрлэсэн бүтээгдэхүүний өртөг, борлуулалт маркетингийн зардал болон ерөнхий удирдлагын зардал	<b>133,647,918</b>	<b>94,763,026</b>

**24. Хүүгийн ба бусад орлого**

	<b>2018</b>	<b>2017</b>
Хүүгийн орлого	228,987	606,757
Түрээсийн ба бусад орлого	313,058	242,059
	<b>542,045</b>	<b>848,816</b>

**25. Бусад олз ба (гарз)**

	<b>2018</b>	<b>2017</b>
Гадаад валютын ханшийн зөрүүгийн алдагдал	(6,379,898)	(774,419)
Үндсэн хөрөнгө болон бараа материалыг бүртгэлээс хассанаас илүү давсан даатгалын нөхөн олговор	-	383,784
Үндсэн хөрөнгө данснаас хассаны гарз, цэвэр дүнгээр	(181,707)	(181,228)
	<b>(6,561,605)</b>	<b>(571,863)</b>

2017 оны 6 сард Говь ХК-ний үйлдвэрийн барилгын дээврийн ажил гуравдагч этгээдээр гүйцэтгэгдэж байх үед гал алдаж дээвэр бүхэлдээ шатсантай холбоотойгоор даатгалын компаниас 4,400 сая төгрөгийн нөхөн төлбөр хүлээн авсан. Нийт хохирлын дүн 4,016 сая төгрөг (барилгын дээвэр 3,253 сая төгрөг, түүхий эд материал 763 сая төгрөг) бүхий данснаас хассан үндсэн хөрөнгө болон данснаас хассан бараа материалыг тайлант жилд хүлээн зөвшөөрч бүртгэсэн.

## 26. Холбоотой талуудтай хийсэн ажил гүйлгээ ба үлдэгдэл

### 26.1 Холбоотой талуудын үлдэгдэл

Тайлант хугацааны эцэст холбоотой талуудын үлдэгдэл дараах үлдэгдэлтэй байна:

	2018	2017
Толгой компаниас авах дансны авлага	-	7,909
<i>Таван Богд Трейд ХХК (өмнөх толгой компани)</i>	-	7,909
Бусад холбоотой талаас авах дансны авлага	500	500
	<b>500</b>	<b>8,409</b>

### 26.2 Холбоотой талуудтай хийсэн ажил гүйлгээ

Дараах ажил гүйлгээнүүдийг Группын толгой компанитай хийсэн:

<i>Таван Богд Трейд ХХК (өмнөх толгой компани)</i>	2018	2017
Толгой компанид өгсөн санхүүжилт	-	11,005,592
Толгой компанид өгсөн санхүүжилтээс төлөгдсөн дүн	-	25,010,400
Толгой компаниас авсан санхүүжилт (Тодруулга 15.2)	5,586,782	2,066,070
Толгой компаниас авсан санхүүжилтэнд төлсөн дүн (Тодруулга 15.2)	5,586,782	2,066,070
Толгой компаниас хүлээн авсан хүүгийн орлого	-	316,715
Толгой компаниас авсан худалдан авалт	326,281	72,722
Толгой компанид төлсөн хүүгийн зардал	58,102	868
Толгой компанид хийсэн борлуулалт	3,600	17,993

2018 оны 12 сарын 31-р дуусгавар болсон тайлант жилд Таван Богд Кашмир ХХК (толгой компани)- хийсэн гүйлгээ байхгүй.

Дараах ажил гүйлгээнүүдийг нэгдсэн хяналтанд байдаг бусад холбоотой талуудтай хийсэн:

	2018	2017
Холбоотой талд өгсөн санхүүжилт	3,000,314	424,888
Холбоотой талд өгсөн санхүүжилтээс төлөгдсөн дүн	3,000,314	420,080
Холбоотой талаас авсан санхүүжилт (Тодруулга 15.2)	-	14,980,000
Холбоотой талаас авсан санхүүжилтэнд төлсөн дүн (Тодруулга 15.2)	-	14,980,000
Холбоотой талаас хүлээн авсан хүүгийн орлого	6,480	5,407
Холбоотой талаас авсан худалдан авалт	3,859,283	1,423,141
Холбоотой талд хийсэн борлуулалт	9,979,074	245,830
Холбоотой талаас авсан түрээсийн орлого	-	144,608
Холбоотой талд төлсөн хүүгийн зардал	-	498,660

Бүх холбоотой талын гүйлгээ нь харилцан тохиролцсон нөхцлөөр хийгдсэн.

2017 оны 12 сарын 31-нээрх толгой компаниас авах авлага нь хангамжийн материал худалдан авахаар төлсөн урьдчилгаа төлбөртэй холбоотой. Зээлээрх худалдан авалт болон борлуулалтын нөхцөл нь 30 хоног бөгөөд худалдан авалтын гэрээний дагуу төлбөрөө төлдөг. Борлуулалт болон худалдан авалтаас үүссэн авлага болон өглөг дээр хүү тооцдоггүй. Холбоотой талуудын дансны үлдэгдэл нь барьцаагүй ба тайлант жил эсвэл өмнөх жилтэй холбоотойгоор найдваргүй эсвэл эргэлзээтэй авлагын зардал бүртгээгүй.

## 26. Холбоотой талуудтай хийсэн ажил гүйлгээ ба үлдэгдэл (үргэлжлэл)

### 26.3 Үндсэн удирдлагын цалин, урамшуулал

Үндсэн удирдлага болон удирдлагын багийн гишүүдийн тайлант үеийн цалин, урамшуулал дараах байдалтай байна. Үүнд:

	2018	2017
Тайлант үеийн цалин урамшуулал	1,903,367	1,142,619

Группын удирдлага болон удирдлагын багийн гишүүдийн цалинд үндсэн цалин болон урамшуулалт цалин багтсан.

## 27. Санхүүгийн хэрэгсэл ба санхүүгийн эрсдлийн удирдлага

Группын санхүүгийн үндсэн хэрэгслүүд нь мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгө, дансны ба бусад авлага, дансны ба бусад өглөг болон банкны зээлээс бүрддэг.

### Санхүүгийн хэрэгслийн ангилал:

	2018	2017
<b>Санхүүгийн хөрөнгө:</b>		
Дансны ба бусад авлага, хорогдуулсан өртгөөр	16,720,671	18,827,961
<b>Санхүүгийн өр төлбөр:</b>		
Хорогдуулсан өртгөөр	125,291,523	73,144,695

Групп нь үйл ажиллагаагаа санхүүжүүлэхийн тулд эдгээр санхүүгийн хэрэгслүүдийг эзэмшдэг. Групп арилжаалах болон санхүүгийн хамгаалалт хийх зорилгоор санхүүгийн хэрэгслүүдийг эзэмшдэггүй болно.

Группын санхүүгийн хэрэгслээс үүсэлтэй үндсэн эрсдлүүдийг хүүгийн эрсдэл, гадаад валютын эрсдэл, зээлийн эрсдэл болон төлбөрийн чадварын эрсдэл гэж ангилдаг.

Группын санхүүгийн эрсдлийн удирдлагын бодлогыг хураангуйлан өгүүлбэл:

### 27.1 Зээлийн эрсдлийн удирдлага

Группын харилцагчид зээлийн нөхцлөөр худалдан авалт хийгээд түүнийгээ төлж чадахгүй болсноор Групп-д зээлийн эрсдлийг үүсгэдэг.

Одоогийн байдлаар зах зээл дээр хараат бус үнэлгээний байгууллага байхгүй байна. Иймээс Группын зүгээс баримталдаг зээлийн борлуулалтын бодлогын дагуу удаан хугацаанд харилцсан, найдвартай харилцагчдад зээлийн лимит олгож баталдаг. Жил бүр худалдан авагчтай хийсэн борлуулалтын гэрээг шинэчилж гэрээний хэрэгжилтийг байнга хянадаг.

Группын дансны авлагыг даатгуулсан эсвэл аккредитив гэрээгээр баталгаажуулснаас бусдаар санхүүгийн хөрөнгөтэй холбоотой зээлийн эрсдлийг хүрээнд авч хэрэгжүүлсэн арга хэмжээ байхгүй. 2018 оны 12 сарын 31-ний байдлаар даатгуулсан эсвэл аккредитив гэрээгээр баталгаажуулсан дансны авлага 8,855 сая төгрөг (2017 оны 12 сарын 31: 8,818 сая төгрөг) байна.



## 27. Санхүүгийн хэрэгсэл ба санхүүгийн эрсдлийн удирдлага (үргэлжлэл)

### 27.1 Зээлийн эрсдлийн удирдлага (үргэлжлэл)

Группын удирдлага нь өндөр зээлийн зэрэглэлтэй дотоодын банк болон санхүүгийн байгууллагуудад байршуулсан банкны харилцах дансанд харгалзах санхүүгийн зээлийн эрсдлийн түвшинг бага гэж үзсэн. Группын удирдлага нь дефаултын магадлал нь бага гэж үзсэн тул нөөц санг байгуулаагүй.

Группын удирдлага дансны авлагын эргэн төлөгдөх магадлалыг үнэлэхийн тулд авлага цуглуулалтын түүхэн мэдээлэл болон ирээдүйг таамаглаж буй мэдээллийг харгалзан багцын болон тусдаа үнэлгээ хийдэг. Групп нь нөөцийн матриц, тооцоолол, зээлийн түүхэн мэдээлэл, зээлдэгчийн хугацаа хэтрэлттэй авлагын статусыг одоогийн болон ирээдүйн эдийн засгийн чиг хандлагыг харгалзан тохируулах байдлаар хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлыг тооцоолдог. Иймд эдгээр хөрөнгийн зээлийн эрсдлийн багц нь уг авлагын хугацаа хэтэрсэн статусаар тодорхойлсон нөөцийн матрицад үндэслэн толилуулагддаг.

Дансны авлагын үнэ цэнийн бууралтын мэдээллийг тодруулга 6-аас харна уу.

Группын удирдлага нь бусад авлагын эргэн төлөгдөх магадлалыг үнэлэхдээ авлагын түүхэн мэдээлэл, хугацаа хэтэрсэн авлагын мэдээлэл, одоогийн болон ирээдүйг таамагласан мэдээллийг харгалзан тохируулах байдлаар багцалсан болон тусгайлсан үнэлгээг хийдэг. Группын удирдлагын хийсэн үнэлгээгээр бусад авлагад анх бүртгэлд тусгаснаас хойш үлэмж хэмжээний зээлийн эрсдэл үүсээгүй гэж үнэлсэн ба эрсдлийн түвшин нь материаллаг бус учир үнэ цэнийн бууралт бүртгээгүй болно.

Дансны авлагын үлдэгдлийн 41% хувийг гадаадын 5 том худалдан авагч эзэлж байна (2017 онд: 29%).

Группын удирдлага харилцагчид болон холбоотой талаас авах авлагаа цагт нь цуглуулж буй эсэхэд хяналт тавьдаг.

Дансны авлагын нөхцөл байдлыг үндэслэн зээлийн үнэлгээг тогтмол хийдэг ба шаардлагатай гэж үзвэл төлбөрийн эрсдлийг даатгуулдаг. Мөн Групп худалдан авагчаас дараагийн захиалгыг гүйцэтгэхээс өмнө үлдэгдэл төлбөрөө төлсөн байхыг шаарддаг.

### 27.2 Хөрвөх чадварын эрсдлийн удирдлага

Хөрвөх чадварын эрсдэл гэдэг нь Групп өөрийн санхүүгийн өр төлбөрийг барагдуулах үүргээ биелүүлэхэд хүндрэлтэй болох эрсдэл юм. Групп нь хэвийн болон онцгой нөхцөлд их хэмжээний алдагдалд орохгүйгээр, Группын нэр хүндэд хохирол учруулах эрсдэлийг бий болгохгүйгээр өр төлбөрөө гэрээний хугацаанд төлж барагдуулахад хүрэлцэхүйц хөрвөх чадварыг байнга барьж байх ёстой гэдэг зарчмаар хөрвөх чадварыг удирдан зохицуулдаг.

Группын Төлөөлөн Удирдах Зөвлөл нь хөрвөх чадварын эрсдлийн удирдлагыг хариуцдаг ба Группын богино, дунд ба урт хугацааны санхүүжилт болон хөрвөх чадварын эрсдлийн удирдлагын шаардлагад нийцсэн хөрвөх чадварын бүтцийг бий болгох үүрэгтэй. Групп санхүүгийн хөрөнгө ба өр төлбөрийн төлөгдөх хугацаа, банкнаас зээл авах чадавхи, зээлийн ашиглагдаагүй үлдэгдэл, мөнгөн урсгалын таамаглал болон гүйцэтгэлд үндэслэн хөрвөх чадварын эрсдлийг удирддаг.

Хүснэгтэнд Группын дериватив бус санхүүгийн өр төлбөрийг гэрээгээрх төлөх хугацаагаар нь ангилан тайлагнасан. Энэхүү хүснэгтийн дүнгүүд нь үндсэн төлбөр болон хүүг агуулсан болно. Хүснэгтэн дэх мэдээлэл нь Группын төлбөр төлөх шаардлагатай хамгийн эхний хугацаанд үндэслэсэн дискаунтлаагүй мөнгөн гүйлгээг харуулж байна.

## 27. Санхүүгийн хэрэгсэл ба санхүүгийн эрсдлийн удирдлага (үргэлжлэл)

	Жигнэсэн дундаж хүүгийн түвшин	1 сараас		3 сараас		Нийт	Дансны үнэ
		бага	1-3 сар	1 жил	1-5 жил		
<b>2018 оны 12 сарын 31</b>							
Хүүгүй хэрэглүүр	-	2,104,890	195,487	36,713	-	2,337,090	2,337,090
Хувьсах хүүтэй хэрэглүүр	8.51%	1,734,534	859,956	43,054,189	-	45,648,679	44,265,765
Тогтмол хүүтэй хэрэглүүр	9.27%	8,478,021	1,252,723	63,909,309	9,808,118	83,448,171	78,688,668
		<b>12,317,445</b>	<b>2,308,166</b>	<b>107,000,211</b>	<b>9,808,118</b>	<b>131,433,940</b>	<b>125,291,523</b>
<hr/>							
	Жигнэсэн дундаж хүүгийн түвшин	1 сараас		3 сараас		Нийт	Дансны үнэ
		бага	1-3 сар	1 жил	1-5 жил		
<b>2017 оны 12 сарын 31</b>							
Хүүгүй хэрэглүүр	-	181,652	416,587	1,874,643	-	2,472,882	2,472,882
Хувьсах хүүтэй хэрэглүүр	7.35%	89,255	178,511	803,298	16,704,907	17,775,971	14,562,780
Тогтмол хүүтэй хэрэглүүр	8.07%	2,491,540	4,525,207	36,072,672	17,447,632	60,537,051	56,109,033
		<b>2,762,447</b>	<b>5,120,305</b>	<b>38,750,613</b>	<b>34,152,539</b>	<b>80,785,904</b>	<b>73,144,695</b>

### 27.3 Зах зээлийн эрсдэл

Зах зээлийн эрсдэл гэдэг нь зах зээлийн үнийн өөрчлөлт тухайлбал хүүгийн хувь, гадаад валютын ханш өөрчлөгдсөнөөр Группын орлого эсвэл эзэмшиж буй санхүүгийн хэрэглүүрийн үнэлгээнд сөргөөр нөлөөлөх эрсдэл юм. Групп зах зээлийн үндсэн эрсдэл болох хүүгийн эрсдэл болон гадаад валютын эрсдлийг дараах дурдсанаар хянаж удирддаг.

#### 27.3.1 Зээлийн хүүгийн эрсдлийн удирдлага

Групп тогтмол болон хувьсах хүүтэй зээлүүдтэй учраас зээлийн хүүгийн эрсдэлтэй байна. Мөнгөн гүйлгээний хүүний түвшний эрсдэл нь хувьсах хүүтэй зээлээс үүссэн ба бодит үнэ цэнийн хүүний түвшний эрсдэл нь тогтмол хүүтэй зээлээс үүсдэг. Энэхүү эрсдлийг Групп тогтмол болон хөвөгч хүүтэй зээлийн зохистой байдлыг хангах замаар удирддаг. Зээлийн хүүгийн эрсдлийг удирдахдаа хамгаалалтын хэрэглүүрийг ашигладаггүй.

Группын санхүүгийн хөрөнгө болон өр төлбөрийн хүүгийн түвшний талаар хөрвөх чадварын эрсдлийн удирдлагын хэсэгт дэлгэрэнгүй дурьдсан болно.

Зээлийн хүүгийн мэдрэмжийн шинжилгээ

Доор дурьдсан мэдрэмжийн шинжилгээг тайлант хугацааны эцэст байгаа дериватив бус хэрэгслүүд дэх хүүгийн түвшний нөлөөллийг үндэслэн тодорхойлсон. Хувьсах хүүтэй өр төлбөрийн шинжилгээг бэлтгэхдээ тайлант хугацааны эцэс дэх төлөгдөөгүй өр төлбөрийг тайлант хугацааны жилийн турш төлөгдөөгүй гэж үзсэн. Гүйцэтгэх удирдлагын түвшинд хүүгийн түвшний эрсдлийг үнэлэхдээ хүүгийн түвшний боломжит өөрчлөлтийг 50 функтээр өснө/буурна гэж үзсэн.

Хэрэв бусад бүх хувьсах үзүүлэлт тогтмол байх үед хүүгийн түвшин 50 функтээр өсч/буурвал 2018 оны 12 сарын 31-нээрх татварын дараах цэвэр ашиг 797,778 мянган төгрөг (2017 оны 12 сарын 31: 148,047 мянган төгрөг) - өөр өснө/буурна. Энэ нь Группын хувьсах хүүтэй зээлүүдэд хамааралтай.

Группын удирдлага хүүгийн түвшингийн өөрчлөлт нь хадгаламж болон харилцах дансны хүүгийн орлогод нөлөөлөөгүй учраас шинжилгээ бэлтгээгүй болно.

## 27. Санхүүгийн хэрэгсэл ба санхүүгийн эрсдлийн удирдлага (үргэлжлэл)

### 27.3 Зах зээлийн эрсдэл (үргэлжлэл)

#### 27.3.2 Гадаад валютын эрсдлийн удирдлага

Групп-д төгрөгөөс өөр валютаар үүссэн худалдан авалт болон төлбөртэй холбоотойгоор гадаад валютын ханшийн эрсдэл үүсдэг. Групп нь гадаад валютын эрсдлийг гадаад валютын дериватив хэрэгслийг ашиглан хянадаггүй.

Группын гадаад валютаар үүссэн санхүүгийн хөрөнгө ба өр төлбөрийг тайлангийн өдрийн байдлаар төгрөгөөр үзүүлбэл дараах байдалтай байна:

	2018		2017	
	Өр төлбөр	Хөрөнгө	Өр төлбөр	Хөрөнгө
Гадаад валютаар илэрхийлэгдсэн	74,018,796	12,423,989	56,053,123	16,719,458
	<u>74,018,796</u>	<u>12,423,989</u>	<u>56,053,123</u>	<u>16,719,458</u>

Гадаад валютын мэдрэмжийн шинжилгээ

Группын гадаад валютын ажил гүйлгээ нь ихэнхдээ америк доллар, японы иен болон евро (хамтад нь "Гадаад валют" гэх) - оор хийгддэг. Дээрх валютуудтай харьцах Монгол төгрөгийн ханш 10 хувиар өсөх/буурах үеийн мэдрэмжийг доорхи хүснэгтэнд харуулав. Гүйцэтгэх удирдлагын түвшинд гадаад валютын эрсдлийг үнэлэхдээ дээрх 10 хувийн мэдрэмжийг ашигладаг ба энэ нь гадаад валютын ханш дахь удирдлагын үнэлж буй боломжит өөрчлөлтийг илэрхийлнэ. Энэхүү мэдрэмжийн шинжилгээ нь зөвхөн гадаад валютаар илэрхийлэгдсэн төлөгдөөгүй байгаа мөнгө болж хөрвөх санхүүгийн үзүүлэлтүүд болон тайлант хугацааны эцэс дэх гадаад валютын ханшийн 10 хувийн өөрчлөлтийн нөлөөллийг агуулдаг.

Хэрэв санхүүгийн тайлангийн өдрөөр төгрөгийн ханш дээрх гадаад валютуудын эсрэг 10%-иар чангарахад Группын татварын дараах ашиг дор хүснэгтэнд үзүүлснээр өснө. Энэхүү шинжилгээнд бусад бүх хувьсах үзүүлэлтүүдийг тогтмол гэж үзсэн.

	2018	2017
Татварын дараах ашигт үзүүлэх нөлөөлөл	6,159,481	3,933,367
	<u>6,159,481</u>	<u>3,933,367</u>

Санхүүгийн тайлангийн өдрөөр бусад бүх үзүүлэлтүүд тогтмол байх үед төгрөгийн ханш бусад валютын эсрэг 10%-иар сулрахад Группын татварын дараах ашигт үзүүлэх нөлөөлөл дээрх дүнтэй тэнцүү боловч эсрэг нөлөө үзүүлнэ.

### 27.4 Санхүүгийн хэрэгслийн бодит үнэ цэнэ

Групп нь үнэлгээний техникүүдийг ашиглан санхүүгийн хэрэгслийн бодит үнэ цэнийг тодорхойлох, толилуулахдаа дараах шатлалуудыг хэрэглэдэг. Үүнд:

Зэрэглэл 1: Бодит үнэ цэнэ нь ижил төстэй санхүүгийн хэрэгслийн идэвхтэй зах зээл дээр тогтоосон үнэд үндэслэсэн байх;

Зэрэглэл 2: Бодит үнэ цэнийг хэмжихдээ ашигласан мэдээ нь зах зээл дээрээс шууд ба шууд бусаар олж авах боломжтой бусад техникүүд;

Зэрэглэл 3: Зах зээлийн мэдээлэлд үндэслэгдээгүй мэдээ ашиглан бодит үнэ цэнийг тооцоолох арга ашиглан тооцоолсон техникүүд.

## **27. Санхүүгийн хэрэгсэл ба санхүүгийн эрсдлийн удирдлага (үргэлжлэл)**

### **27.4 Санхүүгийн хэрэгслийн бодит үнэ цэнэ (үргэлжлэл)**

Групп санхүүгийн тайланд бодит үнэ цэнээрээ тусгагдаагүй тэдгээр санхүүгийн хэрэглүүрийн бодит үнэ цэнийг дараах байдлаар тодорхойлсон.

(i) Бодит үнэ цэнэ нь дансны үнэтэйгээ ойролцоо санхүүгийн хөрөнгө ба өр төлбөрүүд

Нэг жилээс доош хугацаанд төлөгдөх болон нөхөгдөх санхүүгийн хөрөнгө, өр төлбөрүүдийн бодит үнэ цэнэ нь тэдгээрийн дансны үнэтэйгээ ойролцоо гэж авч үзсэн.

(ii) Тогтмол хүүтэй санхүүгийн хэрэглүүр

Хорогдуулсан өртгөөр бүртгэсэн тогтмол хүүтэй санхүүгийн хөрөнгө, өр төлбөрийн бодит үнэ цэнийг анх хүлээн зөвшөөрч бүртгэх үеийн зах зээлийн хүү болон Монголд байгаа ижил төстэй санхүүгийн хэрэглүүрийн одоогийн хүүг харьцуулж тодорхойлдог.

Группын санхүүгийн хэрэглүүр нь зээл ба авлага болон бусад хорогдуулсан өртгөөр бүртгэсэн өр төлбөрөөс бүрдэнэ.

Удирдлага нэгтгэсэн санхүүгийн тайланд тусгагдсан тэдгээр санхүүгийн хөрөнгө болон өр төлбөрийн дансны үнэ нь бодит үнэ цэнэтэй ойролцоо гэж үзэж байна.

## **28. Сегментийн мэдээлэл**

Группын удирдлага худалдан авагчдын төрөл, байршил, борлуулалтын хүргэлт болон төрөлд үндэслэн борлуулалтын орлого болон борлуулалтын өртгийг “Дотоод борлуулалт” болон “Гадаад борлуулалт” гэсэн үйл ажиллагааны 2 сегментээр бүтээгдэхүүний төрлөөр ангилж, удирдлагын шинжилгээ болон шийдвэр гаргалтандаа ашигладаг. Дээрх 2 сегментээс өөр сегментийн мэдээллийг бэлтгэж ашигладаггүй.

Дээрх сегментээр ангилсан борлуулалтын орлого болон борлуулсан бүтээгдэхүүний өртгөөс бусад орлого болон зардлыг сегментээр ангилж тайлагнадаггүй. Үүнтэй адилаар, Групп нийт хөрөнгө болон өр төлбөрийг сегментээр ангилж тайлагнадаггүй.

## 28. Сегментийн мэдээлэл (үргэлжлэл)

### 28.1 Сегментийн орлого ба ашиг

		Сегментийн орлого		Сегментийн ашиг	
		2018	2017	2018	2017
Дотоод борлуулалт:	Сүлжмэл бүтээгдэхүүн Оёмол	41,858,531	36,168,748	20,512,623	17,195,336
	бүтээгдэхүүн Нэхмэл	34,446,836	19,130,964	12,899,731	7,110,274
	бүтээгдэхүүн Үйлчилгээний орлого	25,530,926	16,961,159	13,589,914	9,025,330
	орлого	9,356,857	579,078	1,911,806	130,059
	Бусад	671,130	1,723,963	184,922	35,716
		<b>111,864,280</b>	<b>74,563,912</b>	<b>49,098,996</b>	<b>33,496,715</b>
Гадаад борлуулалт:	Сүлжмэл бүтээгдэхүүн Оёмол	43,702,011	30,932,446	15,205,842	9,673,997
	бүтээгдэхүүн Нэхмэл	7,723,418	7,331,832	3,099,228	2,497,030
	бүтээгдэхүүн Нэхмэл	9,322,520	10,508,511	3,402,351	4,139,902
	бүтээгдэхүүн Бусад	827,146	1,088,406	485,431	736,813
			<b>61,575,095</b>	<b>49,861,195</b>	<b>22,192,852</b>
		<b>173,439,375</b>	<b>124,425,107</b>	<b>71,291,848</b>	<b>50,544,457</b>
Санхүүгийн ба бусад орлого				542,045	848,816
Бусад олз ба (гарз)				(6,561,605)	(571,863)
Хүүгийн зардал				(10,521,942)	(6,496,773)
Борлуулалт ба маркетингийн зардал				(20,210,195)	(12,121,296)
Ерөнхий ба удирдлагын зардал				(11,290,196)	(8,761,080)
Санхүүгийн хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралт				(1,523)	-
Татварын өмнөх ашиг				<b>23,248,432</b>	<b>23,442,261</b>

2018 болон 2017 оны Группын орлогын 10% ба түүнээс хувийг дангаараа бүрдүүлсэн харилцагч байгаагүй.

### 28.2 Газарзүйн мэдээлэл

Групп ноолууран бүтээгдэхүүнийг доорх газарзүйн байршил дахь худалдан авагчдад борлуулсан:

	Орлого бүрдүүлсэн харилцагчдаар	
	2018	2017
Монгол улс	111,864,280	74,563,912
Ази, номхон далайн орнууд	32,961,394	26,724,390
Европын орнууд	19,051,960	15,147,459
Оросын Холбооны Улс	5,234,930	4,605,257
Хойд Америкийн улсууд	4,326,811	3,358,738
Австрали, Шинэ Зеланд	-	25,351
	<b>173,439,375</b>	<b>124,425,107</b>

## 29. Капиталын эрсдлийн удирдлага

Групп тасралтгүй үйл ажиллагаа явуулах зорилгоор өөрийн капиталыг удирдахын зэрэгцээ хувьцаа эзэмшигчийн өгөөжийг хамгийн ихээр байлгахын тулд зээл болон өөрийн хөрөнгийн харьцааг оновчтой байлгахыг зорьдог. Группын нийт стратегийн бодлого 2017 оныхоос өөрчлөгдөөгүй байна.

Группын капиталын бүтэц нь цэвэр зээл (зээлээс мөнгөн хөрөнгийг хассан) ба өөрийн хөрөнгөөс бүрдэх бөгөөд өөрийн хөрөнгө нь дүрмийн сан, нөөц ба хуримтлагдсан ашгаас тус тус бүрддэг.

## 30. Гэрээний үүрэг

	2018	2017
Үндсэн хөрөнгө худалдан авах гэрээний үүрэг	7,268,760	150,541
	<b>7,268,760</b>	<b>150,541</b>

## 31. Үйл ажиллагааны түрээсийн гэрээ

### 31.1 Түрээслэгч

2017 болон 2018 оны 12 сарын 31-нээр Групп-д урт хугацаат үл цуцлагдах түрээсийн гэрээ байхгүй ба богино хугацаат гэрээний тухайд мэдэгдэл хүлээн авснаар цуцлах боломжтой байдаг. Тиймээс удирдлага үл цуцлагдах үйл ажиллагааны гэрээний үл цуцлагдах түрээсийн хамгийн бага төлбөрүүдийн дүн нь материаллаг бус гэж үзэж байна.

Зардлаар хүлээн зөвшөөрсөн түрээсийн төлбөр:

	2018	2017
Хамгийн бага түрээсийн төлбөр	1,488,680	1,077,970
	<b>1,488,680</b>	<b>1,077,970</b>

### 31.2 Түрээслүүлэгч

2017 болон 2018 оны 12 сарын 31-нээр Групп-д түрээслүүлэгчийн хувьд урт хугацаат үл цуцлагдах түрээсийн гэрээ байхгүй. Групп нэг жилийн хугацаатай үл хөдлөх хөрөнгийг түрээслүүлэхээр холбоотой талтай түрээсийн гэрээ байгуулсан. Уг түрээсийн гэрээнд зааснаар түрээсийн хугацаа нь 12 сар ба түрээслэгч эсвэл түрээслүүлэгчийн аль нэг нь гэрээг цуцлах санал гаргахгүй бол гэрээ нь дахин 12 сараар сунгагдах нөхцөлтэй.

Түрээслэгч түрээсийн хугацааны эцэст барилгыг худалдан авах нөхцөл түрээсийн гэрээнд байхгүй.

2018 оны 12 сарын 31-нээрх үл цуцлагдах үйл ажиллагааны түрээсийн гэрээний ирээдүйн хамгийн бага түрээсийн төлбөр:

	2018	2017
1 жилээс ихгүй	95,455	121,336
	<b>95,455</b>	<b>121,336</b>

## 32. Тайлангийн дараах үйл явдал

2019 оны 2-р сарын 13-ний өдөр Группын Төлөөлөн Удирдах Зөвлөлийн тогтоолоор нэгж хувьцаанд 6.8 төгрөг (нийт 5,304,765 мянган төгрөг)-ийн ногдол ашиг зарласан. Дээрх ногдол ашиг зарласнаас өөр нэгтгэсэн санхүүгийн тайлангуудад нөлөөлөхүйц, тодруулахыг шаарддаг тайлангийн дараах үйл явдал гараагүй.